

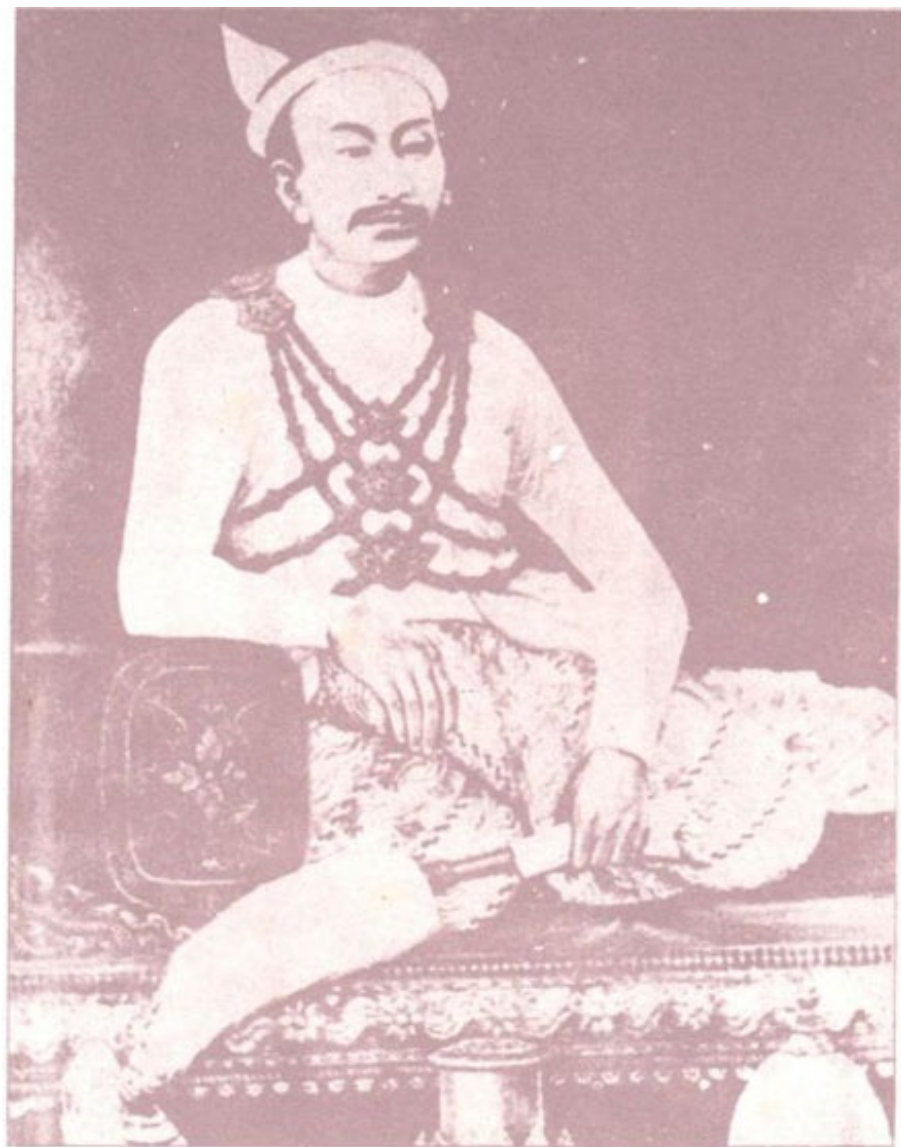


ပြသန်းတင်

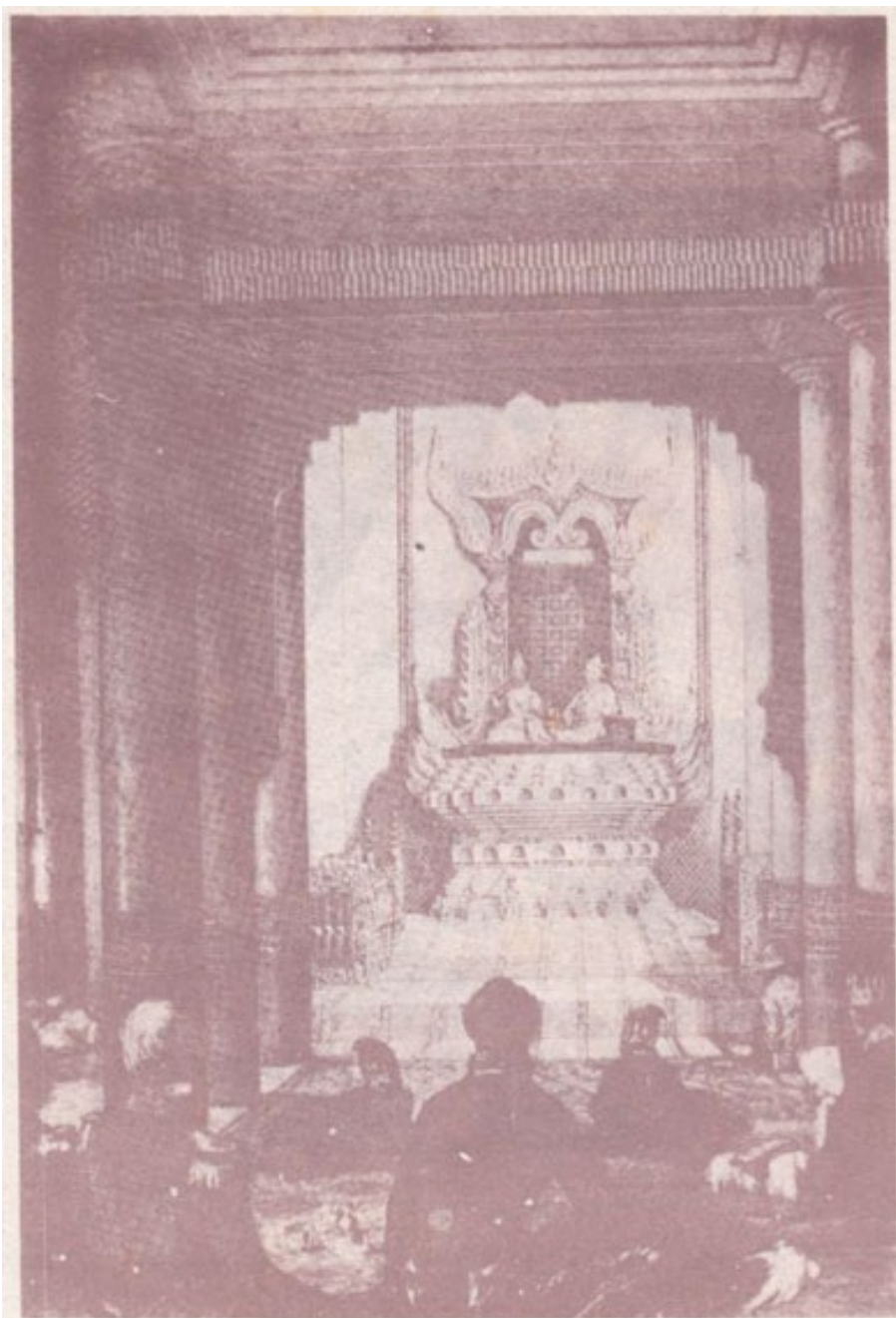
တောင်သမန်ရွှေဘင်းက

လှညင်းဆော်တော့

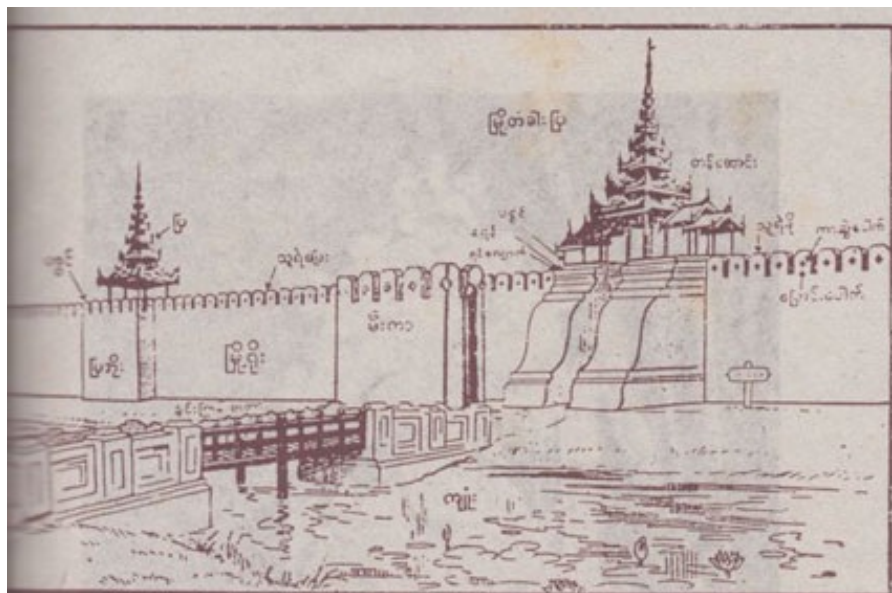
(c)



ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင် ဘဝရှင်မင်းတရားဟု ထင်ရှားသည့် မင်းတုန်းမင်း



မင်းတုန်းမင်းထံ ခဏားဝင်ခသာ ခြံတိသျှသံဃာ



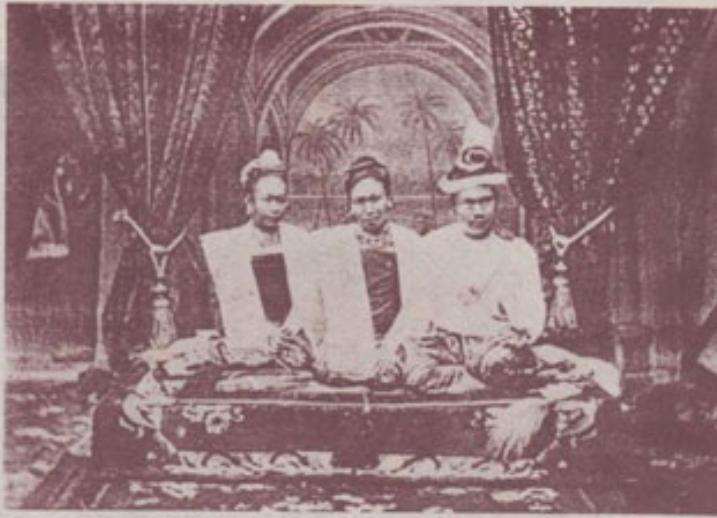
ကုန်းဘောင်မင်း ဆယ်ဆက်မြောက် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး တည်ဆောက်ခဲ့သည့်
မန္တလေးနန်းတော်မြို့စိုးကြီး သရုပ်ပြပုံ



မင်းတုန်းမင်း တည်ခဲ့သော မြို့စိုးနှင့် ကျုံးတို့ကို နန်းမြို့ပြင်ပပြင်ရပ်



နန်းဝတ်နန်းစားနှင့် သီပေါမင်းသား



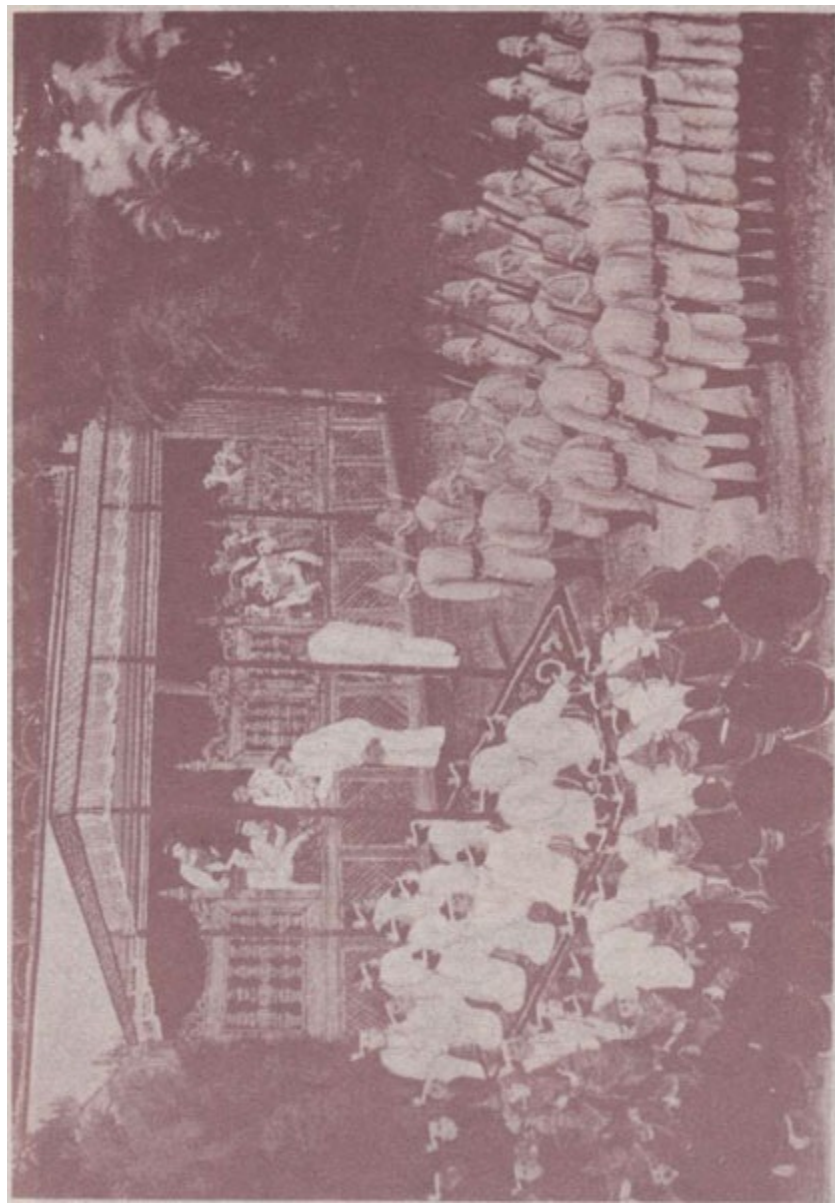
သီပေါမင်းသား၊ ဇီနုဇာနည်လတ်နှင့် သူမ အစ်မတော်



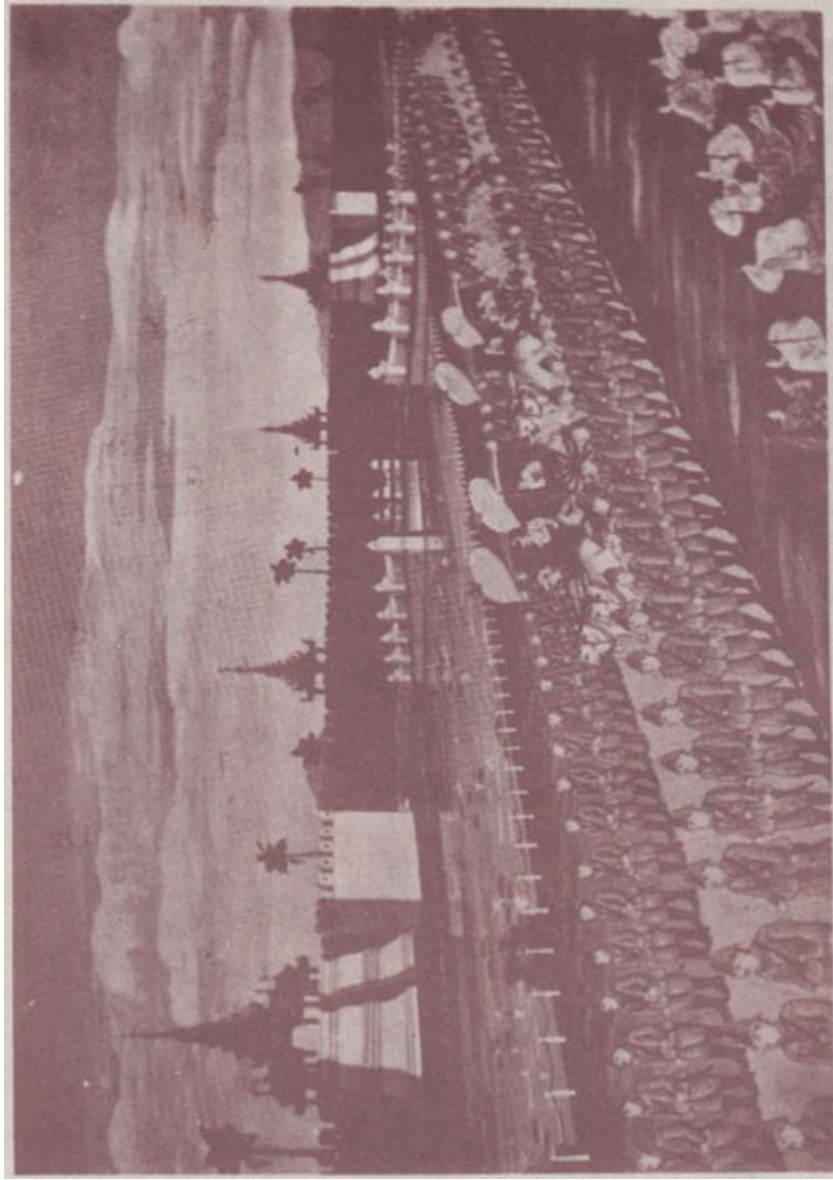
ဇီနုဇာနည်လတ်



သီပေါမင်းသား



သီတင်းပတ်အား နန်းမှချစဉ်



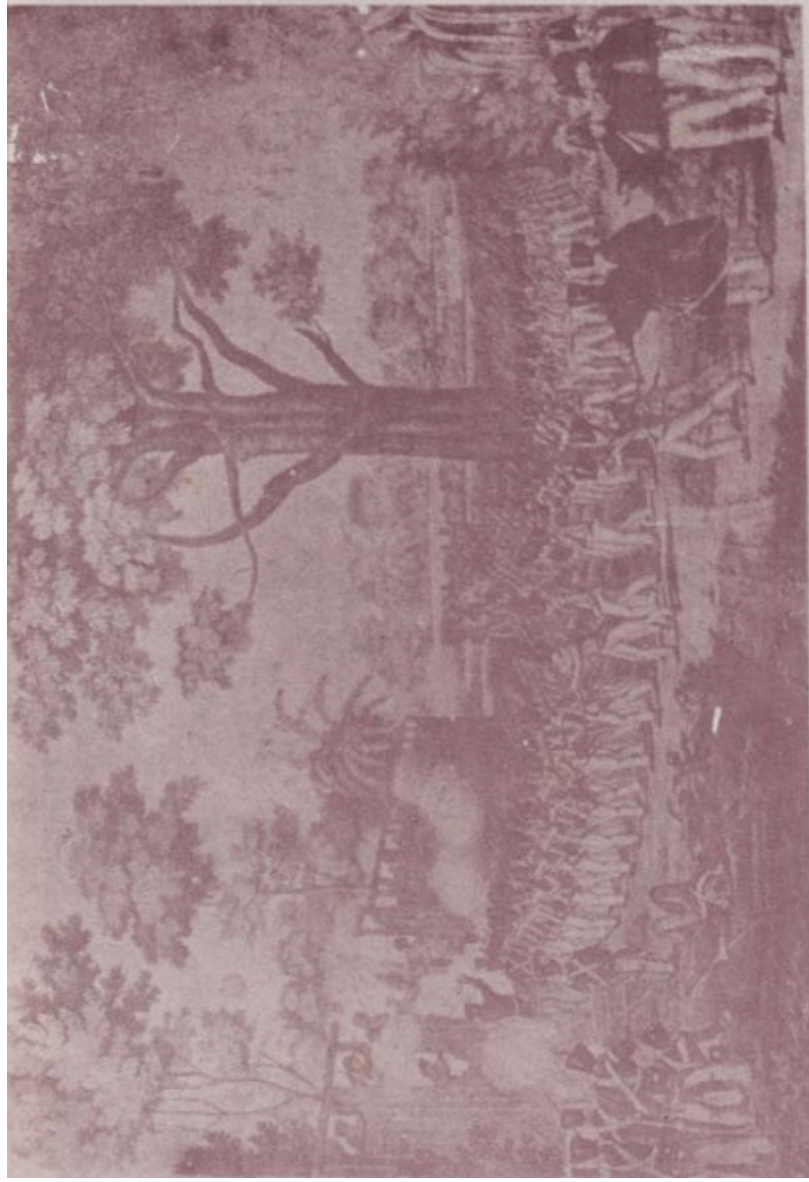
သီပေါမင်းနှင့် စုစုရာဇလတ်တို့၏ သီတော်ပုန်းဆိုကာ



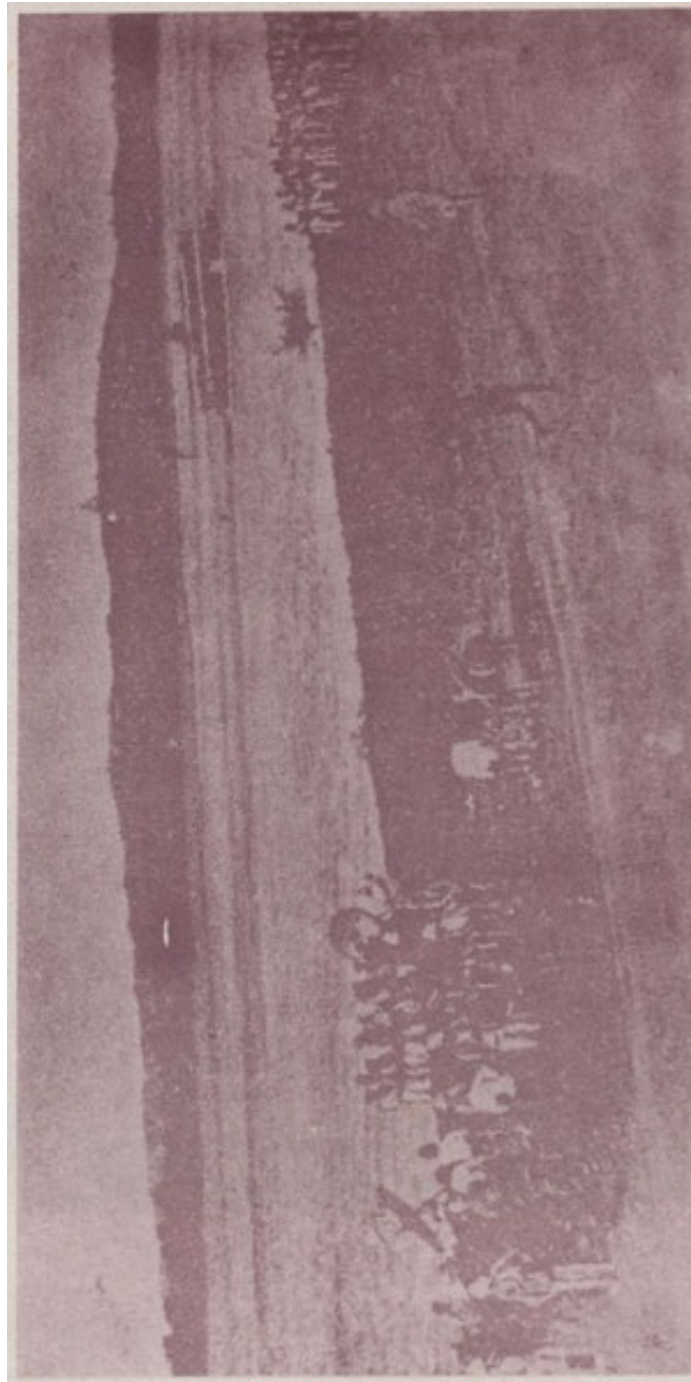
မင်းလှိုင်ကွဲ



တော်လှန်ရေးရဲဘော်များနှင့် နယ်ချဲ့တပ်များ ရွှေကျင်နယ်တွင် တိုက်ပွဲဖြစ်စဉ်



၁၈၂၄ ခု ဇွန်လ ၁၀ ရက်၊ ကြည့်မြင်တိုင်ဘက်တွင် အာဝလိပ်-မြန်မာ
တို့ကပွဲတစ်ရပ် ပြင်ဆင်ထူထပ် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။



(တပ်သား အားလုံး-မြို့မှာ ရပ်)



နေပြည်တော် (၁၈၈၈) အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲ



ဒလချောင်းကွင်း သစ်တက်တိုက်ပွဲ (ပထမ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲ)



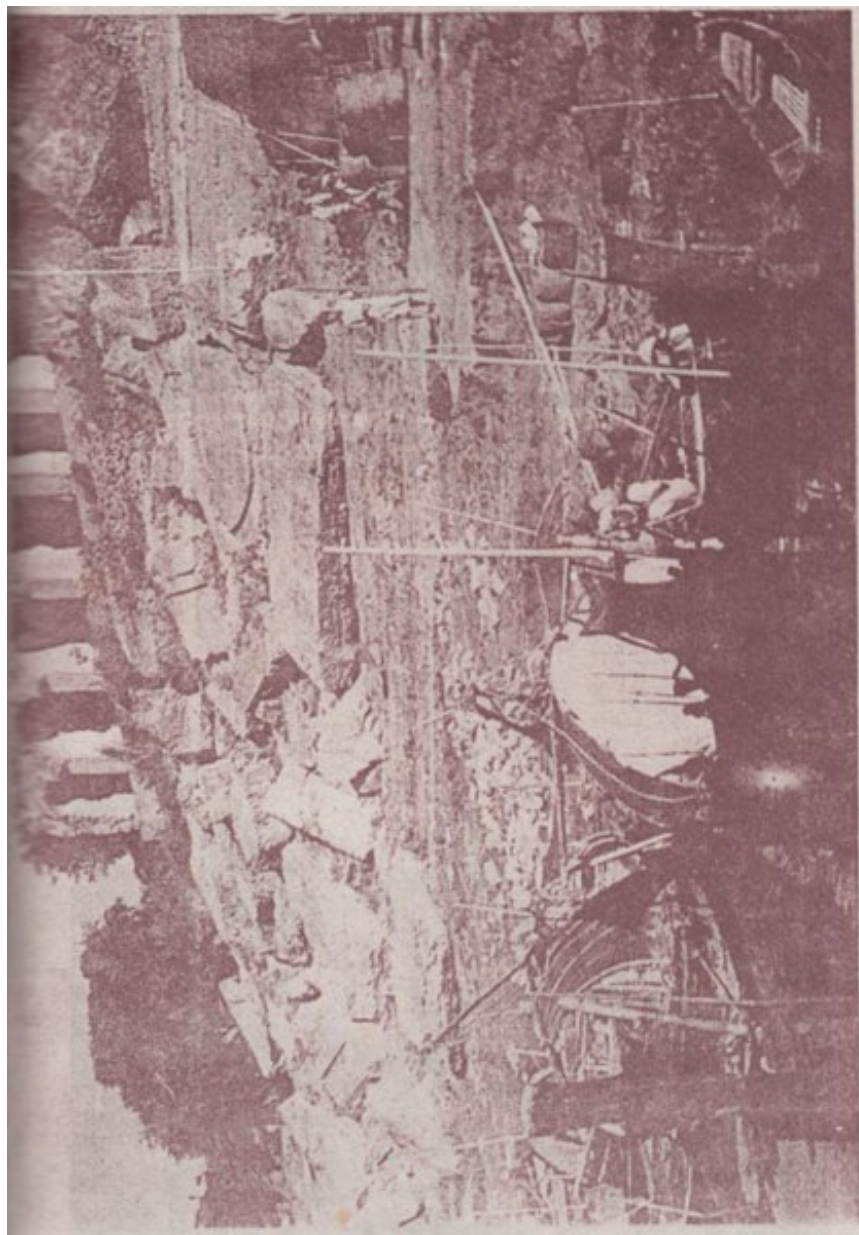
သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားတို့အား ပါတော်မူသောဘဝပို့သို့ပင့်ဆောင်စဉ်



၁၈၂၄ ခု မေလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်ဆိပ်ကမ်းသို့ အင်္ဂလိပ်တပ်များ
ဝင်ရောက်လာခြင်း (ပထမ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ စစ်ပွဲ)



● ၁၈၂၄ ခု မေလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ်တပ်များအား မြန်မာတို့က ခုခံတိုက်ခိုက်ကြသည်။



မင်းကုန်းတည်



၄၃။ အမရပူရ တောင်သမံသိတ်
(၁၈၈၈ ခု၊ သံဘဒ္ဒေါင် စီဂရုဏ် ရေးဆွဲသည်)



၄၄။ တောင်သမံသိတ်



၄၂။ တောင်သမံ ကျောက်တော်ကြီးဘုရား



၄၀။ ရွှေခေတ် ဦးပိန်တံတား (၁၈၅၅ ခု)



တောင်သမံ ကျောက်တော်ကြီးဘုရား လိုဏ်ဂူစေတီတော်ကို
ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ် ဆောက်လုပ်သူ
ပန်းပဲအတွင်းဝန် သတိုးမင်းကြီး မင်းလှကျော်သူပုံ။
(၁၈၅၅ ခု၊ ဗြိတိသျှသံအဖွဲ့ဝင် ပန်းချီဆရာ စီဂရန့် ရေးဆွဲသည်)



သင်္ကန်းမင်းကြီး မဟာမင်းလွှတ်သည်သူ၊ ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးခကောင်း



ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်သူ



မြင်ကွန်းမင်္ဂလာ



ဇယားအတွင်းဝန် ဦးသုန္ဒရီ



တိုင်တာမင်နကြီး ဦးဘိုး



၁၂၄၁ ခုနှစ်တွင် အတွင်းဝန် တိုင်တာမင်နကြီး မင်းဆယ်ပဟာဇာကိုယ်ကို သနားတော်မူသည့် အစီအစဉ်၊ အဝဆောင်အရွက်များ



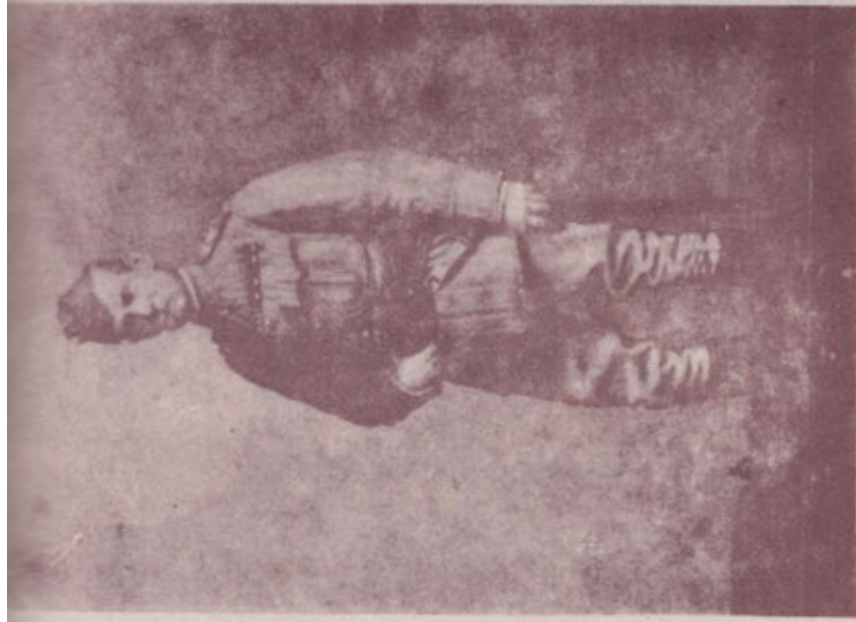
လင်းပင်းမင်းသား



မြန်မာသံတော်အရာရှိကြီးများ
(ဝိမုဿ) နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး၊ ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ သံတော်ဝန်



ကင်းဝန်မင်းကြီးအဖွဲ့ကြီးက မြန်မာသံအဖွဲ့ဝင်များ ပြင်သစ်သို့သွားစဉ်
(အလယ်မှာ ကင်းဝန်မင်းကြီးဖြစ်သည်)



သက်ဖေရစ်ဇရာဘတ်

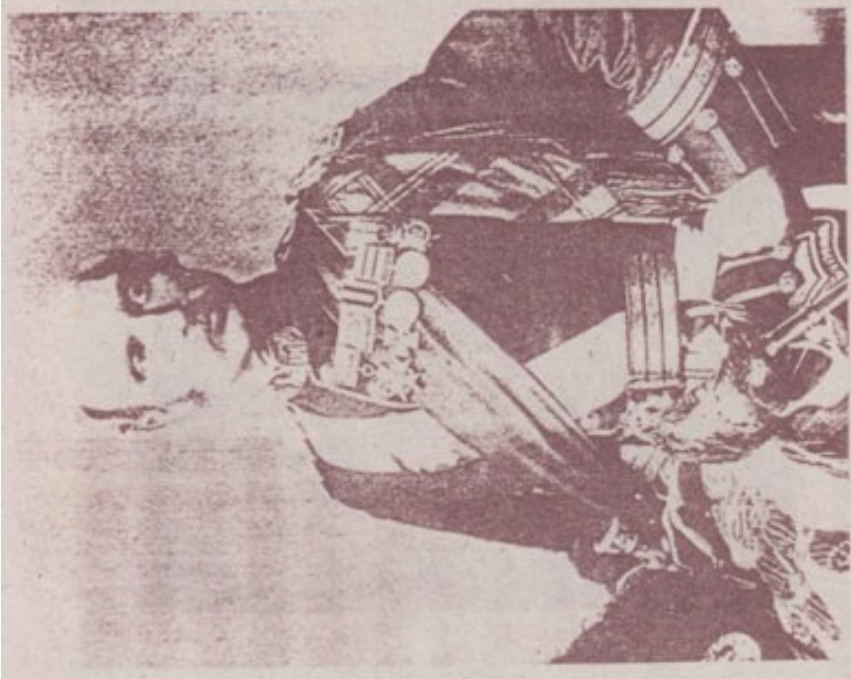


ဆာအာသာယယ်ရာ

လော့ဒ်ဂျွန်စတုရ



ဂျွန်စတုရ



နီကော့စ် ချစ်ကလေးနှင့်အောင်



ဆာလျာပိုင်နှင့် သုတေသနသမားများ



ပြီခဏသောဥဏ္ဍာရဏ အစားလျာသင်္ဃာ ခံစားခံယူသောဝင်္ကဏ်





မြန်မာ့တော်လှန်ရေးတော်များအား သေမိန့်ပေး သတ်ဖြတ်နေစဉ်

ဖီးနစ်မန္တလေး

“မန္တလေးဟာ ဂရိဒဏ္ဍာရီထဲမှာ ပါတဲ့ ဖီးနစ်ငှက်နဲ့ တူတယ်။
ဖီးနစ်ငှက်ဟာ ပြာပုံထဲကပြန်လည် လန်းဆန်းနုပျိုလာသလို၊
မန္တလေးဟာလည်း ပြာပုံထဲက
ရုန်းထပြီးနုပျိုလန်းဆန်းလာတာချည်းပဲ”

ကျွန်တော်သည် အထက်ပါစကားများ ဖြင့်
မန္တလေးစာပေဟောပြောပွဲမှ ကျွန်တော့်ဟောပြော ချက်ကို
အစပျိုးခဲ့လေသည်။ ။

ကျွန်တော်သည် စစ်ပြီးကာစပြာပုံထဲမှ
မန္တလေးကိုတွေ့လိုက်ရဖူးသည်။ ။ ထိုစဉ် မန္တလေးမြို့ လယ်ကောင်စဉ-
လမ်းမကြီးမှ အရှေ့ဘက်သို့မျှော်ကြည့်လိုက်လျှင်
မီးလောင်ပြင်ကြီးသည် အရှေ့ဘက်
အောင်ပင်လယ်ကန်ဘောင်ရိုးအထိ တစ်နံတစ်လျားကြီးမြင်နေရသည်။ ။
တောင်ဘက်သို့ လှမ်းကြည့် လိုက်လျှင်ဘုရားကြီးခြေတော်ရင်း၊
အနောက်ဘက်သို့လှမ်းကြည့်လိုက်လျှင် ဧရာဝတီမြစ် ဘေးကတာရိုး၊
မြောက်ဘက်သို့ မျှော်ကြည့်လိုက်လျှင် မန္တလေးတောင်ခြေရင်းအထိ
တိုးလျှိုပေါက် မြင်နေရသည်။ ။ ပြာပုံထဲတွင် တဲသိုက်ကလေးများက
ကျွန်းကလေးများ သဖွယ်။ တိုက်တာနံရံများက ပြိုကျပျက်စီးကာ
ခြောက်အိပ်မက်ထဲက တစ္ဆေသရဲကြီးများ လို မိုးတိုးမတ်တတ်။
မီးလောင်ကျွမ်းထား သဖြင့်မည်းနက်လျက်။ နံရံမှ
ပြတင်းပေါက်ကြီးတွေက ဦးခေါင်းခွံတစ်ခုမှ မျက်တွင်းရိုးများ လို
ဟောက်ပက်လျက်။ သံယက်မကြီးများက ကွေးညွတ်ကာအောက်သို့
စိုက်ကျနေကြသည်။ ။ အချို့ နေရာများ တွင် အပေါ်သို့

ထောင်နေကြသည်။ ။ ရှုပ်ထွေးသော ဂဲဩမေတြီစိန္တိက ကထာတစ်ခုကို
မတတ်တတ်ဖြင့် ပုံဆွဲအဖြေ ထုတ်ထားသော သတ္တမတန်းကျောင်း
သားလေးတစ်ယောက်၏ ဂဲဩမေတြီပုံတစ်ခုကိုသွား၍ သတိရမိသည်။ ။
သစ်ပင်တို့ ကလည်း မီးလောင်ထားသဖြင့် မည်းနက် လျက်။
မြို့ရိုးပေါ်မှ ပြအိုးများ ၊ ပစ္စင်များ ၊ စုလစ်မွမ်းချွန်းများမှာ
ကျိုးပဲ့ကုန်ကြလေပြီ။ နီကြန့်ကြန့်မြို့ ရိုးများကလည်း
ခြောက်သွေ့သည့်အဆင်းကိုဆောင်ကာ နေရာများ စွာတွင်
ဟင်းလင်းပွင့်နေပြီး အုတ်ကျိုး အုတ်ပဲ့ပုံကြီးတွေ ဖြစ်နေသည်။ ။
မြို့ရိုးပတ်လည်မှ ကျိုးရေသည် ရေညိုမသန်းနိုင်တော့။
ရေမှော်ဒိုက်သရော်တို့ သည် ကြာတောက်ကိုဖုံးသွားကြ လေပြီ။

“နန်းတော်တစ်ခုသာ ရှုစရာကျန်တော့သည်” ဆိုသည့်
နန်းတော်ရှေ့ဆရာတင်၏ သီချင်း ကို ကျွန်တော်တို့ ငယ်ငယ်က
ကြားဖူးခဲ့သော်လည်း ၊ ယခုမူ နန်းတော်တစ်ခုပင်ရှုစရာ မမြင်တော့ပြီ။

ကျွန်တော်သည် တစ်ခါက မန္တလေးဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အပျက်အစီးပုံ၊
ပြာပုံ ကန္တာရကြီးထဲတွင် လျှောက်သွားနေမိသည်။ ။

မန္တလေးမြို့ရိုးကြီးသည် နေရာများ စွာတွင်
အုတ်ကျိုးအုတ်ပဲ့ပုံကြီးဖြစ်လျက်။ မန္တလေးတောင် ပေါ်သို့
တက်လာသည့်အခါတွင် တောင်ခြေရင်းမှ ခြေသေ့ကြီးနှစ်ကောင်မှာ
ကျိုးပဲ့ပျက်စီး နေလေ ပြီး။ ခြေသေ့တစ်ကောင်မှာ ခေါင်းပြတ်နေသည်။ ။
ဦးခန္တီဆောက်ခဲ့သည့် တန်ဆောင်းများမှာ လည်း သွပ်မိုး တွေမရှိတော့။
အချို့တန်ဆောင်းများမှ သံဘောင်များကွေးကောက်လျက်။ စေတီများ ၊
လိုဏ်ဂူ များက ပြိုပျက်လျက်။ ဆင်းတုတော်များက အလဲလဲအပြိုပြို။
တစ်နေရာတွင် ကြေးခေါင်းလောင်းကြီး ပြုတ်ကျ နေသည်။ ။

တောင်စောင်းတွင် ပေါက်နေသည့် သစ်ပင်များ သည်
အပိုင်းပိုင်းပြတ်ကာ ငုံးတိတိဖြစ်နေ ကြ၏ ။ သံခမောက်ပိန်၊
အမြောက်ကျည်ဆန်ခွံ၊ စက်သေနတ် ကျည်ဆန်ခွံတို့ က ပြန့်ကျဲလျက်။

မန္တလေးသည် အသရေဖျက်ခံထားရသည့် အပျိုစင်တစ်ဦးနှင့်သာ
တူတော့သည် ။

ထိုစဉ်ကမူ မန္တလေးမြို့သိမ်းတိုက်ပွဲသည် ဘယ်မျှပြင်းထန်သည် ကို
ကျွန်တော်နားမလည်ပါ။ ကြီးလာ၍ စစ်သမိုင်းတို့ ၊ စစ်မှတ်တမ်းတို့ ကို
ဖတ်ကြည့်သည့်အခါတွင် မှ မန္တလေးမြို့သိမ်း တိုက်ပွဲသည်
မည်မျှကြီးမားပြင်းထန်ကြောင်းကို ကျွန်တော်သိလာခဲ့ပါသည် ။

၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလထဲတွင် အရှေ့တောင်အာရှ
စစ်ဦးစီးဌာနချုပ် စစ်ဆင်ရေး ဌာနက မြန်မာပြည်တိုက်ပွဲကို
ဆင်နွှဲနေသည့် ဗြိတိသျှအမှတ် ၁၄၊ တပ်မတော်သို့ ညွှန်ကြားချက်
တစ်စောင်ကို ထုတ်ပြန်လိုက်သည် ။ ထိုညွှန်ကြားချက်မှာ (၁)
မန္တလေးတစ်ဝိုက်တွင် စုရုံးနေသော ဂျပန်တပ်များကို ချေမှုန်းရန်။ (၂)
မုတ်သုံရာသီမရောက်မီ ရန်ကုန်ကိုသိမ်းပိုက်ရန် ဆိုသည့်
ညွှန်ကြားချက်ဖြစ်သည် ။ မန္တလေးမြို့သိမ်းတိုက်ပွဲအကြောင်းကို အမှတ်
၁၄ တပ်မတော် သေနာပတိ ဖီးမာရှယ်စလင်းက အောက်ပါအတိုင်း
ရေးထားသည် ကို တွေ့ရသည် ။

“..... ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်ချုပ်ရီးစ်၏ တပ်များ သည်
ကျောက်မြောင်းတပ်ဦးမှ ဖောက်ထွက်လာခဲ့ကြကာ
အရှေ့ဘက်တောင်တန်းများ ဆီသို့ ဆင်းလာကြသဖြင့် ဒုတိယတပ်မ
အတွက် လှုပ်ရှားနိုင်သောအနေအထားကို ရရှိသွားခဲ့ကြသည် ။
ဒုတိယတပ်မသည် နောက်တစ်နေ့ တွင်

အရှေ့ဘက်ကမ်းရှိဂျပန်တပ်များကို ထိုးဖောက်နိုင်ခဲ့ကြသည် ။
ထို့နောက်တွင် မူ တပ်နှစ်ခု သည် ရေကာတာကျိုးပေါက်၍
ရေတွေဒလဟောဆင်းလာသကဲ့သို့ တောင်ဘက်သို့တစ်ဟု န်ထိုး
ဆင်းလာ ခဲ့ကြသည် ။ ရန်သူတပ်များ သည် ထိုရေစီးအဟုတ်တွင်
မျောပါသွားကြကာ ကျန်ရစ်ခဲ့သည့် တပ်ဖွဲ့ ကလေးများမှာ လည်း
ခုခံမှုအနည်းငယ်မျှလုပ်နိုင်သည့် ကျွန်းငယ်ကလေးများကဲ့သို့ ဖြစ်နေ
ကြသည် ။ မကြာမီတွင် သပိတ်ကျင်းမှ တောင်ဘက်သို့ ဆင်းလာသော
နောက်ထပ်တပ်မတစ်ခု ကြောင့် ကျန်ရစ် ခဲ့သည့်
ကျွန်းငယ်ကလေးများမှာ လည်း ရေတွေဖုံးအုပ်သွားတော့သည် ။
မတ်လ ၃ရက်နေ့ တွင် မူ အမှတ် ၁၉ တပ်မကြီးသည် တင့်ကားများ
မောင်းနိုင်သည့် လွင်ပြင်သို့ရောက်နေလေပြီ။ အင်ဖာတိုက်ပွဲ တွင်
ဖရိုဖရဲအလဲလဲ အကွဲကွဲဖြစ်ခဲ့ရသည့် အမှတ် ၁၅ ဂျပန်တပ်မကြီးသည်
ရိုးစိ၏ တပ်များ ထိပ် စစ်ဦး နှင့်ဝင်ထိုးမိရာမှ တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားကာ
လန်ထွက်သွားကြောင်း၊ နောက်ထပ် စနစ်တကျခုခံမှုကို ပြုလုပ်
ပေးနိုင်တော့မည်မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် မတ်လ ၄ရက်နေ့တွင် ရိုးစိထံမှ
သတင်းပို့ချက်ရောက် လာသည် ။ ရိုးစိ၏ တပ်များ သည်
အချို့သောဂျပန်တပ်ကြွင်းများ ၊ စခန်းများကိုကွင်းကာ ဖားခုန်သကဲ့သို့
တပ်များကို ခုန်၍ ရွှေ့သွားရာ နောက်တစ်နေ့တွင် သူတပ်များ သည်
ချောင်းမကြီးကျောင်းသို့ ရောက်သွားကြသည် ။ ချောင်းမကြီးချောင်းမှာ
မန္တလေးမြောက်ဘက် ဆယ့်ရှစ်မိုင်မျှသာဝေးပြီး၊ မန္တလေးသို့မရောက်မီ
နောက်ဆုံးတွေ့ရသည့် သဘာဝအတားအဆီး ဖြစ်သည် ။ ဂျပန်များ
သည် ချောင်းမကြီးတောင်ဘက်ရှိ မတ္တရာတွင်
ခုခံရန်အသင့်ပြင်ထားကြသည် ။ သို့ရာတွင် ရိုးစိ၏ ယန္တရား
တပ်စစ်ကြောင်းတစ်ကြောင်းက ၎င်းတို့ က

ကတုတ်ကျင်းများကိုရှင်းလင်း

ပစ်လိုက်ပြီးနောက်

မြို့တွင်းတိုက်ပွဲဆင်ခြင်းဖြင့် မတ္တရာကို သိမ်းပိုက်လိုက်ကြသည် ။
မန္တလေးအနီးသို့ ချဉ်းကပ် လာပြီဖြစ် သည့်အလျောက် ရန်သူတို့ ၏
ခုခံမှုမှာ လည်း ပြင်းထန်သည် ထက်ပြင်းထန်လာခဲ့လေပြီ။ သို့ရာတွင်
ပေါင်းစည်းမှုမရှိဘဲ၊ ပြောက်တိပြောက်ကျားမျှသာဖြစ်သည် ။ မတ်လ
၈ရက်နေ့ အရုဏ်တက်အချိန် တွင် မူ၊ ရိုးစံ၏ အမှတ် ၁၉ တပ်မကြီးမှ
အမှတ် ၆၄ တပ်မဟာသည် မန္တလေးတပ်နယ်မြေ အရှေ့ဘက်
နှစ်မိုင်အကွာတွင် တိုက်ခိုက်လျက်ရှိပြီး အခြားမဟာတပ်မတစ်ခု
ဖြစ်သည့် တပ်မဟာ ၈ မှာ ယန္တရားတပ်စစ်ကြောင်းနှင့်အတူ
မန္တလေးမြို့တော်၏ မြောက်ဘက် ဆင်ခြေဖုံးသို့ ရောက်လာခဲ့လေပြီ။
မန္တလေးအနီးတစ်ဝိုက်တွင် ဂျပန်တပ်များ သည် အခြေအနေကို
သိပုံမရကြဘဲ မန္တလေးမြောက်ဘက် တွင် လှုပ်ရှားနေကြသည် ။
သို့ရာတွင် နေရာနှစ်နေရာတွင် မူ၊ ဂျပန်တို့ သည် တပ်များ စနစ်တကျ
စုစည်းကာ အပြင်းအထန်ခုခံနေကြသည် ကို တွေ့ရ၏ ။
ထို နေ ရာ များ မှာ မန္တလေးတောင် တစ်ဝိုက်နှင့် မြို့တွင်းရှိ
ဒပ်ဖရင်ခံတပ်(နန်းမြို့)အတွင်းတွင် ဖြစ်သည် ။”

မန္တလေးတောင်သည် မြေပြင်တွင် ထီးထီးကြီးရှိနေသော
ပေရှစ်ရာခန့်မြင့်သည့်ကျောက် တောင်ကြီးတစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ မန္တလေးမြို့၏
အရှေ့မြောက်ပိုင်းတစ်ခွင်လုံးကို စီး၍ မြင်နိုင်သည် ။ တောင်
တစ်ခုလုံးမှာ တန်ဆောင်းများ၊ စေတီပုထိုးများ ဖြင့်ပြည့်နှက်လျက်ရှိရာ
ဂျပန်များ သည် ရိက္ခာ အပြည့် ဖြင့် ထိုစေတီပုထိုးများ ပေါ်တွင်
စက်သေနတ်ကြီးများ ဆင်ကာ စောင့်နေကြသည် ။ မတ်လ ၉ ရက်နေ့
တစ်နေ့လုံးနှင့် တစ်ညလုံးပင်အနီးကပ်တိုက်ပွဲများ
အပြင်းအထန်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိ၏ ။ ဂေါ်ရခါးတပ်ရင်း တစ်ရင်းက

လက်ပစ်ဗုံးများ ၊ တော်မီဂန်းများ ဖြင့် အတင်းဝင်ပစ်ကာ
တောင်ခါးပန်း ကိုသိမ်းပိုက်ရန် တောင်ပေါ်ရှိ
ကွန်ကရစ်အဆောက်အအုံများ ထဲသို့ အတင်းဝင်ရန် ကြိုးစားနေကြ
သည် ။ နောက်နှစ်ရက် အကြာတွင် ဗြိတိသျှတပ်ရင်းတစ်ရင်းမှ
တပ်ခွဲနှစ်ခွဲထပ်မံဝင်ရောက်၍ ပြင်းပြင်းထန်ထန် တိုက်ခိုက်
ကြသော်လည်း တောင်ကိုမသိမ်းနိုင်သေး။ ဂျပန်များ သည် နောက်ဆုံး
အချိန်အထိခုခံကြရာ မတတ်သာသည့်အဆုံးတွင် လိုဏ်ဂူများ ထဲမှ
ခုခံနေသည့် ဂျပန်တပ်ကြွင်းများကို ဓာတ်ဆီပီပါကြီးများ လှိမ့်သွင်း ပြီး
ထရေစာကျည်ဆံများ ဖြင့်ပစ်ခတ်၍ ရှင်းယူရသည် ။ ကျွန်ုပ်တို့
တပ်များ သည် မတ်လ ၁၁ ရက်နေ့ကျ မှ ပင် မန္တလေးတောင်ကိုလုံးဝ
သိမ်းပိုက်မိကြတော့သည် ။ မန္တလေးတောင်ကို သိမ်းပြီးမကြာမီ ကျွန်ုပ်
သွားရောက်ကြည့်ရှုသည့်အခါတွင် လောင်ကျွမ်း မည်းနက်နေသော
စေတီပုထိုးများ ၊ တန်ဆောင်းများ နှင့်တကွ
ပုပ်ပွန်စော်လျက်ရှိသောအလောင်း အများ အပြားကိုတွေ့သည် ။
အဝေးမှ တအုန်းအုန်းနှင့် အမြှောက်ထုသံများ ၊ ဗုံးပေါက်ကွဲသံများ နှင့်
စက်သေနတ် တဒက်ဒက်ပစ်သံများကို ကြားရခြင်းအားဖြင့်
မန္တလေးမြို့တော်ကိုရှင်းလင်းနေဆဲ ဖြစ်ကြောင်းသိရသည် ။

ဂျပန်တို့ အခိုင်အမာခုခံနေကြသော အခြားနေရာမှ
မန္တလေးနန်းမြို့တွင်းရှိ ဖို့ ဒပ်ဖရင်ခေါ် ဒပ်ဖရင်ခံတပ်ဖြစ်သည် ။
မန္တလေးနန်းတော်မြို့ရိုးသည် အုတ်တံတိုင်းများ
အခိုင်အမာကာရံထားသည့် လေးထောင့်မြို့ရိုးကြီးဖြစ်ပြီး၊ အထဲတွင်
မိုင်တစ်စိတ်ခန့်ရှိသည့် ပန်းခြံတစ်ခုနှင့် လူနေအိမ်ခြေများ ၊
အစိုးရရုံးများ ၊ အဆောက်အအုံများ ၊ စစ်တန်းလျားများ ရှိသည် ။
မြန်မာတို့ ၏ နောက်ဆုံးဘုရင်ဖြစ် သော သီပေါဘုရင်၏

ကျွန်းသားဖြင့်ဆောက်လုပ်ထားသည့်

နန်းတော်အဆောက်အအုံကြီးလည်း ရှိသည် ။

နန်းတော်စုလစ်မွမ်းချွန်များ နှင့် ပန်းဆွဲများကို ဟင်္သာပြဒါးနှင့် ရွှေပိန်းတို့ ချထားသည် ။ လှိုင်းတွန့် သဏ္ဌာန်ဖော်ထားသည့်အပြင် နန်းမြို့ရိုးသည် နှစ်ဆယ့်လေးပေဖြစ်ပြီး၊ ထူထဲသော အုတ်တံတိုင်ကြီး အဖြစ် တည်ဆောက်ထားကာ အောက်ခြေတွင် ပေ ၇၀-ခန့်ကျယ်သည့်တာရိုး ကြီးကိုဖို့ ထားသည် ။ မြို့ရိုးပတ်ပတ်လည်တွင် ကိုက်နှစ်ရာခန့်ကျယ်သည့် ကျုံးတူးထားလျက် ကျုံးထဲတွင် ရေအပြည့် သွင်းထား၏ ။ ကျုံးထဲတွင် လှပသည့်ကြာပင်များ ပေါက်လျက်ရှိသော်လည်း ကျွန်ုပ်တို့ တပ်များ အဖို့ သော် မူ အနှောင့်အယှက်ဖြစ်လျက်ရှိပေ၏ ။ ကျွန်ုပ်ငယ်စဉ်က ကစားခဲ့သည့် ကလေးကစားစရာခံတပ်ငယ် တစ်ခုနှင့်တူသော ဖို့ ဒပ်ဖရင်ထဲတွင် ဂျပန်တို့ ကအလုံးအရင်းနှင့် ခံနေကြသည့်အတွက် အပြေးအဖြန်း တိုက်ကာ လက်နက်အသင့်အတင့်မျှသာ တပ်ဆင်ထားသည့် တပ်တစ်တပ်အဖို့ ကြီးမားသော အခက် အခဲကြီးတစ်ရပ်ဖြစ်နေသည် ။

နောက်ရက်များ အတွင်း၌ ကား ရီးစ်၏ တပ်များ သည် မြို့တွင်းတွင် တစ်လမ်းဝင်တစ်လမ်း ထွက်တိုက်၍ ရှေ့သို့တက်နေကြရသည် ။ အကျအဆုံးလည်း များ လှ၏ ။ အထူးသဖြင့် လက်ဖြောင့် တပ်သားများ ၏ လက်ချက်ကြောင့် အရာရှိအများ အပြားကျဆုံးကြသည့် မတ်လ ၁၅-ရက်နေ့ကျမှ ပင် ကျွန်ုပ်တို့ တပ်များ သည် နန်းတော်မြို့ရိုးကိုလုံးဝဝိုင်းမိကြ၏ ။ မန္တလေးမြို့ရိုးတိုက်ပွဲသည် အိန္ဒိယ တပ်တွင်းသူပုန်ကြီးတုန်းက ဒေလီမြို့ရိုးကို ဝိုင်းဝန်းတိုက်ခိုက်ပုံနှင့်တူလိမ့်မည်ဟု ကျွန်ုပ်ထင် သည် ။ မြို့ရိုးကိုဖောက်ခွဲဖြိုချရန်အတွက် အမြောက်ကြီးများကို

ကိုက်ငါးရာခန့်အကွာအထိ ရွေ့ယူ ခဲ့ကြရ သည် ။
ကျုံးကိုဖြတ်ရန်အတွက် လှေများ ၊ မြို့ရိုးပေါ်တက်ရန် လှေကားများကို
အသင့်ပြင် ထားကြရ သည် ။ အသေခံတပ်ဖွဲ့များကို
အသင့်ဖွဲ့ထားရသည် ။ ကျုံးထဲသို့ရေသွင်းသည့် ပိုက်လုံးကြီးများ
အတိုင်း အထဲသို့ဝင်ရန်ပြင်ဆင်ထားကြသည် ။ မတ်လ ၁၆-ရက်နေ့
ညတွင် မူ ကျွန်ုပ်တို့ တပ်များက မြို့ရိုး အနောက်မြောက်ဘက်နှင့်
အရှေ့မြောက်ဘက်မှ ဝင်၍ တိုက်ကြသည် တွင် ဂျပန်တို့ က
စက်သေနတ် များ နှင့် တရကြမ်းခုခံပစ်ခတ်ကြသဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့
တပ်များ သည် ဒဏ်ရာရသူများကို အသက်စွန့်၍
ကောက်ကာပြန်ဆုတ်လာခဲ့ကြရသည် ။ မတ်လ ၁၈ ရက်နှင့် ၁၉
ရက်နေ့များ တွင် ကျုံးကိုဖြတ်ရန် ကြိုးစားကြသော်လည်း
မအောင်မြင်ပြန်ချေ။ ဤသို့တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်ခြင်းသည်
အကျအဆုံးများ လှ သည့်အတွက် နောက်ဆုံးတွင် လေတပ်မှ
မြို့ရိုးကြီးကို ဗုံးကြဲ၍ ဖြိုချသည့် ခေတ်သစ်နည်းကို အသုံးပြုရ သည် ။
မတ်လ ၁၃ ရက်နေ့တွင် မြို့ရိုးထဲသို့ဗုံးများကြဲချပြီး၊ မတ်လ ၁၆
ရက်နေ့တွင် ပေါင် ၅၀၀ ဗုံးကြီးများကို မြို့ရိုးပေါ်သို့ကြဲချပြီး၊
မြို့ရိုးကိုဖြိုရန်ကြိုးစားကြပြန်သည် ။ ၅.၅ လက်မ အမြောက်များ
ကဲ့သို့ပင် ဗုံးကြီးများ နှင့် ကြဲချသည့် တိုင် မြို့ရိုးအပြင်
မျက်နှာစာသာထိပြီး၊ မြို့ရိုးနောက်တွင် ဖို့ ထား သည့် တာရီးကြီးကိုမူ
မဖောက်နိုင်ချေ။ နောက်ဆုံးတွင် (Skip Bombing)ခေါ်
ရှုပ်တိုက်ဗုံးကြဲသည့် စနစ်ကိုသုံးရတော့သည် ။
မစ်ချယ်ဗုံးကြဲလေယာဉ်ပျံများက နိမ့်နိမ့်ကလေးပျံ သန်းကာ ပေါင်
၂၀၀၀ ဗုံးကြီးများကို ကျုံးထဲသို့ကြဲချရာ။ ထိုဗုံးကြီးများက
ရေထဲသို့ကျသွားကာ မြို့ရိုး နံရံကိုပြန်မှန်ပြီး ပေါက်ကွဲကုန်ကျသည် ။

ထိုသို့နေစဉ်ရက်ဆက် ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ပြီး အတန်ကြာသည့် အခါတွင် မှ မြို့ရိုးတစ်နေရာတွင်

ဆယ့်ငါးပေခန့်ကျယ်သည့်ပေါက်တစ်ပေါက်ပွင့်သွားသည် ။ ထို အပေါက်ထဲမှ တပ်များကို အထဲသို့ စုပြုံဝင်ခိုင်းရသည် ။ သို့ရာတွင် ထိုနည်းသည် အန္တရာယ်များ ၍ အကျအဆုံးများ မည်မှာ သေချာလှသည် ။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့သည် ထိုနည်းကို စွန့်လွှတ်လိုက်ကာ နန်းမြို့ ကိုချန်ထားခဲ့ပြီး၊ မြို့ကို ရှင်းလင်းသိမ်းပိုက်ရန်ဆုံးဖြတ်ရသည် ။ အမှန်အားဖြင့်လည်း နန်းမြို့ရိုးကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခြင်းသည် သတင်း တန်ဖိုးမှ လွဲ၍ စစ်ရေးအရဘာမျှ တန်ဖိုးမရှိချေ။ မြို့ကိုသိမ်းပြီးလျှင် နန်းမြို့ရိုးကိုလည်း မလွှဲမရှောင်သာ ကျရမည်သာ ဖြစ်၏ ။ ထို့ကြောင့် မြို့ရိုးကိုရှောင်ကွင်းကာ မြို့ကို သိမ်းရန် ဆုံးဖြတ် ရခြင်းဖြစ်လေသည် ။ အချိန်ကိုစောင့်ရန်အတွက် ကျွန်ုပ်တို့ပြင်ဆင်ပြီးလေပြီ။

သို့ရာတွင် မတ်လ ၁၉ ရက်နှင့် ၂၀ ရက်နေ့ညများ တွင် ဒပ်ဖရင်ခံတပ်ထဲတွင် ထူးထူးခြားခြား လှုပ်ရှားမှုများကိုတွေ့ရသည် ။ မနက်ပိုင်း ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ပြီးသည့်အခါ၌ မူ အလံဖြူနှင့် ယူနီယန်ဂျက် အလံကိုကိုင်ဆောင်၍ တံခါးတစ်ခုမှ ထွက်လာကြသည့် အင်္ဂလိပ်- မြန်မာ ကပြားတစ်သိုက်ကိုတွေ့ရ သည် ။ ၎င်းတို့ အဆိုအရ နန်းတော်ကိုစောင့်နေသည့် ဂျပန်တပ်များ သည် ရေသွင်းသည့် ပိုက်လုံး ကြီးများ ထဲမှ နေ၍ တောင်ဘက်နန်းမြို့ရိုးအပြင်သို့ယမန်နေ့က တိတ်တဆိတ် ထွက်ခွာသွား ကြပြီ ဖြစ်ကြောင်း သိရသည် ။ သို့ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားသည့်ဂျပန်တပ်အများ စုကိုကျွန်ုပ်တို့ တပ်များကဖြတ်တောက်ဖမ်းဆီးမိလိုက်ကြသည် ။ အချို့မှာ လည်း အိမ်များ ထဲတွင် ပုန်းအောင်းနေရာမှ ဖမ်းဆီးရမိသည် ။ သို့ဖြင့် အနည်းစုသာလျှင် မြို့ပြင်သို့လွတ်မြောက်သွားကြ၏ ။ ကျွန်ုပ်တို့

တပ်များ နန်းမြို့တွင် သို့ ဝင်ရောက်သွား သည့်အခါ၌ ဂျပန်တို့ ၏ ရိက္ခာနှင့် ခဲယမ်းမီးကျောက် သိုလှောင်ရုံများ ၊ ဥရောပနှင့် အင်္ဂလိမ်-
မြန်မာ ကပြား အရပ်သားသုံ့ပန်းများ အပြင် ထောင်မိုင်းများ အများ
အပြားကိုလည်း တွေ့ရ၏ ။ ဗိုလ်ချုပ်ရီးစ် သည်
တိကျသေချာသူဖြစ်သည့်အတိုင်း၊ နန်းမြို့ကို သိမ်းပြီးသည် နှင့်
ယူနီယန်ဂျက်အလံကို မြို့ရိုးထိပ် တွင် လွှင့်ထူ လိုက်လေသည် ။
စစ်မဖြစ်မီ သူစစ်အတွင်းဝန်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့စဉ်က သူအလုပ်လုပ်
ခဲ့ရာ နန်းမြို့ တွင်းရှိ အစိုးရအိမ်တော်မှာ မြင်ရက်စရာမရှိအောင်
ပျက်စီးလျက်ရှိလေပြီ။ ကျွန်ုပ်တို့ သည် နန်းတော်
အဆောက်အအုံကြီးကို ရှောင်ကွင်းရန်ကြိုးစားသည့်တိုင် ကျွန်ုပ်တို့ ၏
အမြောက်ဆန်များ နှင့် ဗုံးများ ၏ လက်ချက်ကြောင့် လော၊ သို့မဟုတ်
ရိက္ခာများကို သိုလှောင်ထားသဖြင့် ဂျပန်များက မီးရှို့ဖျက်ဆီး
သွားခြင်းကြောင့် လောဆိုသည် ကိုမူ မသိနိုင်တော့ပြီ။
မန္တလေး မြို့ သိမ်း တိုက် ပွဲ ၏ တပ်မတော်ကြီးတစ်ခုလုံး၏
အောင်ပွဲကြီးဖြစ်လေသည် ။ ဤအချက်ကို
လူတိုင်းအသိအမှတ်ပြုရမည် သာဖြစ်ပေသည် ။

ထိုစဉ်ကမူ မန္တလေးမြို့သိမ်းတိုက်ပွဲ
ထိုမျှလောက်အရေးကြီးသည့်တိုက်ပွဲ၊ ထိုမျှလောက် ခက်ခဲ
သည့်တိုက်ပွဲဖြစ်သည် ဟု ကျွန်ုပ်နားမလည်ခဲ့ပါ။
နောင်စစ်သမိုင်းများကိုဖတ်ရသည့်အခါတွင် မှ မန္တလေး
မြို့သိမ်းတိုက်ပွဲသည် မြန်မာပြည်စစ်ပွဲတွင် မည်မျှအရေးကြီး၍
မည်မျှခက်ခဲကြောင်းကို သိလာခဲ့ပါ သည် ။

မန္တလေးမြို့ကြီးထဲသို့ ကျွန်တော်လျှောက်သွားနေသည့်အချိန်တွင်
မန္တလေးသည် စစ်၏ ဒဏ်ရာ ဒဏ်ချက်များကို ကုသနေဆဲဖြစ်ရာ

မန္တလေးသည် ဒဏ်ရာများကိုလျှာဖြင့်လျက်နေသည့် သတ္တဝါ
ကောင်ကြီးတစ်ကောင်နှင့်ပင် တူတော့သည်။ ။

ပူပြင်းသည့် နွေရာသီတစ်နေ့၌ ကျွန်တော်သည် ၈၄
လမ်းမကြီးပေါ်တွင် လျှောက်နေစဉ်
မော်တော်ကားပက်လက်ကြီးပေါ်တွင် တူရိယာတီးမှုတ်၍ ဝင်လာသော
မန္တလေးမြို့မတီးဝိုင်းကို တွေ့လိုက်ရသည်။ ။ မြို့မသည်
အေ ဝ မ်း ဆ ရာ ညှာ ၏ ပြည်တော်ဝင်သီချင်းကို သီဆိုတီးမှုတ်ကာ
စစ်ပြေးရာမှ မန္တလေးသို့ပြန်လာခြင်းပေတည်း။

ဆ ရာ ညှာ ၏ ပြည်တော်ဝင်သီချင်းသည် စာသားလည်းကောင်း၊
အသံလည်း လှ အခြေအနေ နှင့်လည်း ဟပ်မိသဖြင့်လူတိုင်း၏
နှုတ်ဖျားတွင် စွဲသွားလေသည်။ ။

“ကျုပ်တို့ မြို့မအသင်းသားများ တွေ၊ တောင်ရိုးတန်း
စစ်ကိုင်းဘက်မှာ နေ၊ ချစ်ခင်ကြတဲ့ အားလုံးမိတ်ဆွေ၊ နေ့တိုင်းပဲ
သတိရပါသလေ၊ ကျန်းမာကြပါရဲ့ လို့ မြို့မမောင်တွေ၊ ရွှေမန်းသူတွေ
ပြောလိုက်ပါလေ၊ စစ်ကိုင်းမှာ လည်း စိတ်ကပဲ နတ်ပြည်၊
တစ်ခါတလေတော့ မျှော်မှန်းလွမ်းမိ တဝေဝေ၊ ပြန်ချင်စေတွေ၊
ရောက်ချင်စေတွေနှင့် ခြေလှမ်းလို့ သာနေ”

“အခါတော်ရောက်ချိန်၊ နီးလို့ လာပေ၊ ဒေါ်ဒေါ်မမ နှမတို့ ရေ၊
အသည်းစွဲချစ်မိတ်ဆွေ၊ ခေတ္တခွဲ လို့ နေ၊ မြို့မနဲ့ တူတကွလိုက်ပါနိုင်စေ၊
အောင်စည်ရွမ်းသံကြားပြီးထင့် ပြည်တော်ဝင် မယ်လေ”

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးတွင် စစ်ပြေးနေသော မန္တလေးမြို့မ၏
မန္တလေးတမ်းချင်းဖြစ်ပြီးရိုးရိုးက လေး နှင့်လှသည် ဟု
ကျွန်တော်ထင်ပါသည်။ ။ သူတို့ တတွေ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးတွင်

ဘေးမသီရန် မခရိုကြ ကြောင်း၊ မန္တလေးသူ မန္တလေးသားတို့ ကျန်းမာချမ်းသာရှိစဟု မေးလိုက်ပါကြောင်း၊ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး တွင် နေရသော်လည်း မန္တလေးကို နေ့တိုင်းသတိရကြောင်း၊ မန္တလေးကိုပြန်ချင်စေဖြင့် ခြေလှမ်းပြင်နေ မိကြောင်း ယခုသူတို့ တစ်တွေ အောင်စည်ရွမ်း၍ ပြည်တော်သို့ဝင် လာပြီး ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဖွဲ့ထား ပါသည်။ ။

ဒုတိယပိုဒ်တွင် မြို့မနှင့် ဆရာညှာသည် မန္တလေးသူ မန္တလေးသားတို့ ကို အားသစ်လောင်း ပေးထားပါသည်။ ။

“မန္တလေးရွှေမြို့၊ တို့ ရတနာပုံနေပြည်၊ တင့်တယ်သာယာစည်ကားဟိုတုန်းခါကလေ၊ အဲဒါတွေ မတွေ့ကြနဲ့ ၊ ရှေ့ဆက်ရန်စီမံစို့လေ မေ့မေ့ပျောက်ပျောက် အောက်ကြေတဲ့ တိုက်တာအိမ်ခြေ စည်းစိမ်ရှင်တွေ လူကြံ့လျှင်ခံနိုင်ဘူး အထူးပင်မှတ်ကြလေ၊ အရင်လိုပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင်နေ မြို့မ အသင်း ကပြောပေ၊ ဖြစ်တယ်ဆို ပျက်ကြရပြန်သလေ၊ ခေတ်လူငယ်များ အားအင်တောင့်တင်းပေ”

မန္တလေးမြို့ကြီးသည် ယခင်က တင့်တယ်သာယာခဲ့သော်လည်း ယခုပြာပုံအတိဖြစ်လျက် ရှိကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ပြာပုံကိုကြည့်၍ စိတ်ပျက်မနေသည့်ကြောင်း၊ ဖြစ်ခြင်းနှင့် ပျက်ခြင်းတို့ သည် နိယာမတရားအိုင်းသာဖြစ်ကြရကြောင်း၊ အရင်လို ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင်နေပြီး ပြန်လည်ထူထောင်ရေး ကို လုပ်ကြရမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အားပေးပါသည်။ ။

လမ်းဘေးတွင် ရပ်နေသူတွေက လက်ခုပ်တီးကာ ထိုသီချင်းကိုလိုက်ဆိုကြသည် ။ ထိုသီချင်း သည် လူတိုင်း၏

နှုတ်ဖျားသို့ချက်ချင်းရောက်သွားပါသည်။ ။ ထိုသီချင်းသည် ဝမ်းပါးညှိုး
ငယ် စိတ်နှမ်း နယ်နေသော ပြာပုံထဲက
မန္တလေးကိုလန်းဆန်းလာအောင် အားသစ်လောင်းပေးလိုက် သကဲ့သို့
ရှိပါသည်။ ။

၁၉၈၄ ခု မန္တလေးမီးကြီးလောင်ပြီး မကြာမီတွင် မိတ်ဆွေများကို
မီးမေးရန် မန္တလေးသို့ ကျွန်တော်ရောက်သွားခဲ့သည်။ ။ ထိုစဉ်က
မန္တလေးသည် စစ်ပြီးစ မန္တလေးကဲ့သို့ပင် ပြာပုံအတိ။ တိုက် နံရံများက
မီးလောင်ကျွမ်းထားသဖြင့်မည်းနက်လျက်။ သစ်ပင်တွေကလည်း
အရိုးအရွက်၊ အကိုင်း အခက်ကင်းကာဦးတိတိ။
မီးလောင်ရာသို့ပါသွားသည့် မိတ်ဆွေများ သည် နီးစပ်ရာ ဆွေမျိုးသား
ချင်းများ ၊ မိတ်ဆွေများ အိမ်တွင် ခိုလှုံနေကြရသည်။ ။ ထိုကြားထဲကပင်
ကျွန်တော်တို့ ကို ထမင်းကျွေး မည် တကဲကဲ လုပ်နေသေးသဖြင့်
မနည်းတောင်းပန်ယူရသည်။ ။

ပြီးခဲ့သည့် ဒီဇင်ဘာလဆန်းက မန္တလေးအရှေ့မြောက်မြို့နယ်မှ
ဖိတ်သဖြင့်စာပေ ဟောပြောပွဲ တာဝန်ဖြင့် မန္တလေးသို့
ကျွန်တော်ရောက်သွားသည့်အခါတွင် မန္တလေးသည်
အပြောင်းအလဲကြီး ပြောင်းလဲနေလေပြီ။
လမ်းမတိုင်းလိုလိုလောက်တွင် ခေတ်မီတိုက်အိမ်လှလှတွေ၊
စားသောက်ဆိုင် ကြီးတွေကို တွေ့ရသည်။ ။

ကျွန်တော်သည် ပြာပုံထဲက
မန္တလေးကိုနှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင်တွေ့ခဲ့ရဖူးပါ၏။ ။ ထိုနှစ်ကြိမ်စလုံး မှာ ပင်
မန္တလေးသည် ပြာပုံထဲမှ ချက်ချင်းရုန်းထလာကာ
ရှေ့သို့ခရီးဆက်နေဆဲ။ မန္တလေးသည် တင့်တယ် သာယာစည်ကားသော

ဟိုတုန်းတခါကို ပြန်လည်လွမ်းဆွတ်ခြင်းမပြု။ ရှေ့ခရီးဆက်ရန် အမြဲတမ်း အားသစ်နေသော မန္တလေးကိုတွေ့ရသည်။ ။

မန္တလေးသားစစ်စစ်သည် မီးလောင်မြေကွက်ကလေးကိုရောင်းကာ မြို့စွန့်မြို့ဖျားသို့ ရောက် ကောင်းရောက်သွားမည်။ ၈၄ လမ်းမပေါ်မှ နေ ဤ အောင်ပင်လယ်ကန်ဘောင်ရိုးသို့ လွင့်ချင် လွင့်သွား မည်။ မြို့ရိုးခြေရင်းမှ မရန်းခြံတာရိုးကြီးဘေးသို့ ရောက်ကောင်းရောက်သွားမည်။ သို့ရာတွင် မန္တလေး သားသည် စိတ်ပျက်အားငယ်ခြင်းမရှိ။ ခါးသီးနာကျည်းခြင်းမရှိ။ အပြုံးအရွှင်၊ အရယ် အမောဖြင့် လောကဓံကို ရင်ဆိုင်သည် ။ ထိုသဘောကို မန္တလေး၏ တေးဂီတာထဲတွင် တွေ့နိုင်သည်။ ။

ယခု မန္တလေးမြို့လယ်ကောင် လမ်းမကြီးများ တွင် ရှိနေသည့် တိုက်တာအိမ်ခြေများ သည် ဇာတိသားတို့ ၏ လက်ထဲတွင် မဟုတ်ဘဲ ပဝတ္တိသားတို့ ၏ လက်ထဲတွင် အချို့ရောက်ကောင်း ရောက်နေကြမည်ဖြစ်သော်လည်း ၊ မန္တလေးသားသည် ဇွဲဖြင့်ကြိုးစားဖို့ လိုပါသည် ။ သို့ကြိုးစားလျှင် မန္တလေးသားသည် နန်းမြို့ရိုးအခြေသို့ပြန်ရောက်ရမည်သာဖြစ်သည်။ ။

အရှေ့မြောက်မြို့နယ်မှ ကြီးမှူးသော စာပေဟောပြောပွဲကို မန္တလေးမြို့ ၈၄ လမ်းမကြီးရှိ ဓမ္မသာလာအဆောက်အအုံတွင် ကျင်းပလေသည် ။ ဟောပြောသူများမှာ တင်မိုး၊ ပန်းချီစံတိုး၊ ခင်ဆွေဦးနှင့် ကျွန်တော်တို့ ဖြစ်၏ ။ ကျွန်တော်တို့ ရောက်သွားသည့်အချိန်တွင် ဓမ္မသာလာရှေ့တွင် ဘိုင်စကယ်တွေပြည့်နေလေပြီ။ ဘိုင်စကယ်သိမ်းသူတို့ ၏ အဆိုအရ တစ်စင်းလျှင် တစ်ကျပ်ကျဖြင့် ငွေနှစ်ထောင်ကျော်ရသည် ဟု ဆိုသည်။ ။

ခြေကျင်လာသူများ ၊ သံဃာတော်များကိုလည်း အများ
အပြားတွေ့ရသည်။ ။

ကျွန်တော်သည် ထိုမျှချမ်းအေးလှသည့်ကြားထဲမှ တက်ကြွနေသော
ပရိသတ်ကိုကြည့်ကာ အံ့သြကြည်နူးသွားလေသည်။ ။

ကျွန်တော့်အလှည့်သို့ရောက်သည့်အခါတွင် ကျွန်တော်က
အထက်တွင် ကျွန်တော်ဖော်ပြခဲ့ သည့်အတိုင်း စစ်ပြီးစမန္တလေးသည်
ပြာပုံထဲမှ မည်သို့မည်ပုံထလာခဲ့ကြောင်း၊ ယခုတစ်ကြိမ်တွင် လည်း
မန္တလေးသည် အနိုင်မခံစိတ်ဓာတ်ဖြင့် ပြာပုံထဲမှ ရုန်းထလာခဲ့သည် ကို
မြင်ရသဖြင့်ကြည်နူးမိ ကြောင်း၊ မန္တလေးသည် ဂရိဒဏ္ဍာရီထဲတွင်
ပါသည့် ဖီးနစ်ငှက်ကဲ့သို့ပင် အစဉ်အမြဲနုပျိုလန်းဆန်းနေ
မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုသဘောကို ဆရာညွှာ၏ ပြည်တော်ဝင်သီချင်းတွင်
တွေ့နိုင်ကြောင်း၊ ဝမ်းပါးညှိုး ငယ်စရာကိုကြုံတွေ့သည့်အခါတိုင်း
ပြည်တော်ဝင်သီချင်းသည် မန္တလေးစိတ်ဓာတ်ကိုဖော်ပြနေ
သည့်အတွက် သင်္ကေတသီချင်းတစ်ပုဒ်ဖြစ်နေမည်သာဖြစ်ကြောင်းဖြင့်
ကျွန်တော့်ဟောပြောချက် ကို အစချီခဲ့လေသည်။ ။

(၂)

မြနန္ဒာ ရေညိုသန်းတယ်၊ မန်းတောင်ရိပ်ခို

ချမ်းအေးပူအိုက်၍ ဖုန်ထူခြင်ကိုက်သည် မှ လွဲလျှင် မန္တလေးကို
ကျွန်တော်သဘောကျပါသည် ။ အကြောင်းကိုမူရှာမရပါ။
မသိစိတ်ထဲတွင် ကိန်းအောင်းနေသည့် ဇာတိမာန်စိတ်ကြောင့်လား၊
မန္တလေး ၏ ကိုယ်ပိုင်မူဖြစ်သော ဖော်ရွေပျူငှာမှုကြောင့်လား၊
အနောက်တိုင်းယဉ်ကျေးမှု နှံ့ကြီးထဲတွင် ထီးတည်း ပွင့်နေသော
မြန်မာအနုပညာကြာပွင့်ကြီး တစ်ပွင့်ဖြစ်နေ၍ လား သို့မဟုတ်
ဆွတ်ပျံ့ဖွယ်ကောင်းသော ပတ်ဝန်းကျင်ကြောင့်လားဆိုသည် ကို
ကျွန်တော်မသိပါ။

မြို့ဟောင်းနှင့်မြို့သစ်သည် အမြဲတမ်းပဋိပက္ခရှိတတ်ကြပါသည် ။
မြို့ဟောင်းသည် သူ့ယဉ်ကျေးမှု၊ သူ့ဇာတိမာန်၊ သူ့အစဉ်အလာကို
ထိန်းသိမ်းတတ်ပါသည် ။ သူ့ဥဉ္စကလေးထဲတွင် သူပျော်ပိုက်ပါသည် ။
မြို့သစ် ၏ ကော်စမီပိုလီတန်ဆန်မှုကို အထင်သေးချင်ပါသည် ။
ပဝတ္တိတို့ စုဝေးရာဖြစ်သော မြို့သစ်၏ ဇာတိမဲ့မှုကို မေးငဲ့ချင်ပါသည်
။ မြို့သစ်၏ ပျံ့ကျစိတ်ဓာတ် တို့ နှင့် ခြားနားစွာ
ဇာတိစွဲကြီးတတ်ပါသည် ။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် မြို့ဟောင်း၏
ဇာတိစွဲသည် ကျဉ်းမြောင်း လွန်းသွားကာ ခေတ်နောက်ကျသည့်
ကျဉ်းမြောင်းသော ဒေသစွဲစိတ်ဓာတ်ကို ဆောင်သွားတတ်
သည့်အခါများ ပင် ရှိတတ်ပါသည် ။

ဆိုဗီယက်ယူနီယန်သို့ ကျွန်တော်ရောက်သွားသည့်အခါတွင်
မြို့ဟောင်းလီနင်ဂရက်(စိန် ဝီတာစဘတ်)နှင့် မြို့သစ်ဖြစ်သော
မော်စကိုတို့ သည် လည်း ထိုနည်းနှင့်ပင်ဖြစ်နေသည် ကို တွေ့ရပါ
သည်။ တရုတ်ပြည်က မြို့ဟောင်းဝီကင်းနှင့် မြို့သစ်ရှန်ဟဲတို့ သည်
လည်း ထိုနည်းအတိုင်း ဖြစ်ကြ ပါသည်။ ။ ဂျပန်ပြည်က
မြို့ဟောင်းကျိုတိုနှင့် မြို့သစ်တိုကျိုတို့ သည် လည်း
ထိုနည်းအတိုင်းပင်ဖြစ် ပါသည်။ ။

ထိုခြားနားချက်သည် တော်တော်နှင့်ပျောက်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

ကျွန်တော်သည် ဒေသစွဲစိတ်နည်းသူဟု ကိုယ့်ကိုကိုယ်
ယူဆသူဖြစ်ပါသည်။ ။ သို့တိုင်အောင် ကျွန်တော့်မသိစိတ်ထဲတွင်
ဒေသစွဲသည် ရှိမြဲရှိနေပါသည်။ ။ နွေဦးပေါက်၍ မြူတွေဝဲလျှင်၊
တမာရွက်တို့ ကြွေလျှင်၊ အင်ကြင်းတွေ ဖူးချိန်ရောက်လျှင်
ဇာတိကိုအလိုလိုလွမ်းလာတတ်ပါသည်။ ။ ကိုယ့်ဇာတိကို
မည်သူမျှမမေ့နိုင်ကြပါ။ ကိုယ်မွေးဖွားလာရာဒေသသည်
ကိုယ်လူမမည်ကဘဝ ဝန်းကျင်ဖြစ်ရာ ထိုဘဝ ကို
မည်သူမျှမေ့ပျောက်၍ ရနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ အိမ်လွမ်းစိတ်သည်
မသိစိတ်ထဲတွင် ကိန်းဝပ် နေတတ် ပါသည်။ ။

ဇော်ဂျီသည် သူ့ဇာတိဖြစ်သည့် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ကိုမမေ့ပါ။
သူကဗျာများ တွင် ပါသည့် ကျူရီး၊ ပုစဉ်းပုံ၊ ဓနိတန်း၊ လတာပြင်၊
ဘုတ်မ၊ ဒီရေ၊ ဗေဒါပွင့် စသည့်နမိတ်ပုံများ၊ ရူပကအဖွဲ့များ၊ ရှုခင်းများ
သည် ဇော်ဂျီ၏ မသိစိတ်ထဲတွင်
ကိန်းဝပ်နေသောအိမ်လွမ်းစိတ်ကိုဖော်ပြနေကြပါသည်။ ။
မင်းသူဝဏ်ကဗျာများ တိုင် သပြေသီးမှ ညှို့၊ လယ်စောင့်တဲ၊ ခရာချူတံ၊

ကြာဖြူပွင့်၊ အုန်းလက်နွား၊ ခရေဖူး၊ ကောက်တလင်း၊ ဇလပ်ချုံ
စသည့်နိမိတ်ပုံများ ၊ ရူပကအဖွဲ့များ ၊ ရှုခင်းများကိုတွေ့ရပါသည် ။
ထိုအရာများ သည် မင်းသုဝဏ်၏ မသိစိတ်ထဲတွင်
ကိန်းအောင်းနေသော အိမ်လွမ်းစိတ်ကိုဖော်ပြ နေကြပါသည် ။

ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စကို အဖွဲ့နည်း၍ ဖွဲ့သမျှသော
ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စတို့ မှာ လည်း နိုင်ငံရေးနှင့်
ဆက်နွယ်ဖွဲ့ဆိုတတ်သည့် သခင်ကိုယ်တော်မှို င်း၏ ကဗျာထဲတွင်
ပင်လျှင် တစ်ခါတစ်ရံ တွင် သူ့မသိစိတ်ထဲတွင် ကိန်းအောင်းနေသည့်
အိမ်လွမ်းစိတ်ကို ကျွန်တော်တို့ ရိုးတိုးရိပ်တိပ်မြင် လိုက်ရတတ်ပါသည်
။ ဆရာကြီးသည် ရွှေတောင်အနီးက ဝါးလည်ရွာတွင် မွေးသော်လည်း ၊
လူမှန်းသိ သည် နှင့် အညာသို့ရောက်လာကာ အညာပတ်ဝန်းကျင်တွင်
ကြီးပြင်းလူလားမြောက်ခဲ့ရပါသည် ။ ဆရာကြီး၏ စိတ်ထဲတွင်
အညာသည် သူ့အိမ်သူရာ၊ သူ့ဇာတိဟု မှတ်ထင်ဟန်တူပါသည် ။
ထို့ကြောင့် သူ့ကဗျာထဲတွင် ယာခရီး၊ ပြောင်းဖူးသည် ၊ စစ်ကိုင်းချောင်၊
စမ်းရိုး၊ ခရောင်းတော၊ ဖရုံခင်း၊ ထန်းခေါက်ဖာ စသည့်နိမိတ်ပုံများ ၊
ရူပကအဖွဲ့များ ၊ ရှုခင်းများကို တွေ့ရတတ်ပါသေးသည် ၊ ဇာတိစိတ်၊
သို့မဟုတ် အိမ်လွမ်းစိတ်သည် လွန်ကဲလာလျှင် ကျဉ်းမြောင်းသော
ဒေသစွဲစိတ်ဓာတ် သို့လျှော့ကျသွား တတ်ပါသည် ။

ကျွန်တော်သည် မန္တလေးတွင် မွေး၍ မန္တလေးတွင်
ကြီးပြင်းလာသူတစ်ယောက်မဟုတ်သည့်တိုင်၊ မန္တလေးကို
သဘောကျပါသည် ။ အရှေ့ဘက်တွင် မှို င်းပြာသော
ရှမ်းရိုးမတောင်တန်းကြီး၊ အနောက် ဘက်တွင် ပိုက်ခွေစီးဆင်းနေသည့်
ဧရာဝတီမြစ်ကြီးနှင့်တကွ၊ စေတီပုထိုးတို့ ဖွေးဖွေးဖြူ လျက်ရှိသော
စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး၊ မြောက်ဘက်တွင်

မန္တလေးတောင်နှင့်ရန်ကင်းတောင် စသည် ဆွတ်ပျံ့ဖွယ်
ပတ်ဝန်းကျင်ကြောင့်လည်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ မြို့ရိုး၊
ကျုံးမြောင်း၊ ပြဿဒ် စသည့် အတိတ်က ခမ်းနားမှုကို
လွမ်းဆွတ်နေသောကြောင့် ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ မြန်မာ့
ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်တို့ ဆက်လက်ရှင်သန်ဆဲရှိရာ
မြန်မာဇာတိသဘောကြောင့် ဖြစ်ချင်လည်း ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ မန္တလေး၏
ကိုယ်ပိုင်မှုဖြစ်သော ဖော်ရွေပျူငှာမှုကြောင့်လည်း ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါ
လိမ့်မည်။

ကျွန်တော်တို့ သာလျှင်မဟုတ်။ နိုင်ငံခြားသားများ သည် လည်း
မန္တလေးကို စွဲလမ်းကြသည် သာ ဖြစ်ပါသည် ။
ရုဒ်ယာဒ်ကစ်ပလင်းသည် “မန္တလေးသို့သွားရာလမ်း”ကို
ကဗျာဖွဲ့ခဲ့ပါသည် ။ ဂျန်မာစတား သည် “မန္တလေးကို
ဖြတ်သန်းရာလမ်း”ကို ဝတ္ထုရေးခဲ့ပါသည် ။ တင်နီဆန်ဂျက်ဆီသည်
“ယွန်းခင်ခင်” တွင် မန္တလေးကို လွမ်းစရာဖွဲ့ထားပါသည် ။ စစ်ပြီးစတွင်
အမည်မသိ အင်္ဂလိပ်သီချင်း ရေးဆရာတစ်ဦး၏ “မန္တလေးမြို့၏
နှင်းဆီဝါ”ဆိုသည့် သီချင်းကို ကျွန်တော်တို့ ဆိုခဲ့ကြဖူးပါသည် ။

ကျွန်တော်ငယ်ငယ်က အိမ်တွင် ဆရာခြံရေးသည့်
“မန္တလေးတောင်”မူရင်း ပန်းချီကားကြီး ကို တစ်ဆင့်ပြန်ရိုက်ထားသည့်
ကော်ပီပန်းချီကားတစ်ချပ်ရှိရာ၊ ကျွန်တော်သည် ထိုပုံထဲမှ မန္တလေး
တောင်စောင်းတန်းများ ၊ တောင်ခြေရင်းမှ သုဓမ္မာဇရပ်ကြီးများ ၊
ဇရပ်ကြီးများ နားတွင် စခန်းချနေ သည့် ဘုရားဖူးတို့ ၏
လှည်းဝိုင်းကြီးများကိုကြည့်၍ မန္တလေးကို ဘာမသိ ညာမသိဖြင့်
လွမ်းခဲ့ဖူးပါ သည် ။ ရန်ကုန်မြို့၏ ရှုခင်းပန်းချီကားများကို ငယ်စဉ်က
တွေ့ဖူးသော်လည်း တမ်းတလွမ်းဆွတ် သောစိတ် မပေါ်ဖူးပါ။

မြန်မာတေးသီချင်း ကဗျာလောကတွင် မြို့ဘွဲ့များ အများ အပြားရှိကြရာ၊ ဘယ်မြို့ဘွဲ့မျှ မန္တလေးဘွဲ့လောက်များ သည် မထင်ပါ။ ပုဂံ၊ ပင်းယ၊ ညောင်ရမ်း၊ အင်းဝ၊ တောင်ငူ၊ ကုန်းဘောင်၊ စစ်ကိုင်း၊ အမရပူရ စသည် ဖြင့် မြန်မာရာဇဝင်တွင် ထင်ရှားသည့် မင်းနေပြည်တော်များ ရှိခဲ့သည့် တိုင် ထိုမြို့ဘွဲ့များ သည် မန္တလေးမြို့ဘွဲ့များ လောက်များ မည်မထင်ပါ။ မန္တလေးမြို့ဘွဲ့များ သည် ရာပေါင်း များ စွာရှိလိမ့်မည်ထင်ပါသည် ။ ရှေးခေတ်ကလည်း ရှိခဲ့၍ ယခုထက်တိုင်အောင်လည်း မန္တလေးကို ဖွဲ့ကြဆဲပင်ဖြစ်ပါသည် ။ မန္တလေးခေတ်စာဆိုမှန်သမျှ မန္တလေးမြို့အကြောင်းကို မ ဖွဲ့ သ ည့် စာ ဆို ဟူ ၍ တော်တော်ရှားလိမ့်မည်ထင်ပါသည် ။ မျူးကြီးမတ်ကြီးစာဆိုကလည်း မန္တလေး မြို့ကိုဖွဲ့ပါသည် ။ ရဟန်း စာဆိုကလည်း မန္တလေးအကြောင်းကိုဖွဲ့ပါသည် ။ မင်းမှုထမ်းစာဆိုကလည်း မန္တလေးအကြောင်းကို ဖွဲ့ပါသည် ။ ဇာတ်စာဆိုကလည်း မန္တလေးအကြောင်းကိုဖွဲ့ပါသည် ။ အမျိုးသမီး စာဆိုကလည်း မန္တလေး အကြောင်းကိုဖွဲ့ပါသည် ။ မန္တလေးကျပြီး ကိုလိုနီခေတ်ရောက်သည့်အခါတွင် လည်း ဦးဖုန်းမိုး၊ ဆရာဉာဏ်၊ ဆရာခိုင်၊ ဦးဓာတ်ခိုး၊ ဦးမန်းညွန့်၊ ဦးသာဒင်၊ ဦးချစ်ဖွယ် ... အစ၊ နန်းတော်ရှေ့ဆရာတင်၊ ဆရာညွှာ၊ မြို့မငြိမ်း၊ ဦးဘသိန်း၊ ကိုဘိုခင်တို့ အဆုံး စာဆိုအားလုံး တို့ သည် မန္တလေးအကြောင်းကို ဖွဲ့ခဲ့ကြ၊ ဖွဲ့နေကြဆဲပင် ဖြစ်ပါသည် ။

မန္တလေးဘွဲ့များ သည် ပုဂံဘွဲ့ထက်လည်း များ ပါသည် ။ တောင်ငူဘွဲ့ထက်လည်း များ ပါသည် ။ ရွှေဘိုဘွဲ့ထက်လည်း များ လှပါသည် ။ အင်းဝ၊ ပင်းယ၊ စစ်ကိုင်း စသည့်မြို့ဘွဲ့များ ထက်လည်း များ ပါသည် ။ ကိုလိုနီခေတ်တွင် မူ မန္တလေးဘွဲ့ကို

မန္တလေးသားကမျှမက၊တစ်ရပ်တစ်ကျေးမှ စာဆို ကပင်ဖွဲ့လိုက်ပါသေးသည်။ ။

မန္တလေးခေတ်စာဆိုများ သည် အဘယ့်ကြောင့် မန္တလေးမြို့ဘွဲ့ကို ထိုမျှရေးဖွဲ့ကြသနည်းဟု ကျွန်တော်စဉ်းစားကြည့်သည့်အခါတွင် ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိသောအကြောင်းသုံးချက်ကိုသွားတွေ့ပါသည်။ ။

ပထမအကြောင်းမှာ မန္တလေးတစ်ဝိုက်ရှိဆွတ်ပျံ့ဖွယ်ကောင်းသော ပတ်ဝန်းကျင်ကိုမြင်ရသည့် အခါတွင် စာဆို၏ ဉာဏ်သည် နီးလာဟန်တူပါသည်။ ။ အရှေ့ဘက်တွင် ရှိသည့် ရှမ်းတောင်တန်းပြာကြီးနှင့် အောင်ပင်လယ်ကန်ကြီးသည် ဘယ်အချိန်ကြည့်ကြည့်မရိုးနိုင်သောရှုခင်းဖြစ်ပါသည်။ ။ မြောက်ဘက်တစ်ဝိုက်ဆီမှ ရန်ကင်းတောင်၊ မန္တလေးတောင် နှင့် ရတနာနဒီမြစ် တို့သည် လည်းကောင်း၊ အနောက် ဘက်မှ မင်းဝံတောင်တန်း၊ ဗျိုင်းတောင်အသွေး ထုံးရောင်ဖွေးသည့် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးနှင့် ဧရာဝတီမြစ်ကြီးသည် လည်းကောင်း၊ တောင်ဘက်မှ ရတနာပူရမြို့ဟောင်း၊ တောင်သမန်အင်း၊ တက်သေး အင်းနှင့် ဒုဠဝတီမြစ်တို့ သည် လည်းကောင်း၊ ထိုရှုခင်းအားလုံးတို့ သည် စာဆိုဉာဏ်ကိုနှိုးပေးနိုင်သည့် အလှတို့ သူနည်းနှင့်သူရှိကြပါသည်။ ။ ထိုပတ်ဝန်းကျင်အလှ တို့ ကြောင့် စာဆိုတို့ ဉာဏ်ကွန့်မြူးကာ ထိုမျှဖွဲ့ကြလေသလောဟု ကျွန်တော်တွေးမိပါသည်။ ။

ဒုတိယအကြောင်းမှာ မင်းတုန်းမင်းဝါဒဖြန့်ချိရေးယန္တရားကြောင့် မန္တလေးမြို့အကြောင်း ကို ထိုမျှဖွဲ့ကြသလောဟု စဉ်းစားစရာဖြစ်ပါသည်။ ။ အုတ်ကျစ်ကျော်အေး မန္တလေးဟူသောစာနှင့်အညီ ၁၂၂၁ခုနှစ်တွင် မင်းတုန်းမင်းသည်

ရတနာပူရမြို့တော်မှ ပြောင်းရွှေ့ကာ မန္တလေးမြို့တော်နှင့်
နန်းတော်ကိုတည်ဆောက်ခဲ့ပါသည်။ ။ မြို့မတည်မီတွင်
မင်းတုန်းမင်းသည် ရဟန်း၊ မှူးမတ်နှင့် ပညာရှိများ ၏
ဆန္ဒခံယူပွဲကြီးများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ။ မြို့သစ်တည်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍
ရဟန်း၊ မှူးမတ်နှင့် ပညာရှိများ ထဲတွင် အစုသုံးစု ကွဲပြားသွားသည်
ကိုတွေ့နိုင်ပါသည်။ ။ တစ်စုမှာ ဓာတ်၊ သိုက်၊ ဗျာဒိတ်၊ နိမိတ်၊
တဘောင်ကိန်းခန်းများ အရ သာသနာသက္ကရာဇ် ၂၄၀၀ တွင်
မန္တလေးအရပ်၌ ပြည်ကြီးဖြစ်လတ္တံ့ ဆိုသည့်စကားရှိသည့်အတွက်
မြို့တော်ကို ပြောင်းရွှေ့သင့်သည် ဟု ဆန္ဒပေးကြသည်။ ။ ယင်းတို့
အထဲတွင် သာသနာပြုဆရာတော်ဘုရား၊ ပုသိမ်ဆရာတော်၊
ကတိုးဆရာတော်၊ သစ်ဆိမ့်ဆရာတော်၊ ဂွေးချိုဆရာတော်၊
ထီးလင်းမင်းသား စသည် ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်ကြသည်။ ။ ဒုတိယအစုမှာ
ကြားနေကြ သည်။ ။ ကိန်းခန်းအရ မန္တလေးမြို့ကို တည်ထောင်မည်
ဖြစ်ကြောင်း လျှောက်ထားသည့်အခါတွင် မိမိသည် သိုက်၊ ဓာတ်၊
သမိုင်း၊ စာဟောင်း၊ စာတမ်း၊ ကိန်းခန်း ယတြာလောကီမူတို့ ၌
မလေ့လာဖူးပါဟု မယုတ်မလွန်ဆိုကာ ပြောင်းသင့် မပြောင်းသင့်
ထင်မြင်ချက်မပေးဘဲ နေတော်မူသည်။ ။ ထိုအထဲတွင်
အိမ်ရှေ့ဝန်ဆရာတော် စသည့်ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်ကြသည်။ ။
နောက် တစ်စုမှာ မြို့ပြောင်းရေးကို ကန့်ကွက်သည့်အစုဖြစ်သည်။ ။
သူတို့ က သိုက်စာများ တွင် သာသနာတော် ၂၀၀၀၊ ၂၅၀၀၊ ၂၅၅၀
စသဖြင့် မညီမညွတ် အတွက်အချက် ရှိသောကြောင့် သာသနာ ၂၄၀၀
တွင် မန္တလေးအရပ်၌ ပြည်ကြီးဖြစ်လတ္တံ့ဆိုသောစကားကို
အမှန်မယူအပ်။ ယခုစံနေသည့် အမရပူရသည် မန္တလေး စက်ရိပ်ဖြစ်၍
ဆရာတော်တို့ သွင်းစာ၊ ကျောက်စာ၊ မော်ကွန်းများ တွင်

မန္တလေးဖြစ်ကြောင်း ပါရှိသည့် အတိုင်း အမရပူရမြို့တော်သည် ပင်
မန္တလေးဖြစ်၍၊ မပြောင်းမရွေ့လျှင်လည်း သင့်မြတ်သည် သာ ဖြစ်သည်
။ အမရပူရမြို့ ကုန်သည် ၊ ပြိုသည် ဆိုသည့်စကားမှာ ထာဝရဇင်္ဂမင်္ဂန်း
သက်ဆိုသည့်အရာ သည် အရပ်ရပ်မြို့တည်ခုနစ်များကို ပြန်၍
တွက်ချက်ကြည့်ရှုရာ အမှန်အကန်မရှိသောကြောင့် မယူအပ်ဟု
ကျိပ်နီဆီမီးခုံရွာစားက ထွက်ဆိုသည် ။

ဘုန်းကံရှိသောသူများ စံနေရာအရပ်သည် ကောင်းမြတ်သည် ဟု
ဆို ရာ ၌ ပြည်သူ သတ္တဝါအပေါင်း ချမ်းသာစီးပွားသည် သာ
ပဓာနဖြစ်သည် ။ ကိန်း၊ ခန်း၊ ဓာတ်၊ ပန်း ဆိုသည့် အရာသည်
အမှန်အကန်မဟုတ်၊ မယူသင့်။ အမရပူရမြို့တော်မှာ
ငလျင်ကြီးလှုပ်ရာ၊ ဘုရားပုထိုး ပြိုပျက်၍ မြေမသန့်မပြန့်ရှိသည် မှာ
မသန့်သည် မြေကို တစ်တောင်တစ်ထွာတူးယူ၍ ပစ်ရမည်။ မိုးရွာလျှင်
မြို့လေးထောင့်ဘုရားက ရေစီးကျသည် ဆိုသည် မှာ
၎င်းစီးကျသည့်ရေကို လွှဲပစ်ရမည် ဆိုသည် မှာ
အဟောင်းကိုထေးဖာရသည် ဖြစ်သည် ။ မန္တလေးအရပ်တွင်
တည်ရသည် မှာ အသစ်လုပ်ရခြင်းဖြစ် သည် ။ အဟောင်းမြေကို
သယ်ယူရသော် ငါးရက်နှင့်ပြီးမည်။ အသစ်ကိုတည်ရသော်
ငါးလကြာမည်ဟု ခင်မကန်ဆရာတော်က မိန့်ဆိုသည် ။

အမရပူရမြို့တော်မှာ မန္တလေးပင်ဖြစ်ကြောင်း ရှေးဆရာကြီးတို့
ဆိုသော စာဟောင်း ရှိသည် ဖြစ်၍ သာသနာတော် ၂၄၀၀ ရောက်လျှင်
မန္တလေးပြည်ကြီးဖြစ်မည်ဆိုသောစကားသည်
မန္တလေးသို့ပြောင်းရန်မရှိ။ အမရပူရပင်လျှင် မန္တလေးဖြစ်ကြောင်းနှင့်
ညောင်ကန်ဆရာတော် ဦးလူကြီး က မိန့်ဆိုသည် ။

မန္တလေးကိုတည်ရခြင်းမှာ

အမရပူရမြို့ကိုပြောင်းရွှေ့တည်ရခြင်းဖြစ်သည် ။ အဘယ်ကြောင့်
အမရပူရကိုပစ်ထားခဲ့ရသနည်း။ အမရပူရမြို့ကျဉ်း၍ လော၊
ဘေးအန္တရာယ်ရှိ၍ လော။ လုံခြုံမှု နေရာမကောင်း၍ လော။
ကျန်းမာရေးနှင့်မညီညွတ်၍ လော။ အထက်ပါအကြောင်းတို့ နှင့်
ပတ်သက်၍ ဘာမျှပြောစရာမရှိချေ။ ကုလားဖြူတို့ နှင့်
နှစ်ကြိမ်တိုင်စစ်မက်ဖြစ်ပွားရ၍ နိုင်ငံနယ် ဆုံးရှုံးပြီး
နယ်ကျဉ်းသွားခဲ့ရသည် ။ နိုင်ငံတော်တည်တံ့နိုင်ရန် နိုင်ငံ၏
အင်အားကိုသာ တိုးပွားအောင်ပြုသင့်သည် ။ မလိုအပ်ဘဲနှင့်
မြို့သစ်တည်သည် မှာ ကိစ္စရှုပ်အလုပ်များ သည် ဟု ဘုံကျော်
ဆရာတော်က အတိအလင်းကန့်ကွက်ခဲ့လေသည် ။

ဘုံကျော်ဆရာတော်သည် မန္တလေးတည်သည် ကို
အတိအလင်းကန့်ကွက်ရုံမျှမက မန္တလေးတွင်
ဆောက်လုပ်သည့်ကျောင်းများ တွင် လာရောက်သီတင်းသုံးရန်
ပင့်လျှောက်သည့်အခါများ တွင် လည်း လိုက်တော်မူခြင်းမပြုဘဲ၊ နင်တို့
မန္တလေးကို ငါမလိုက်၊ လူဆိုတာ သူများ အကဲ့ရဲ့ မခံရေ
အောင်နေရမြဲဖြစ်သည် ။ နင်တို့ မြို့မှာ
ဘုရားကပင်လက်ညှိုးထိုးခံရသော မြို့ဖြစ်သည် ဟု ဆိုခဲ့ကြောင်း ဖြင့်
သမိုင်းဆရာကြီး ရွှေပြည်ဦးဘတင်က ရေးခဲ့သည် ။

မန္တလေးမြို့ကို ဗေဒင်ကိန်းခန်းအရ မတည်သင့်ကြောင်းဖြင့်
ကန့်ကွက်ခဲ့သော ပရောဟိတ် ရာမပုဏ္ဏားကြီးကိုလည်း
မင်းတုန်းမင်းသည် ဗန်းမော်သို့ ပို့ခဲ့လေသည် ။

မင်းတုန်းမင်းက ဆန္ဒယူလိုက်သည့်အခါတွင် ရဟန်း၊ မှူးမတ်၊

ပညာရှိများ အကြားတွင် အမြင် သုံးခုပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည် ။
ထိုအမြင်သုံးခုထဲတွင် (မှားသည် ၊မှန်သည် ကိုအပထား၍)
ခေတ်အမီဆုံးမှာ ဘုံကျော်ဆရာတော်၏ အမြင်ဖြစ်ပါသည်။ ။

သို့ဖြင့် စန္ဒမုခိဘိလူးမက သားမြတ်ကိုဖြတ်၍ လှူသည့်အခါတွင်
ဤ နေ ရာ ၌ မန္တလေး ဟူသော အမည်ဖြင့် ပြည်ကြီးပေါ်လတ္တံ့ဟု
ဘုရားဗျာဒိတ်ပေးရာအရပ်သည် အမရပူရမြို့နေရာ လော၊ ယခု
မန္တလေးအရပ်လောဟူ၍ သဘောထားကွဲခဲ့ကြသည် ။ လက်တွေ့တွင်
လည်း မန္တလေးကို တည်သင့် မတည်သင့်နှင့် ပတ်သက်၍
အမြင်ကွဲခဲ့ကြသည် ။ အမြင်အသီးသီးကို ကိုယ်စားပြုနေသည့်
ဆရာတော်ကြီးများ ၊ မှူးမတ်များ ၊ ပညာရှိများ သည် ဩဇာရှိသည့်
ပုဂ္ဂိုလ်တွေချည်းဖြစ်ကြသည် ။ ဤတွင် မန္တလေးမြို့သစ်တည်ရေး၊
မ တည် ရေး နှင့် ပ တ် သ က် ၍ ပြည်သူလူထုများ ထဲတွင် လည်း
သဘောထား ကွဲလွဲမှုများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ ။

ထိုအခါမျိုးတွင် ပြည်သူလူထုများ အကြားတွင် ဝါဒဖြန့်ချိဖို့ လို
လာလေပြီ။ ဝါဒဖြန့်ချိရေးတွင် အနုပညာသည် တို့ သည် ရှေ့ဆုံးတန်းမှ
ပါရမြဲ ဖြစ်၏ ။ ထိုကြောင့် မန္တလေးဘွဲ့တေးသီချင်း ရတုကဗျာ များ
ဤမျှများ ပြားရခြင်းမှာ မ င်း တု န်း မ င်း ၏ ဝါဒဖြန့်ချိရေးယန္တရား
လည်ပတ်မှုကြောင့်လော ဟု လည်း စဉ်းစားစရာဖြစ်ပါသည်။ ။

တ တိ ယ အ ကြော င်း မှာ ထိုအချိန်သည် အင်္ဂလိပ်-
မြန်မာစစ်ပွဲနှစ်ကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက် နယ်ပယ်
ဆုံးရှုံးထားရသည့်အချိန်ဖြစ်သည် ။ ထိုအချိန်မျိုးတွင်
ဇာတိမာန်စိတ်ဓာတ်တို့ ထက်သန်အောင် လှုံ့ဆော်ကြရမည်သာ
ဖြစ်ပါသည် ။ စာဆိုတို့ ကလည်း ဇာတိမာန်ကို သွေးကြရမည့်အချိန်

ဖြစ်ပါသည်။ ။ ပြည်သူလူထုကလည်း ကိုယ့်ထီးကိုယ့်နန်း၊ ကိုယ့်အမျိုး၊ ကိုယ့်တိုင်းပြည်ကို ကာကွယ်ရမည့်အချိန် ဖြစ်ပါသည်။ ။ ဤတွင် မြန်မာတို့ ၏ မြို့တော်ဖြစ်ရာ မန္တလေးစိတ်ဓာတ်ကို သွင်းပေးခြင်းနှင့်အတူတူပင် ဖြစ်သည် ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ။ တစ်နည်းပြောရလျှင် ထိုအချိန်က မြန်မာ့ဇာတိမာန်စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင် ခြင်းသည် မန္တလေးစိတ်ဓာတ်ကိုသွင်းပေးခြင်းနှင့် အတူတူပင်ဖြစ်သည် ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ။ တစ်နည်း ပြောရလျှင် ထိုအချိန်က မြန်မာ့ဇာတိမာန်စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ခြင်းသည် မန္တလေးစိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် အတူတူပင်ဖြစ်ပါသည်။ ။

မန္တလေးကိုဖွဲ့သည့် မြို့ဘွဲ့များ သည် အခြားသော မြို့ဘွဲ့များ ထက် အရေအတွက်များ ပြား ရခြင်းမှာ ထိုအကြောင်းများ အနက် တစ်ခုခုကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ အားလုံးကြောင့်သော် လည်းကောင်း ဖြစ်လေမည်လောဟု ကျွန်တော်စဉ်းစားမိပါသည်။ ။

(၃)

ယွန်းခင်ခင်တို့ ခေတ်က မန္တလေး

ဤဆောင်းပါးကို ရေးနေစဉ် အတောအတွင်း၌ ကျွန်တော်သည် အင်္ဂလိပ်စာရေးဆရာမကြီး တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ “သည်လက်ခါးလေဒီ” ခေါ် “ယွန်းခင်ခင်” ဝတ္ထုတွင် မန္တလေးကို လွမ်းစရာကောင်းအောင် ဖွဲ့ထား၏။ ။ ဝတ္ထုထဲက ဇာတ်လိုက်မင်းသမီးဖြစ်သူ ဖဲင်နီခေါ် “ယွန်းခင်ခင်” တစ်ယောက် မန္တလေးသို့ရောက်လာသည့်အခါတွင် သူငယ်ချင်းဖြစ်သူ အက်ဂါသာက မန္တလေးတောင်ပေါ်သို့ ခေါ်သွား၍ မန္တလေးမြို့ကြီးရှုခင်းကို ပြသည်။ မြို့ရိုးနှုတ်ခမ်းများ တွင် အနားကွပ်ထားသော ငွေရောင်၊ မြို့ရိုးမှ နှင်းဆီနီရောင်၊ သစ်ပင်တို့ မှ မြစ်မီးရောင်၊ နန်းပြာသာဒ်များမှ ရွှေရောင်၊ နန်းဆောင်များမှ ဟင်္သာပဒါးရောင်၊ စေတီများမှ အဖြူရောင်တို့ ဖြင့် ရတနာပုံနေပြည်တော်ကြီးကို ဆေးစုံခြယ်သည်။ ။ ထို့နောက် ဘုံခုနှစ်ဆင့် ပြာသာဒ်၊ အတုမရှိ ကျောင်းတော်ကြီး၊ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးနှင့် ဧရာဝတီမြစ်တို့ ကို မြင်ရသည်။ ။ အက်ဂါသာက “ကြည့်စမ်းပါဦး ဖဲင်နီရယ်၊ ဘယ်လောက်လှသလဲ။ မိစ္ဆာနတ်ဆိုးက အဘဘုရားသခင်ကို တောင်ထိပ်ခေါ်သွားပြီး လောကတစ်ခွင်မှာ ရှိတဲ့ ဘုံဗိမာန်တွေကို ပြတယ်ဆိုတာ ဒီလိုနေမှာ ပဲနော်” ဟု ပြောသည်။ ။

ထိုစကားများ ဖြင့် စာရေးဆရာမကြီး တင်နီဆင်ဂျက်ဆီသည် မန္တလေး၏ အလှကို အနှစ်ချုပ်၍ ဖော်ပြ လိုက်လေသည်။ ။

သူ့စာကိုဖတ်ရသည့်အခါတွင် “ဝေဇယန္တာနန်းဘုံ၊ မြမန်းလေး
ဇေယျခုံ”ဆိုသော ပြင်စည်မင်းသား၏ မန္တလေးဘွဲ့ယိုးဒယားကို
လွန်ကဲသည် ဟု ဆိုစရာမရှိတော့ပါ။

ကျွန်တော်သည် တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ “ယွန်းခင်ခင်”ကို
ကျောင်းသားဘဝကတည်းက ဖတ်ခဲ့ဖူး ၏ ။ သို့ရာတွင်
ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းကို သိရှိမျှဖတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည် ။ သမိုင်းအမြင်၊
သမိုင်းအတွေးဖြင့် ဖတ်ခဲ့ခြင်းမဟုတ်ပါ။

“သည် လက်ခါးလေဒီ” ခေါ် “ယွန်းခင်ခင်” ဝတ္ထုသည် ၁၉၂၉
ခုနှစ်က ပထမအကြိမ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏ ။
တင်နီဆင်ဂျက်ဆီသည် ထိုစဉ်က ဘုရင်ခံ ဆာဟာကုတ်ဘတ်တလာ၏
ဧည့်သည် တော်အဖြစ် မြန်မာပြည်သို့ ရောက်လာခဲ့ကာ ဝတ္ထုရေးရန်
အချက်အလက်များကို ရှာဖွေခဲ့ သည် ။ တရားလွှတ်တော်တွင်
ဝတ်လုံလိုက်ခဲ့ပြီး မန္တလေးရှေ့နေအသင်းကို စတင် တည်ထောင်ခဲ့သည့်
ရောဝေးဆွင်းဟိုး ဆိုသူနှင့်တွေ့ကာ သူ့ထံမှ ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းကိုရခဲ့သည်
။ ပထမတွင် ဆွင်းဟိုးသည် ထိုဇာတ်လမ်းကို
သူကိုယ်တိုင်ဝတ္ထုအဖြစ်ရေးရန် စိတ်ကူးထား သော်လည်း
ရေးချိန်မရသဖြင့် ထိုဇာတ်လမ်းကို
တင်နီဆင်ဂျက်ဆီအားပေးလိုက်ရခြင်း ဖြစ်သည် ဟု ဆိုသည် ။
တင်နီဆင်ဂျက်ဆီသည် ဆွင်းဟိုးထံမှ ဇာတ်လမ်းကိုရပြီးနောက်
ကုလားဝန်သမီး မစ္စက်ဟိုဆန်နာမန္တတို့၊ ပြင်သစ်ရက်ကန်း
ဆရာကြီးသမီး ဒင်နီဂရီးနှင့် စုဖုရားလတ်၏ အပျိုတော်တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သူ
ကာလိုဂရီဒီတို့ နှင့် တွေ့ဆုံ မေးမြန်းသွားခဲ့သည် ။ မြန်မာ့နန်းတွင်းတွင်
အမှုထမ်းခဲ့ကြသော သူတို့ သုံးဦးထံမှ နန်းတွင်းရေးကို သိရှိ
သွားခဲ့သည် ။ တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ ဝတ္ထုထဲတွင် ကုလားဝန်သမီး

မစ္စကမန္တတ်သည် ထိုခေတ်က ကုလားဝန်သမီး ဆီလာအာရတွန်
ဖြစ်လာသည်။ ။ ဒင်နီဂရီးသည် ရက်ကန်းဆရာကြီးသမီး ဂျူလီဖြစ်လာ
သည်။ ။ စုဖုရာလတ်၏ အပျိုတော်ဖြစ်သည့် ကာလိုဂရီဒီသည် ဝတ္ထုထဲမှ
ဇာတ်လိုက် ဖဲင်နီဖြစ်လာခဲ့သည်။ ။

ဝတ္ထုထဲက ဇာတ်လိုက် ဖဲင်နီသည် အဖ အီတလီလူမျိုး၊ အမေ
မြန်မာအမျိုးသမီးတို့ မှ ပေါက်ဖွား သော အီတလီ-မြန်မာ
ကပြားမကလေးဖြစ်သည်။ ။ ဖဲင်နီသည် ဘိလပ်သို့သွား၍
ပညာသင်ပြီးနောက် မြန်မာပြည်သို့ပြန်ရောက်လာကာ
မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် ဆင်ဖြူရှင်၏ နန်းတွင်းအပျိုတော်
အဖြစ်ခစားရသည်။ ။ ထိုသို့ခစားနေစဉ် ဆင်ဖြူမရှင်၏ သမီးတော်
စုဖုရားလတ်နှင့်ခင်မင်ရင်းနှီးလာခဲ့ကာ နောင်
စု ဖု ရား လ တ် မိ ဖု ရား ဖြ ခ် လာ သ ည့် အ ခါ ၌ လက်စွဲတော်
လူယုံတစ်ဦးဖြစ်လာခဲ့သည်။ ။

ဖဲင်နီသည် စုဖုရားလတ်အနီးတွင် အပျိုတော်အဖြစ် ခစားနေစဉ်
ပြင်သစ်ကုန်သည် (အထောက် တော်) တစ်ဦးဖြစ်သူ
ဗွန်ဗျိုင်ဆန်ဆိုသည် (ပြင်သစ်ကုန်သည် ၏ မူရင်းအမည်မှာ
ဗွန်ဝီလျံဖြစ်သည်)နှင့် ချစ်ကြိုက်နေကြသည်။ ။ ဗွန်ဗျိုင်ဆန်သည်
မြန်မာနှင့် ပြင်သစ်တို့ မီးရထားလမ်းဖောက်လုပ်ရန်၊
ကျောက်တွင်းတူးရန်နှင့် ဘဏ်တိုက်များ ဖွင့်ရန် စီစဉ်နေသည်။ ။
သူ့နောက်တွင် ပြင်သစ်အစိုးရရှိနေပြီး ပြင်သစ်အစိုးရသည်
အင်ဒိုချိုင်းနားမှ တစ်ဆင့် အထက်မြန်မာပြည်ကို
ထိုးဖောက်ရန်စီစဉ်နေသည်။ ။ မန္တလေးတွင် ရှိသည့်
ပြင်သစ်ကောင်စစ်ဝန် သည် လည်း အထက်မြန်မာပြည်ကို
ပြင်သစ်အင်ပိုင်ယာ ကြီးထဲသို့ သွတ်သွင်းရန် စီမံကိန်းချလျက် ရှိသည်။ ။

ထိုအတောအတွင်း ဗွန်ဗွိုင်ဆန်သည် ပါရီသို့ ပြန်သွားကာ ပြင်သစ်သူတစ်ယောက်နှင့် လက်ထပ်လာခဲ့သည်။ ။

ဤတွင် ဗွန်ဗွိုင်ဆန်၏ တိတ်တိတ်ပုန်းမယားဖြစ်ခဲ့ရသော ဖဲင်နီသည် ဗွန်ဗွိုင်ဆန်ကို စိတ်နာ သွားကာ သူ့ကို လက်စားချေရန် အမျိုးမျိုးကြံစည်ခဲ့သည်။ ။

နောက် ဆုံး ဦးဖဲင်နီသည် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဘာသာပြန်စာရေးကလေးတစ်ဦးကို ကပ်ကာ ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ လျှို့ဝှက်ချုပ်ဆိုသော စာချုပ်မိတ္တူနှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးနှင့် မြန်မာ အစိုးရတို့ အပြန်အလှတ်ပေးပို့ဆက်သွယ်ကြသောလျှို့ဝှက်စာမိတ္တူများကို ရအောင်ယူခဲ့ပြီး နောက် ထိုမိတ္တူများကို ဗြိတိသျှလသူလျှို့ဝှက်အထောက်အကူတစ်ဦးဖြစ်သော အီတလီ ကောင်စစ်ဝန် ဆန်ဒရေနို ဆိုသူလက်သို့အပ်လိုက်သည်။ ။ ဆန်ဒရေနိုသည် ထိုစာမိတ္တူများကို အောက်မြန်မာ ပြည်ရှိ အင်္ဂလိပ်တို့ ထံပို့လိုက်ရာတွင် အင်္ဂလိပ်တို့ က ပြင်သစ်တို့ ထိုးဖောက် ဝင်ရောက်ခြင်းမပြုမီ အထက်မြန်မာပြည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြသည်။ ။ ဤသို့ဖြင့်မြန်မာဘုရင်နှင့်တကွ မြန်မာပြည်သည် အင်္ဂလိပ်တို့ ၏ လက်သို့ ကျရောက်ခဲ့ရသည်။ ။

မန္တလေးကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် ဖဲင်နီသည် အိမ်ထောင်သစ်ထူကာ ဘိလက်သို့ ပြန်သွားပြီးနောက် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းရောင်းသည့်ဆိုင်ကလေးတစ်ဆိုင်ကိုဖွင့်နေသည်။ ။ အရှင်နှစ်ပါးတို့ မှာ လည်း ရတနာဂီရိသို့ပို့ခြင်းခံခဲ့ကြရသည်။ ။ များ မကြာမီ ပြန်ရောက်နေသော စုဖုရားလတ်ထံမှ စာ ဖြစ်နေသည် ကို

တွေ့ရသည်။ ။

မြန်မာကပြား အမျိုးသမီးတစ်ဦးဖြစ်သည့် ဖင်နီသည် ဘိလပ်တွင် နေရသည့်တိုင် ပျော်ပိုက်ခြင်း မရှိ။ မန္တလေးကိုသာလွမ်းနေသည် ။ နောက်ဆုံးတွင် ဖင်နီသည် စုဖုရားလတ်ရှိရာ ရန်ကုန်သို့ပြန်လာ ခြင်းဖြင့် ဝတ္ထုကိုအဆုံးသတ်ထားသည်။ ။

စာရေးဆရာမ တင်နီဆင်ဂျက်ဆီသည် ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းကို ဆွင်းဟိုးထံမှ ရသော်လည်း ရွှေနန်းတွင်းအဖြစ်အပျက်များ နှင့် ထိုစဉ်က နန်းတွင်းရေးတို့ ကိုမူ စုဖုရားလတ်ထံတွင် အပျိုတော်အဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့ကြသော မစ္စက်မန္တတ်၊ ဒင်နီဂရီးနှင့် ကာလိုဂရီဒီတို့ မှ မေးမြန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ။

တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ ၏ “ယွန်းခင်ခင်”ကို ယခုတစ်ခေါက်ပြန်ဖတ်ရသည့်အခါတွင် ကား ကျွန်တော် သည် ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းကိုလည်း သတိထားမိသည် ။ သမိုင်းအတွေး၊ သမိုင်းအမြင်ကိုလည်း သတိပြု ဖတ်မိသည် ။ သူ့ဝတ္ထုထဲတွင် ကဗျာကိုလည်း တွေ့ရသည် ။ သမိုင်းကိုလည်း တွေ့ရသည် ။ ဇာတ်လမ်းကို လည်း တွေ့နိုင်သည် ။ လူ့သဘာဝအဖွဲ့များ လည်း တွေ့နိုင်သည်။ ။

မန္တလေး၏ အလှ၊ မန္တလေး၏ ပတ်ဝန်းကျင်၊ မန္တလေးနန်းတော်ကြီး၏ အလှတို့ ကိုဖွဲ့ရာတွင် သူ့ဝတ္ထုသည် ကဗျာတစ်ပုဒ်လို လှနေသည် ။ ထို့ကြောင့် သူ့ဝတ္ထုထဲတွင် ကဗျာကိုတွေ့နိုင်သည် ဟု ပြောရခြင်း ဖြစ်၏ ။ ဖင်နီနှင့် ဗွန်ဗျိုင်ဆန်တို့ ၏ အချစ်ဇာတ်လမ်း၊ ဖင်နီနှင့် အီတလီကောင်စစ်ဝန် ဆန်ဒရေနိုတို့ ၏ ဆက်ဆံရေး စသည် တို့ သည် “ယွန်းခင်ခင်”ဝတ္ထုဇာတ်လမ်း၏

မဏ္ဍိုင်ဖြစ်သည် ။ ထိုဇာတ်လမ်းကို သူရက်ဖောက်သွားပုံမှာ လှပသိမ်မွေ့သည် ။ တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ လူ့သဘာဝအဖွဲ့ များ တွင် ဖင်နီ၏ စရိုက်အဖွဲ့၊ စုဖုရားလတ်၏ စရိုက်အဖွဲ့တို့ သည် ကြွနေကြသည် ။ သူတို့ နှစ်ဦးသည် မျှော်မှန်းချက်ကြီးရာတွင် လည်းကောင်း၊ ပြတ်သားရာတွင် လည်းကောင်း၊ လျှို့ဝှက်ကြံစည်မှုတို့ ၌ ဝါသနာထုံရာတွင် လည်းကောင်း တူနေကြသည် ။ ထိုမျှမက ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်းတာမင်းကြီး တို့ နှစ်ဦး၏ စရိုက်အားပြိုင်မှုတို့ ကိုဖွဲ့ရာတွင် လည်း တင်နီဆင်ဂျက်ဆီသည် ရုပ်လုံးပေါ်လာအောင် ဖွဲ့နိုင်သည် ။ တင်နီဆင်ဂျက်ဆီသည် ကင်းဝန်မင်းကြီးကို အမြော်အမြင်ကြီးသူ၊ စဉ်းစားနှိုင်းချိန် တတ်သူ၊ ကြင်နာသနားတတ်သူအဖြစ် ဖွဲ့ပြပြီး တိုင်းတာမင်းကြီးကို အမြင်ကျဉ်းသူ၊ ရက်စက်သူ၊ အမျက်ကြီးသူ အဖြစ် ဖွဲ့ထားသည် ။ သူ့ဝတ္ထုများ ထဲတွင် ဆွေတော်မျိုးတော်တို့ ၏ အရေးတော် ကိုလည်း အကျယ်တဝင့် ရေးသားထားသည် ကို တွေ့နိုင်သည် ။ ပြင်သစ်၊ အီတလီနှင့် အင်္ဂလိပ်တို့ အထက်မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခြေပုန်းခုတ်နေကြပုံတို့ ကိုလည်း တွေ့နိုင်သည် ။ သူ့စာအုပ်ထဲတွင် တွေ့ရသော သမိုင်းအချက်အလက် များမှာ မြန်မာသမိုင်းကျမ်းများ နှင့် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့ ရေးသားသော သမိုင်းကျမ်းများ တွင် လည်းကောင်း၊ သမိုင်းဝတ္ထုများ တွင် လည်းကောင်းပါပြီးသား အချက်အလက် များ ဖြစ်ကြသည် ။ သို့ရာတွင် ရွှေနန်းတော် ထဲတွင် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အပျိုတော်များက ပြန်ပြောသဖြင့် ပို၍ အချက်အလက်စုံ လင်သည် ဟု ဆိုနိုင်သည် ။ ထိုကြောင့် သူ့ဝတ္ထုများ ထဲတွင် သမိုင်းအချက်အလက်များကို တွေ့ရသည် ဟု ပြောခြင်းဖြစ်သည် ။

သို့ရာတွင် သူ့သမိုင်းအမြင်မှာ ကား စဉ်းစားစရာကောင်းသည် ။
သူ့ကို ဇာတ်လမ်းပေး လိုက်ရသူ ဝတ်လုံတော်ရ ဆွင်းဟိုးက
“အင်္ဂလိပ်တို့ အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရခြင်းသည်
ဘုံဘေးဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီကိစ္စကြောင့်မဟုတ်၊ ဖဲင်နီ၏
အချစ်ပြဿနာကြောင့်သာဖြစ်ကြောင်း” ဖြင့် တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ ကို
ပြောလိုက်သည် ။ စာရေးဆရာမတင်နီဆင်ဂျက်ဆီကလည်း ထိုအတိုင်း
ပင် လက်ခံပုံရသည် ။

ဇာတ်လမ်းအရ ဖဲင်နီသည် ပြင်သစ်လူမျိုး
အထောက်တော်မွန်ဗွိုင်ဆင်ကို လက်စားချေ လိုသောကြောင့်
ပြင်သစ်နှင့်မြန်မာတို့ ၏ လျှို့ဝှက်စာများ ၊ လျှို့ဝှက်စာချုပ်များကို
ခိုးယူ၍ ဗြိတိသျှသူသို့ တို့ ကို ပေးလိုက်ကြောင်း၊ ဤတွင် ဗြိတိသျှတို့
က ပြင်သစ်တို့ ဩဇာလွှမ်းမိုးမည်စိုး သဖြင့်
ခြေမြန်လက်မြန်ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း
ပြောလိုပုံရသည် ။

ထိုအဖြစ်အပျက်သည် ဇာတ်လမ်းအဖြစ် ရေးထားခြင်းလော၊
တကယ်လေ ဆိုသည် ကိုမူ ကျွန်တော်တို့ မသိနိုင်။ တကယ်ဖြစ်ခဲ့သည်
ဆိုလျှင်မူ “အထက်မြန်မာပြည်ကို ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်ရ ခြင်းမှာ
ဘုံဘေးဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီကိစ္စကြောင်းမဟုတ်၊ ဖဲင်နီ၏
အချစ်ကိစ္စကြောင့် ဖြစ်သည် ”ဆိုသည့် စကားသည်
သာမန်လွယ်လွယ်ပြောလိုက်ခြင်းလော၊ လေးနက်စွာပြောလိုက်သည့်
သမိုင်းအမြင်တစ်ခု လောဟု ထပ်မံစဉ်းစားစရာဖြစ်လာသည် ။

လွယ်လွယ်ပေါ့ပေါ့ပြောလိုက်သော စကားဖြစ်သည် ဆိုလျှင်ကား
ဘာမျှအကြောင်းမဟုတ်။ သို့ရာတွင် သမိုင်းအမြင်တစ်ခုအနေဖြင့်

ပြောလိုက်ခြင်းဖြစ်သည် ဆိုလျှင်မူ ထိုစကားသည် ဘာမျှ အဓိပ္ပာယ်မရှိ။
မော်စကိုမြို့တံခါးဝမှ ဘိုရီဒီနိုတိုက်ပွဲ ရှုံးရခြင်းသည်
ထိုတိုက်ပွဲမတိုင်မီညက နပိုလီယန် အအေးမိသောကြောင့်
ရှုံးရခြင်းဖြစ်သည် ဆိုသည့် စကားကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ စိန့်ဘာသိုလိုမျိုး
အရပ်တွင် လူအများကို အစုလိုက် အပြုံလိုက်သတ်ဖြတ်ခဲ့ခြင်းမှာ
ပြင်သစ် နဝမမြောက်ချားလ်ဘုရင် လေနာထသောကြောင့်ဖြစ်သည် ဟု
ပြောခြင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း အဓိပ္ပာယ်ကင်းမဲ့နေပေလိမ့်မည်။
သမိုင်းအဖြစ်အပျက်များ တွင် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၏ အခန်း
ကဏ္ဍသည် ဘာမျှပြောပလောက်သည် မဟုတ်။

တ င် နီ ဆ င် ဂျ က် ဆီ ၏ ဝတ္တုထဲမှ
ဇာတ်လိုက်ဖြစ်သည့်ဖဲင်နီ(အပြင်တွင် စုဖုရားလတ်၏ အပျိုတော်
ဖြစ်ခဲ့သည့် ကာလိုဂရီဒီ)၏ အချစ်ကိစ္စမပေါ်ခဲ့လျှင်လည်း အင်္ဂလိပ်တို့
သည် အထက် မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်မည်သာဖြစ်လေသည် ။
၁၈၇၈ခုနှစ်တွင် မင်းတုန်းမင်း နတ်ရွာစံပြီးနောက် ဆွေတော်မျိုးတော်
များ အရေးအခင်းဖြစ်ပြီး မကြာမီ ၁၉၇၉ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင်
အင်္ဂလိပ်သံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့သည် မန္တလေးမှ ရုတ်သိမ်းသွားခဲ့သည် ။
ဘုံဘေးဘားမားသစ် ကုမ္ပဏီကို မြန်မာအစိုးရက
၁၈၈၅ ခု အောက်တိုဘာလထဲတွင် အင်္ဂလိပ်ရာဇသံပေးပို့ခဲ့သည် ။ ထိုရာဇသံပါ
အချက်အလက်များအားလုံး လိုက်နာရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖြင့်
ထိုရာဇသံတွင် ပါရှိသည် ။ မြန်မာတို့ က
ရာဇသံကိုပယ်ချလိုက်ပြီးနောက် နိုဝင်ဘာ ၁၄ရက်နေ့ တွင်
အင်္ဂလိပ်တပ်များ သည် နယ်စပ်ကိုဖြတ်ကျော်လာခဲ့ကြကာ
နှစ်ပတ်အတွင်းတွင် မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ကြသည် ။

ထိုအဖြစ်အပျက်သည် သမိုင်းလမ်းကြောင်းဖြစ်လေသည် ။
တင်နီဆင်ဂျက်ဆီနှင့် ဆွင်းဟိုး တို့ ပြောသလို ဖဲင်နီ(ကာလိုဂရီဒီ)က
ပြင်သစ်-မြန်မာ လျှို့ဝှက်စာချုပ်ကို ခိုးပေးသည့်အတွက် မန္တလေးကို
သိမ်းပိုက်ရသည် ဆိုသည် မှာ သမိုင်းအမြင်ဖြင့်ကြည့်လျှင်
သေးဖွဲလွန်းနေသည် ။ ဖဲင်နီ သည် ထိုလည်ပတ်နေသော
သမိုင်းယန္တရားဘီးကြီးထဲမှ ဝက်အူကလေးတစ်ခုသာလျှင်ဖြစ်သည် ။
ထိုနေရာ တွင် ဖဲင်နီမရှိလျှင်လည်း
တစ်ဦးဦးပေါ်လာဦးမည်သာဖြစ်ပါသည် ။ ထိုအကြောင်းပြချက်
မရှိလျှင်လည်း အင်္ဂလိပ်သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို
အကြောင်း တစ်ခုခု ရှာ၍ သိမ်းပိုက်ဦးမည် သာဖြစ်သည် ။
သမိုင်းအဖြစ်အပျက်ကြီးတစ်ခုပေါ်ပေါက်လာရခြင်းမှာ
တစ်ခုတည်းသောအကြောင်းကြောင့် မဟုတ်နိုင်၊ မဖြစ်နိုင်။
ရာပေါင်းများစွာသော အကြောင်းများ ဆုံစည်းတိုက်ဆိုင်ရာမှ
ပေါ်ပေါက်လာရခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည် ။

တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ “ယွန်းခင်ခင်”ကို နောက်တစ်ခေါက်
ပြန်ဖတ်သည့်အခါတွင် ကျွန်တော် သည် သမိုင်းအမြင်၊
သမိုင်းအတွေးဖြင့် ဖတ်တတ်လာခဲ့ပါသည် ။ မည်သို့ဖြစ်စေ
တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ “ယွန်းခင်ခင်”သည် ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်အနေဖြင့်
ဆွဲဆောင်မှုရှိသည့်ဝတ္ထု တစ်ပုဒ်ဖြစ်သည် ။

ကျွန်တော်သည် သူ့ဝတ္ထုကိုဖတ်ရင်း ယွန်းခင်ခင်တို့ ခေတ်က
မန္တလေးကို မြင်ယောင်နေသည် ။ မြို့ရိုးအနောက်တံခါးတည့်တည့်မှ
ထွက်သွားလျှင် နိုင်ငံခြားသားများ နေသော ကုလားမြို့သို့ရောက် သည်
ဆိုရာ ထိုနေရာသည် မည်သည့်နေရာဖြစ်လိမ့်မည်ကို
ကျွန်တော်မှန်းကြည့်သည် ။ ကုလားမြို့တွင် နေသည့်

နိုင်ငံခြားသားများမှာ ကုန်သည် များ ဖြစ်ကြ သည် ။ သူတို့ အထဲတွင် ကသည်း၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ အာမေနီယန်၊ တူရကီ၊ ပေါ်တူဂီ၊ ပြင်သစ်၊ အင်္ဂလိပ်၊ အမေရိကန်၊ အီတလီ၊ ဂရိ စသည့်လူမျိုးတွေစုံ နေသည် ။ အနောက်တိုင်းအများ စုမှာ ရန်ကုန်မှ ရာဇဝတ်မှုဖြင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာကြသူများ ဖြစ်သည် ဟု တင်နီဆင်ဂျက်ဆီက ဆိုသည် ။

ကျွန်တော့်မျက်စိထဲတွင် ချူသံတချင်ချင်၊ ကြိမ်သံ တရွမ်းရွမ်းဖြင့် မှောင်ရီဖျိုးဖျာတွင် ကုလားမြို့အတွင်း ဝင်လာသော တရုတ်လားဝန်တင်တန်းတစ်တန်းကို မြင်နေသည် ။ သူတို့ နှင့် အတူ တရုတ်ပြည်ဖြစ် ကုန်ပစ္စည်းများ အပြင် ဘိန်းစသည့်မူးယစ်ဆေးတွေ ပါလာပေလိမ့်မည်။ တစ်နေရာတွင် အာမေနီယန်တို့ သည် မှောင်ခိုကမိုးကုတ်ကျောက် အရောင်းအဝယ်လုပ်နေကြ လိမ့်မည်။ အင်္ဂလိပ် သံတဲဝင်းတွင် အင်္ဂလိပ်အရာရှိများ နှင့် ကုန်သည် များ သည် ဝီစကီနှင့် ဆိုဒါကိုရောသောက်ရင်း ရွှေနန်းတော်ထဲရှိ အထောက်တော်များ ထံမှ ကြားရသောသတင်းတို့ ကို ဖလှယ်နေကြလိမ့်မည်။ သူတို့ ဇနီးများ သည် လက်ဖက်ရည်စားပွဲတွင် ထိုင်၍ တက်တင်းထိုးရင်း စုဖုရားလတ်နှင့် နန်းတော် သူတို့ ၏ အတင်းအဖျင်းကိုပြောကာ ရယ်ပွဲဖွဲ့နေကြပေလိမ့်မည်။ ကုလားမြို့ရှိ ချောင်ကျသောအိမ်တစ်ဆောင် ထဲတွင် ကုန်သည် အယောင်ဆောင်ထားသော အီတလီနှင့် ပြင်သစ်သူလျှို့များ သည် မြန်မာနန်းတွင်း အရာရှိများကို လာဘ်ထိုးကာ လွှတ်ရုံးတော် လျှို့ဝှက်မှတ်တမ်းများကို ကူးယူနေကြလိမ့်မည်။ အင်္ဂလိပ်သဘော မာလိန်သည် ကုလားမြို့ထဲမှ အထွက်တွင် အဖိုးတန်ရှေးဟောင်းရွှေဆင်းတုတစ်ဆူ ကို ခိုးထုတ်လာပေလိမ့်မည်။

တည်ခိုခန်း တစ်ခုတွင် ဂရိကုန်သည် တစ်ဦးသည်
မြန်မာမကလေးတစ်ဦး ကိုခေါ်ကာ အခကြေးငွေဖြင့်ပျော်ပါး
နေပေလိမ့်မည်။

ကုလားမြို့သည် နိုင်ငံရေးခြေပုန်းခုတ်မှု၊ လျှို့ဝှက်ကြံစည်မှု၊
အကောက်ကြံမှု၊ စီးပွားရေးသောင်း ကျန်းမှု၊ ကိလေသာ ညစ်ညမ်းမှု၊
နိုင်ငံခြားသူလျှို့တို့ ၏ ခြေရှုပ်မှုတို့ ဖြင့် ပြည့်နေသည့် ဒုစရိုက်မြို့
တစ်မြို့ဖြစ်နေပေလိမ့်မည်။

ကျွန်တော်သည် တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ “သည် လက်ခါးလေဒီ”ကို
ဖတ်ရင်းယွန်းခင်ခင်တို့ ခေတ်က မန္တလေး၏ ရုပ်ပုံလွှာကို
ထိုသို့မြင်ယောင်နေလေသည် ။

(၄)

မဟေသီတစ်ပါး၏ ဂေါရိန်အလွမ်း

ယခုတစ်ခေါက်မန္တလေးသို့ ရောက်သည့်အခါတွင်
ဂေါရိန်ဆိပ်ကမ်းကို ကျွန်တော်သွားကြည့်ခဲ့ သည် ။
မိတ်ဆွေတစ်ယောက်က မန္တလေးတွင် နာမည်ကြီးလှသည့်
စိန်ပန်းရပ်ကွက်က မုန့်တီဆိုင်ကို ခေါ်သွားသဖြင့် ဂေါရိန်ဆိပ်ကမ်းကို
ရောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ။

စိန်ပန်းရပ်ကွက်သည် မင်းတုန်းမင်းတည်ခဲ့သည့်
မန္တလေး ရ တ နာ ပုံ နေ ပြည် တော် ၏ သက်တမ်း နှင့်အမျှ
အိုမင်းသောရပ်ကွက်ဖြစ်သည် ။ မင်းတုန်းမင်းသည်
မန္တလေးကိုတည်ထောင်စဉ်က ရပ်ကွက် ပေါင်း ၅၄
ရပ်ကွက်သတ်မှတ်ခဲ့ရာ အရှေ့ပြင်တွင် ၇ ရက်ကွက်၊ တောင်ပြင်တွင်
၁၃ ရပ်ကွက်၊ အနောက်ပြင်တွင် ၂၉ ရပ်ကွက်၊ မြောက်ပြင်တွင် ၅
ရပ်ကွက်၊ စုစုပေါင်း ၅၄ ရပ်ကွက်ပါဝင်သည် ဟု
ဝက်မစွတ်ဝန်ထောက်၏ လင်္ကာတွင် ဆိုသည် ။ ရပ်ကွက်အမည်များက
လည်း မဟာဆန်သည် ။ ပြည်ကြီးမျက်မှန်၊ ပြည်ကြီးမျက်ရှင်၊ ရန်မျိုးလုံ၊
မဟာနွယ်စဉ်၊ စကြာနွယ်စဉ်၊ မောရဂီဝါ၊ စိတြမဟီ၊ ကဉ္ဇနမဟီ၊
ချမ်းမြသာစည်၊ အမရဌာနီ၊ ပုလဲငွေရောင်၊ အောင်နန်းရိပ်သာ၊
ပြည်ကြီးပျော်ဘွယ်၊ အောင်မြေသာစံ
စသည့်နာမည်မျိုးတွေဖြစ်ကြသည် ။ ယင်းတို့ အနက် ၃၈ ရပ်ကွက်သာ

နဂိုအမည်ဖြင့် လူတော်တော်များများက သိနေကြပြီး ၁၆ ရပ်ကွက်မှာ အမည်များ လည်း ပျောက်၊ နေရာလည်း ပျောက် နေပြီဟု ဦးမောင်မောင်တင်(မဟာဝိဇ္ဇာ)က ဆိုသည် ။ မန္တလေးရပ်ကွက် အမည်များကို အမျိုးအစားခွဲ ကြည့်လိုက်သောအခါတွင် ရာဇဝင်အမည်ဖြင့်ပေးထားသော အမည်များ (ဥပမာ - ဟေမာဇလ၊ ရတနာဘုမ္မိစသည်)၊ အမှုထမ်းအမည်စွဲရပ်ကွက်များ (သုံးဆယ်မင်းသားဝင်း၊ ဝက်မစွတ်ဝန်ထောက် ဝင်း၊ တော်ဆင့်မင်းဝင်းစသည်)၊ လုပ်ငန်းအမည်စွဲ ရပ်ကွက်များ (ရွှေချည်ထိုးရပ်၊ ကျောက်ဆစ်တန်း၊ ဂုန္တန်ဝင်း၊ ယပ်ဝင်း၊ ကြယ်ခတ်ဝင်း စသည်)၊ ကျေးရွာအမည်စွဲ ရပ်ကွက်များ (အဝတန်း၊ ရဟိုင်း၊ စစ်ကိုင်းတန်း၊ မောင်းထောင်ဝင်း စသည်) နှင့် နဂိုမူရင်းအမည်စွဲရပ်ကွက်များ (မင်းတဲအီကင်း၊ ဒေးဝန်း) စသည် ဖြင့် အမျိုးအစားငါးမျိုးလောက် ရှိမည်ထင်ပါသည် ။

စိန်ပန်းရပ်ကွက်ကား နဂိုမူရင်းအမည်ဖြစ်ဟန်တူသည် ။ ယခု ကျွန်တော်တွေ့ရသော စိန်ပန်း ရပ်ကွက်မှာ စစ်ပြီးစကတွေ့ရသော စိန်ပန်းရပ်ကွက်ကဲ့သို့ပင် လက်လုပ်လက်စားများ နေကြသည့် ရပ်ကွက်ပင်ဖြစ်နေသေး၏ ။ အချို့နေရာများ တွင် အထီးတည်းရှိနေသော အုတ်နံရံကပ်တိုက် အနည်းငယ်မျှအပ စစ်ပြီးစကနှင့် ဘာမျှခြားနားခြင်းမရှိ။ မိုးတွင်းဆိုလျှင် ရေဝင်၍ ဗွက်ထူပြီး နွေနှင့် ဆောင်းဆိုလျှင် ဖုန်ပေါသည့် စိန်ပန်းဘဝင်မှာ ပင် ရှိနေသေးသည် ။

ကျွန်တော်သည် စစ်ပြီးစက စိန်ပန်းရှိအလုပ် သမားထဲတွင် နေဖူးသည် ။ မန္တလေးခရိုင် အလုပ်သမားများကို စည်းရုံးရေးတာဝန်ဖြင့် သူတို့ ကြားထဲတွင် သွားနေရခြင်း ဖြစ်၏ ။ ထိုစဉ်က ကျွန်တော်တို့

သည် ဖ-ဆ-ပ-လ အဖွဲ့များ ၊ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့များကို လိုက်လံဖွဲ့စည်းနေသည့် သကာလဖြစ်သည်။ ။ သစ်စက်များ တွင် သပိတ်တွေတစ်လုံးပြီး တစ်လုံးပေါ်ပေါက်ကာ အလုပ်သမား အခွင့်အရေးများကို တိုက်ပွဲဝင်ကြသည့်အချိန်ဖြစ်သည်။ ။ ထင်းဝင်း၊ ဂေါ်ဝီနီ၊ မရန်ခြံ စသည့်ရပ်ကွက်တွေ ထဲက ကုန်တင်ကုန်ချ အလုပ်သမားများ ၊ သစ်စက်အလုပ်သမားများ ၊ သစ်ဖောင်အလုပ်သမားများ ၏ အိမ်တွင် နေခဲ့ရသဖြင့် စိန်ပန်းသည် ကျွန်တော် ကျက်စားခဲ့သည့် အရပ်တစ်ခုဟု လည်း ဆိုနိုင်ပါသည်။ ။

ကျွန်တော်တို့ သည် နာမည်ကြီးလှသေ စိန်ပန်းမုန့်တီကို
စားသောက်ပြီးနောက် ဂေါ်ရိန်ဆိပ်ကမ်း သို့လှည့်လာကာ
ညောင်ပင်ကြီးအောက် အုတ်ခုံပေါ်ထိုင်ကြသည်။ ။ ဂေါ်ရိန်ဆိပ်ကမ်းကား
ခါတိုင်းလို အသွားအလာရှုပ်မြဲ။ ကမ်းပါးအောက်ခြေဆိပ်ကမ်းတွင်
လှေကြီးတွေဆိုက်ထားသည် ကို မြင်ရသည် ။ သူတို့ နှင့်
မလှမ်းမကမ်းတွင် ပြည်ကူးတို့ ၊ ဗန်းမော်ကူးတို့
စသည့်ပြည်တွင်းရေကြောင်း ပို့ဆောင်ရေး ကော်ပိုရေးရှင်းပိုင်
သင်္ဘောများကိုမြင်ရ၏ ။ တစ်ခါကမူ ထိုနေရာသည်
အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းရာတွင် ဂြိုဟ်မွေ့ခဲ့သော
ဧရာဝတီဖလုပ်တီးလားကုမ္ပဏီ ခေါ် အင်္ဂလိပ်ပိုင်သင်္ဘောများကို
ဆိုက်ကပ်ရာဖြစ်ခဲ့သည်။ ။

ဆင်းသွားခဲ့ကြသည် ။ ထို့ကြောင့် ဂေါ်ရိန်ဆိပ်ကမ်းသည် ကျွန်တော့်စိတ်ထဲ တွင် ကြေကွဲစရာအတိတ်ဇာတ်လမ်းတစ်ခုကို ပြောနေသည် ဟု ထင်မိပါသည် ။ ဂေါ်ရိန်ဆိပ်ကမ်း သည် မြန်မာ့ထီးနန်းဆုံးရှုံးခန်းနှင့် ခွဲမရသောအရာဖြစ်နေပါသည် ။

ကျွန်တော်သည် ဂေါ်ရိန်ဆိပ်ကမ်းအောက်ခြေကို လှမ်းကြည့်ရင်း ၁၈၈၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၉ ရက်နေ့ ညနေမိုးချုပ်စအချိန်တွင် မြင်ယောင်နေသည် ။

သည် နေရာတစ်ဝိုက်တွင် အင်္ဂလိပ်စစ်ဗာရီတွေ လက်ချင်းဆက်၍ ရပ်နေကြသည် ။ ထိုနောက် နားတွင် မန္တလေးသူ မန္တသားများ သည် အရှင်နှစ်ပါးပါတော်မူခန်းကို ညှိုးငယ်စွာဖြင့်ကြည့် နေကြသည် ။ အချို့ကတက်ခေါက်လျက်။ အချို့ကငိုယိုလျက်။ အချို့က ဝေခွဲမရသောခံစားချက် ဖြင့်မျှော်ကြည့် လျက်။ အင်္ဂလိပ်စစ်ဗာရီတစ်ဦးက ဟာရီကိန်းမှန်အိမ်ကို လက်တစ်ဖက်ကဆွဲပြီး တစ်ဖက်ကလမ်းပြ နေသည် ။ ဆင်ဗရောင်စလွယ်ကိုပတ်၍ သေနတ်ထိုးထားသည့် အင်္ဂလိပ်အရာရှိ တစ်ဦးက ကုန်းပေါင် ပေါ်သို့တက်ရန် အရှင်နှစ်ပါးကို လက်ဟန်ခြေဟန်ပြနေသည် ။ သီပေါမင်းသည် ရှေ့မှ ဆင်းလာသည့် တိုင် ကုန်းပေါ်သို့တက်ရန် မဝံ့မရဲဖြစ်နေသည့်နှယ် ဆုတ်ဆိုင်းနေသည် ။ စုဖုရားလတ်သည် မဝံ့မရဲဖြစ် နေသော သီပေါမင်း၏ ဖြစ်နေပုံကို အားမရဟန်ဖြင့် ရှေ့သို့တက်လာ ကာ ကလေးငယ်တစ်ယောက်ကို လက်ဆွဲခေါ်သည့်နှယ် သီပေါမင်း၏ လက်ကိုဆွဲကာ ရဲရင့်တည်ကြည်သော မျက်နှာထားဖြင့် ကုန်းပေါ် သို့တက်လာခဲ့သည် ။

ကျွန်တော်သည် ပါတော်မူညက စုဖုရားလတ်၏ အမူအရာကို

ထိုသို့မြင်နေပါသည်။ ။

လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းတစ်ရာကျော်က မန္တလေးကို ပြန်ကြည့်လိုက်သည့်အခါတွင် အချို့ရုပ်ပုံ လွှာများ သည် ဝိသခြင်းမရှိကြတော့။ မဒေသရာဇ် မန္တလေး၏ နောက်ဆုံးနေ့ ပန်းချီကားသည် မှုန်ဝါး စပြုလေပြီ။ တချို့နေရာများ တွင် ဆေးရောင်ပြယ်စပြုလေပြီ။ တချို့နေရာများ တွင် ပင့်ကူမြွေတို့ ယှက်သန်းနေကြလေပြီ။ နှစ်တစ်ရာကိုကျော်ကြည့်လိုက်သည့်အခါတွင် ပဒေသရာဇ် မန္တလေးကို ဝိုးတိုး ဝါးတားသာ မြင်ရတော့သည် ။ သို့ရာတွင် တခြားသော ရှုခင်းများ ၊ တခြားသော ရုပ်ပုံလွှာများ ၊ တခြားသောစုတ်ချက်များ မှုန်ဝါးကောင်း မှုန်ဝါးမည်။ စုဖုရားလတ်၏ ရုပ်ပုံလွှာကား မှုန်ဝါးခြင်းမရှိ။ ပဒေသရာဇ် မန္တလေးတည်းဟူသော မှုန်ဖျော့ပြုနေသည့် ကတ္တီပါကားကြီးပေါ်တွင် စုဖုရားလတ်၏ ရုပ်ပုံလွှာသည် စိန်ပွင့်တစ်ပွင့်လို တောက်ပနေဆဲဖြစ်သည် ဟု ကျွန်တော်ထင်မိပါ သည် ။

မျိုးဆက်သုံးလေးဆက်မျှ အနောက်တိုင်း သမိုင်းဆရာများ ၊ မှတ်တမ်းဆရာများ သည် သီပေါမင်းကို ယစ်ထုပ်ကြီးသဖွယ် ရေးခဲ့ကြပြီး စုဖုရားလတ်ကိုလည်း မိန်းမဆိုးကြီးတစ်ယောက် ပမာ ရေးခဲ့ကြ၏ ။ (ဒေါ်ရီသီဝုဒ်မင်း၊ ဟယ်လင်ထရေဂါ နှင့် ဆားကစ်ဟန့်စ်တို့ လောက်သာ ချွင်းချက်ထား၍ ရနိုင်လိမ့်မည်ထင်ပါသည် ။) ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်ကွပ်ကဲသည့် တစ်သောင်းငါး ထောင်သော အင်္ဂလိပ် စစ်တပ်ကြီးသည် အထက်မြန်မာပြည်ကို စစ်ကြေညာ၍ တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့် နည်းတူ ဟာဗေးအမှူးပြု သော အနောက်တိုင်းသမိုင်းဆရာအုပ်ကြီး တစ်အုပ်လုံးသည် စုဖုရားလတ်ကို စစ်ကြေညာခဲ့ကြပါ သည် ။ သူတို့

သည် စုဖုရားလတ်က ရွံ့ပုပ်များ ဖြင့် ဝိုင်းပက်ခဲ့ကြပါသည်။ ။

မန္တလေးသိမ်းပိုက်ရေးတပ်များ နှင့်အတူ လိုက်ပါလာသည့် နိုင်ငံရေးအရာရှိ ကာနယ်စလေဒင်က စုဖုရားလတ်အား “ဆိုဖီယာဆလီနာ”ဟု ခေါ်ခဲ့လေသည်။ ။ ဤသို့ဖြင့် ကာနယ်စလေဒင်သည် စုဖုရားလတ်အား ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် နာမည်ဆိုးဖြင့်ကျော်ကြားခဲ့သော မက်ဆာလီနာ၊ အဂ္ဂရစ်ပီနာ၊ မေရီအင်တိုင်းနက်စသည့် ဘုရင်မများ နှင့် တစ်တန်းတည်းထားခဲ့လေသည်။ ။ သီပေါမင်း၏ အမှားဟူ သမျှသည် စုဖုရားလတ်ကြောင့်သာလျှင်ဖြစ်ကြောင်း၊ စုဖုရားလတ်သည် အစစအရာရာကို ချုပ်ကိုင် ထားကြောင်း၊ အခွန်တော်ငွေများ နှင့် တခြားသော အရင်းအမြစ်ပစ္စည်းများအားလုံးကို သူ့ထံဆက်သရ ကြောင်းဖြင့် စလေဒင်ကရေးခဲ့သည်။ ။ အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ်ကတော် လေဒီဒပ်ဖရင်က “စုဖုရားလတ်ဟာ သူသဘောကျပြီဆိုရင် အဲဒီ လူကို ချစ်တော့တာပဲ။ သူသဘောမကျဘူးဆိုရင် အဲဒီ လူကို သတ်ပစ်လိုက် တော့တာပဲ”ဟု ရေးခဲ့သည်။ ။ အက်စ်ပီဂျီ သာသနာပြုဆရာ ဒေါက်တာမတ်(ဆရာမှတ်)က “ကျွန်ုပ်သည် သူ(စုဖုရားလတ်)ကို ကလေးဘဝကတည်းကပင် သိရှိခဲ့ပြီး ရက်စက်၍ လက်စားချေတတ်သော သဘောရှိကြောင်းကို တွေ့ခဲ့ရသည်။ ။ သူ့မယ်တော် (ဆင်ဖြူမရှင်)သည် စုဖုရားလတ်၏ ချွတ်ယွင်းချက် ကို သိသည့်တိုင် လျစ်လျူပြုခဲ့သည်။ ။ တစ်နေ့သ၌ ကျွန်ုပ်နှင့် ဆင်ဖြူမရှင်တို့ စကားပြောလျက်ရှိစဉ် ဆင်ဖြူမရှင်က (ဟုတ်တယ်၊ သမီးတော်ဟာ တော်တော်ဆိုးတဲ့ သူငယ်ကလေး) ဟု ဆိုကာ သူ့သမီးတော်ကို ချစ်ခင်သောအားဖြင့် ဣတိလိင်နာမ်စားဖြင့် မပြောဘဲ ပုလ္လိင်နာမ်စားဖြင့်ပြောသည်။ ။

.... စုဖုရားလတ်သည် ငယ်စဉ်ကတည်းကပင်လျှင်
ငှက်ကလေးများကို ဖမ်းကာ အတောင်အလက်တို့ ကို
ချိုးဖဲ့ဆုတ်ဖြုတ်တတ်သည် ။ ဤသို့ရက်စက်သောနည်းဖြင့်
စုဖုရားလတ်သည် အပျင်းဖြေလေ့ရှိသည် ”ဟု စုဖုရားလတ်အား
“ဆဲဒန္တ”တစ်ဦးဖြစ်လေ ဟန်ရေးခဲ့သည် ။ ဆွေတော်မျိုးတော်များအား
သတ်ဖြတ်သည့်ကိစ္စတွင် စုဖုရားလတ်သည် တာဝန်ရှိသူဖြစ်ကြောင်း၊
သီပေါမင်းနှင့် စုဖုရားလတ်တို့ သည် ဆွေတော်မျိုးတော်များအား
သတ်ဖြတ်မှုနှင့် ကလေးငယ်များအား အုတ်တံတိုင်းကြီးဖြင့် ကိုင်ရိုက်
သည့်ကိစ္စကို ဩဘာပေးခဲ့ကြကြောင်းဖြင့် ဒေါက်တာမတ်က
ရေးခဲ့သည် ။ အပျိုတော်တစ်ဦးက ပြန်ပြောဟန်ဖြင့် ရေးထားသည့်
ဖီးလဒင်းဟော၏ ရေးသားချက်တွင် လည်း “မိဖုရားခေါင်ကြီးဟာ မာန
လည်း ကြီးတယ်၊ အလိုလည်း ကြီးတယ်၊ အချစ်လည်း ကြီးတယ်၊
မျှော်မှန်းချက်လည်း ကြီးတယ်၊ မိဖုရားခေါင်ကြီးဟာ လှတော့မလှဘူး။
ဒါပေမဲ့ မိဖုရားခေါင်ကြီးမဟုတ်လား။ မျက်လုံးတွေကတော့
တော်တော်ထူးခြားတယ်။ သူလိုမျက်လုံးရှိတယ်သူရယ်လို့ ခပ်ရှားရှားပဲ။
သူ့မျက်လုံးတွေဟာ ပြူးကျယ် ပြီးအံ့ဩစရာကောင်းတယ်။
မည်းမှောင်နက်ရှိုင်းနေတဲ့ ရေအိုင်များ လိုပဲ။ ဒါပေမဲ့ဒီရေအိုင်ထဲမှာ
လူတိုင်း ကို ကြောက်လန့်တုန်လှုပ်စေတဲ့ မီးလျှံတောက်နေတယ်။
သူ့ကိုမြတ်နိုးသူတွေအဖို့ တော့ သူ့အပြုအမူ တွေဟာ ပဉ္စလက်ဆရာရဲ့
ညှို့ယူဖမ်းစားတတ်တဲ့ မန္တန်လိုပေါ့။ သူ့အသံဟာ တိတ်ဆိတ်နေတဲ့
ညနေခင်းရေပြင်ကိုဖြတ်သန်းလာတဲ့
ငွေမောင်းသံလိုသာယာကြည်လင်တယ်။ သူ့ကိုချစ်တဲ့ သူက သေတပန်
သက်တစ်ဆုံးချစ်ကြပြီး မုန်းတဲ့ သူကလည်း သေမင်းကိုကြောက်သလို
ရွံ့မုန်းကြတယ်။

စုဖုရားလတ်ဟာ

အလွန်မာနကြီးပြီးအလွန်ရက်စက်တယ်။ သူမုန်းပြီဆိုရင် အဲဒီ လူကိုဘယ်တော့မှ ခွင့်မလွှတ်တော့ဘူး”ဟု ရေးခဲ့သည် ။

ဖူး ကား သစ် ကု မွ ဇာ ပိုင် ရှင် ၏ သားဖြစ်ပြီး ရန်ကုန်တွင် ဝတ်လုံလိုက်သွားသည့် ဖူးကားက “စုဖုရားလတ်သည် အကျဉ်းခံနေရစဉ်မှာ ပင် စိတ်ဓာတ်ညှိုးငယ်ခြင်းမရှိ။ သူနှင့်ဆက်ဆံနေသော အရာရှိများအား ပြင်းထန်စွာမောင်းမဲတတ်သည် ။”ဟု ရေးခဲ့သည် ။

သမိုင်းပေါမောက္ခဟောင်း ဒေးဆိုင်းက “စုဖုရားလတ်သည် ရန်ကုန်တွင် နေ့စဉ်ဝတ်ဖြူ စင်ကြယ် ကိုသာဝတ်လေ့ရှိသည် ။ သို့ဝတ်ခြင်းမှာ ဓားထက်စဉ်ကသူပြုခဲ့သော မကောင်းမှုများ အတွက် နောင်တ သံဝေဂရသည့်အတွက် ထိုသို့ဝတ်ခြင်းဖြစ်သည် ဟု ပြောကြသည် ။ ... အသတ်ခံ ရသူတို့ ၏ သွေးစက်များ နှင့် မယ်တော် နှင့် အစ်မတော်၊ ညီမတော်တို့ အပေါ်တွင် သူပြုမှုခံပုံများ သည် သူ့လိပ်ပြာ ကိုခြောက်လှန့်နေပေလိမ့်မည်။ အလှူဒါနပြုခြင်းအားဖြင့် သူ၏ မကောင်းမှုများ သည် ပြေပျောက်သွား လိမ့်မည်ဟု စုဖုရားလတ်မျှော်လင့်ခဲ့သည် ”ဟု ရေးခဲ့၏ ။ စုဖုရားလတ်သည် သီပေါမင်းက မျက်စိကျသ ဖြင့် တော်ကောက်ခံရသော အပျိုတော်များ ၊ မိဖုရားငယ်များကိုလည်း ရက်စက်စွာဖျောက်ဖျက်ပစ်ခဲ့ သည် ဟု ရေးခဲ့ကြသည် ။ တင်နီဆင်ဂျက်ဆီကဆိုလျှင် အင်္ဂလိပ်၏ ရာဇသံကို အကြောင်းပြန်ကြားရန် စည်းဝေးသည့် သီပေါမင်း၏ စစ်ကြေညာရေးအစည်းအဝေးတွင် စုဖုရားလတ်ကိုယ်တိုင် တက်ရောက်ခဲ့ ကြောင်း၊ ထိုအစည်းအဝေး၌ စစ်မတိုက်ရန် ကန့်ကွက်ခဲ့ကြသော မယ်တော် (ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးကို ယိုးစွပ်ကာ) ကင်းဝန်မင်းကြီးဟာ မိန်းမယူဖို့ တောင်မကောင်းဘူး။

ယောက်ျား မဟုတ်ဘူး ။ ထဘီနှင့် ယပ်တောင်ယူခဲ့ကြစမ်း” ဟု ခိုင်းကြောင်း ဖြင့် ရေးသားသည် ။ သီပေါမင်း၏ မန္တလေးခေတ်ကိ “ထဘီအုပ်စိုးမှု”ဟူ၍ လည်း ရေးခဲ့လေသည် ။

တစ်ဖန် ရတနာဂီရိမှ ပြန် လာပြီး ရန်ကုန်မြို့သို့ရောက်နေသည့် စုဖုရားလတ်အား ကုလားဝန် သမီး ဆီလာအာရတွန်က သွားရောက်တွေ့ဆုံခန်းကိုလည်း တင်နီဆင်ဂျက်ဆီက ဤသို့ရေးသားကို တွေ့ရ၏ ။

“... ကိုယ်လည်း မိဖုရားခေါင်ကြီးဆီကို ရည်ရွယ်ချက်နှစ်ခုနဲ့ ရောက်သွားခဲ့တယ်။ တစ်ခုက တော့ ကိုယ်တွေသွားတဲ့ အတွက် ကိုယ်တို့ အစိုးရအတွက် အသုံးကျလိုကျငြားဆိုတဲ့ ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ နောက်တစ်ခုကတော့ သူဓားထက်တုန်းက ကိုယ်တို့ တစ်တွေမတရားအလုပ်ခံရ တာ တွေကို ပြန်ပြော ပြဖို့ ဆိုပြီးသွားတာပါ။ မိဖုရားခေါင်ကြီးဖို့ ပန်းတွေနဲ့ သစ်သီးတွေလည်း လက်ဆောင်အဖြစ်ယူသွား ပါတယ်။ အစိုးရကသူ့အကြွေးတွေကို မကြာခဏစိုက်စိုက်ဆပ်နေပေမယ့် မိဖုရားခေါင်ကြီးက အသုံးအဖြုန်း ကြီးနေတုန်းပဲ။ ခုတစ်ခါ အသုံးကြီးတာကတော့ ဘာသာရေး ဘက်မှာ လှူရတန်းရလို့ အသုံးကြီးတာပါ။”

“သွားတုန်းကတော့ ကိုယ်တို့ ကို ရက်ရက်စက်စက် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခဲ့တဲ့ အတွက် အပြစ်တင် မလို့ သွားတာပဲ။ ဒါပေမဲ့ သူ့ဆီရောက်တော့သနားတာနဲ့ အပြစ်မတင်ရက်တော့ပါဘူး။ မိဖုရားခေါင်ကြီးက တော်တော်စိတ်ဓာတ်ကျသွားရှာပြီ။ တည်ငြိမ်နူးညံ့သွားပြီး တော်တော်လည်း အိုရှာပြီ။ သွားတွေက လည်း တစ်ချောင်းမှ မရှိတော့ဘူး။ ဓားထက်တုန်းကနဲ့ တော့

လုံးလုံးမတူတော့ဘူးလေ။ ကိုယ့်မျက်စိထဲ မှာ တော့ မိဖုရားခေါင်ကြီးရဲ့
ငယ်ငယ်တုန်းက ကျက်သရေရှိတဲ့ ကိုယ်ဟန်၊ ပေါက်တော့မယ့် မြွေရဲ့
မျက်လုံးများ လို တောက်ပမည်းနက်နေတဲ့ မျက်လုံးတွေ၊ နာခံမယ့်သူကို
အမိန့်ပေးဖို့ ၊ ဆန့်ကျင်အာခံမဲ့ သူကို နှိပ်ကွပ်ဖို့ လူတိုင်းရဲ့ မျက်နှာကို
လှမ်းကြည့်နေတဲ့ အကြည့်ကိုမြင်ယောင်နေတယ်။ သူ့ကိုမြင်ရ တော့
ကိုယ်လည်း ဒေါသတွေပျောက်ကုန်ပြီး သနားသွားတယ်။”

“မိဖုရားခေါင်ကြီးဟာ ခုအချိန်မှာ ထင်တော့ အကျွန်ုပ်အဖြူ၊
ပဝါအဖြူတို့ ကို ဝတ်ဆင်ပြီး ဘာသာ တရားကို
တော်တော်ကိုင်းရှိုင်းနေတယ်။ ကိုယ်တို့ ဗရင်ဂျီဘာသာဝင်တွေလို
တစ်နေ့တစ်နေ့မှာ ပုတီး ကိုပဲ စိတ်နေတော့တာပဲ။ ကိုယ့်ကိုတွေ့တော့
သေသေချာချာစိုက်ကြည့်ပြီး ငါကနင်သေပြီး နင့်အစ်မ
တွေကျန်ရစ်ခဲ့တယ်လို့ ထင်နေတာလို့ ပြောတယ်။ ဒီတော့ ကိုယ်က
မဟုတ်ပါဘူးဘုရား။ သူတို့ သေကုန် ပြီး
ကျန်မတစ်ဦးတည်းပဲကျန်ခဲ့တာပါလို့ လျှောက်လိုက်တယ်။
မိဖုရားခေါင်ကြီးဟာ ကိုယ်မသေဘဲ ကျန်ရစ်လို့ အံ့အားလည်း သင့်၊
စိတ်လည်း ပျက်သွားပုံရတယ်။ အတန်ကြာတော့မှ ကိုယ့်ကိုတွေ့ရလို့
ဝမ်းသာတဲ့ အကြောင်းပြောပြတယ်။ နောက်တော့ ကိုယ့်တို့ နှစ်ဦးဟာ
ရွှေနန်းတော်ကြီးတုန်းက ပျော်ပျော်ပါးပါးနေခဲ့ကြတာတွေကို
စမြို့ပြန်မိကြတယ်။ သူ့မှာ အရင်တုန်းကလို အနာလိုဝန်တို့မှုတွေ
မရှိတော့တဲ့ အကြောင်း၊ တစ်ဖက်သားအပေါ်
အကောက်ကြံချင်တာမျိုးတွေ မရှိတော့တဲ့ အကြောင်း၊
ရွှေနန်းတော်ကြီးထဲတုန်းကဆိုရင်လည်း ဝိတိုရိယဘုရင်မကြီးလို
ညစ်ညမ်းတဲ့ ပြက်လုံးတွေ မပြောဆိုဖို့ နဲ့ လျှပ်ပေါ်တဲ့
အဝတ်အစားတွေကို ဝတ်စားဆင်ယင်ခြင်းမပြုဖို့

အမြဲတမ်းတားဆီးပိတ်ပင်ခဲ့တဲ့ အကြောင်း တွေကို ပြောပြတယ်။
ကိုယ်ယောက်ျားလစာဘယ်လောက်ရလဲလို့ မေးလို့
ကိုယ်ကပြောလိုက်တော့ နင့်ယောက်ျားက သူဌေးပဲ၊ ငါ့ကို
ပိုက်ဆံချေးစမ်းလို့ ပြောတယ်။

မိဖုရားခေါင်ကြီးဟာ ပိုက်ဆံသုံးတဲ့ နေရာမှာ တော့
အရင်အချိုးအတိုင်းပဲ။ သူ့မှာ အသုံးအဖြုန်း များ လွန်းတော့ ပိုက်ဆံရှိတဲ့
အခါရယ်လို့ ကိုမရှိဘူး။ ဒီမှာ တင် ကိုယ့်မလည်း သူဖမ်း
ပိုက်ဆံချေးတာကို မနည်းလွတ်အောင် ရုန်းထွက်ပြီး
ကို ယ့် ယော ကျား မှာ သူ့ဘက်ကဆင်းရဲတဲ့ ဆွေမျိုးသားချင်းတွေကို
ထောက်ရတဲ့ အကြောင်း၊ ကိုယ်တို့ အနေနဲ့ လည်း အဆင့်အတန်းနှင့်
ညီအောင်နေထိုင်ရသေးကြောင်း၊ ကိုယ်တို့ ပစ္စည်းတွေကိုလည်း
မိဖုရားခေါင်ကြီးအမိန့်အရ တိုင်းတာမင်းကြီးက
သိမ်းဆည်းထားလိုက်တဲ့ အကြောင်းကို ပြောပြတယ်။ ဒီတော့
မိဖုရားခေါင်ကြီးက ဝန်ကြီးတွေဟာဒီလိုပဲတဲ့ ။ သူတို့ လုပ်ချင်ရာ
တွေကိုလုပ်ပြီး ဘုရင်နဲ့ မိဖုရားကို အပြစ်ပုံချတာ ချည်းပဲလို့
ပြောတယ်။”

ဗုဒ္ဓရားလတ်အကြောင်းကို အဓိကထားရေးသည့် စာအုပ်နှစ်အုပ်မှာ
တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ “ယွန်းခင်ခင်” နှင့် “သီပေါမဟေသီ”တို့ ဖြစ်သည် ။
“သီ ပေါ ၏ မဟေသီ”ကို မြန်မာပြည်တွင် အရာရှိ လုပ်သွားခဲ့သည့်
အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ဖီးလဒင်းဟောက ရေးခဲ့သည် ။ ဖီးလဒင်းဟောသည်
အခြားသော အနောက်တိုင်းသားများ လောက် မြန်မာတို့
ကိုဆိုးဆိုးဝါးဝါး မရေးသည့်တိုင် သူသည် လည်း
မက်ထရိုပီလီတန်တိုင်းကြီးပြည်ကြီးသားအမြင်ဖြင့် မြန်မာတို့
အပေါ်တွင် အပေါ်စီးမှ ရေးခဲ့လေသည် ။

ဖီးလဒင်းဟောက သီပေါမင်းနှင့် စုဖုရားလတ်တို့ နန်းတက်ပုံကို ရေး ရာ ၌ “ဤကလေး များ (သီပေါမင်းနှင့် စုဖုရားလတ်တို့ ကို ဆိုလိုသည် ။)သည် ကံတရားက ရာဇပလ္လင်ပေါ် သို့ ပစ်တင်လိုက် သော ကလေးများ သာဖြစ်ပြီး ကစားမြူးတူးနေသော မဟာမျိုးမဟာနွယ်များ သာ ဖြစ်သည် ။ သူတို့ သည် ရာဇပလ္လင်ခြေရင်းတွင် ကစားနေကြခြင်းသာ ဖြစ်၏ ။ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ် မင်းလုပ်နေကြခြင်းမဟုတ်ချေ” ဟု ရေးခဲ့သည် ။

“သူ့နန်းတွင်း တစ်လျှောက်လုံး ၌ စုဖုရားလတ်သည် ရန်သူများ လက်သို့ မိမိ၏ အာဏာပါ မသွား အောင်၊ အငယ်အနှောင်းတို့ ဘက်သို့ မိမိချစ်သူပါမသွားအောင် တစ်လျှောက်လုံးကြိုးစား သွားခဲ့သည် ။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်းနှစ်ထောင်လောက်က အခြေအနေမျိုးတွင် သာ သက်ရှိထင်ရှား ဖြစ်ခဲ့လျှင် စုဖုရားလတ်သည် ကမ္ဘာသမိုင်းတစ်လျှောက်ရှိ ကြီးမြတ်သော မဟေသီများ အနက် တစ်ပါးအဖြစ်ဥဒါန်း တွင် ရှိ ကျန်ရစ်ခဲ့ပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် စုဖုရားလတ်သည် အချိန်အလွန် နှောင်းမှ လူဖြစ်လာခဲ့ရ လေပြီ”ဟု လိမ္မာပါးနပ်စွာရေးခဲ့သည် ။

ဖီးလဒင်းဟောသည် စုဖုရားလတ်၏ အကြောင်းကို ရေးရာတွင် အပျိုတော်တစ်ယောက် ထံမှ မေးပြီးသူ့အပြောဖြင့် ပြန်ရေးထားခြင်း ဖြစ်၏ ။ သူ့စာအုပ်အလိုအရ အပျိုတော်မှာ သီပေါမင်း နန်းတက်ပြီး နှစ်နှစ်အကြာတွင် ရွှေနန်းတော်ကြီးထဲသို့ ထားဝယ်မှ တရုတ်အမျိုးသားကန်ထရိုက် တစ်ဦး၏ သမီးဖြစ်သည် ဟု ဆိုသည် ။ ဖီးလဒင်းဟောသည် သူ့ပြောဟန်ဖြင့် “သီပေါမဟေသီ”ကို ရေးထားခြင်းဖြစ်သည် ။

“သီပေါမဟေသီ”သည် စုဖုရားလတ်အကြောင်းကို ရေးရာတွင် အသက်ညှာဆုံးရေးထား သည့် ဝတ္ထုဖြစ်သည် ။ ဆွေတော်မျိုးတော်များကို သတ်ဖြတ်သည့်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ဖီးလဒင်းဟောက -

“ဆွေတော်မျိုးတော်တို့ ကို သတ်ဖြတ်သည့်ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ မည်သူ့တွင် တာဝန်ရှိသည် ကိုမူ ကျွန်ုပ်မပြောနိုင်ပါ။ ယခုမှ လိုက်လံစုံစမ်းနေ၍ လည်း မည်သို့အကျိုးထူးတော့မည်နည်း။ သို့ရာတွင် ငယ်ရွယ်သည့် ဘုရင်နှင့် သူမဟေသီဖြစ်လာမည့် မိန်းမပျိုတို့ တွင် မူ အပြစ်မရှိဟု ကျွန်ုပ်ယုံကြည်ပါ သည် ”ဟု ရေးခဲ့သည် ။

စုဖုရားလတ်ကို သက်သက်ညှာညှာ၊ လျော့လျော့ပေါ့ပေါ့ရေးသူမှာ သူတစ်ယောက်တည်း သာရှိပါသည် ။ သို့တိုင်အောင် အပေါ်စီးမှ ရေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည် ။ တခြားသော အနောက်တိုင်းဆရာ၊ မှတ်တမ်းဆရာတို့ ကား စုဖုရားလတ်ကို မိန်းမကြမ်းကြီး၊ သွေးဆာနေသည့် ဘီလူးမကြီးအဖြစ် ရေးခဲ့ကြသည် ။ သူတို့ ၏ ရေးသားချက်နှင့် ပါးစပ်ရာဇဝင်တို့ ပေါင်းလိုက်သည့်အခါတွင် စုဖုရားလတ် သည် ကြောက်စရာမိန်းမကြမ်းကြီးဖြစ်လာခဲ့လေသည် ။

စုဖုရားလတ်သည် ၁၈၆၀ ခုနှစ်တွင် မွေးပြီး သီပေါမင်းထက်တစ်နှစ်ငယ်သည် ။ နန်းထက်သည့် အချိန်သည် စုဖုရားသည် အသက် ၁၉ နှစ်မျှသာရှိသေးလျက် နန်းကျသည့် အချိန်တွင် ၂၆ နှစ်သာ ရှိသေးရာ သူရောက်ရှိနေသည့်အနေအထားနှင့်စာလျှင် အလွန်ငယ်ရွယ် လွန်းနေသည် ။ စုဖုရားလတ် သည် သီပေါမင်း အိမ်နိမ့်စံဘဝကတည်းက သီပေါမင်းနှင့် ရည်ငံနေခဲ့သည် ဟု အဆိုရှိရာ၊ ထိုအရွယ် သည် အချစ်နှင့်ပတ်သက်၍ မနာလိုဝန်တိုတတ်သည့်

အရွယ်ဖြစ်သည့်အလျောက် သူ့မနာလို ဝန်တိုမှုကို အကျယ်အကျယ်
ယိုးမယ်ဖွဲ့၍ အပြစ်မပြောသင့်။ မြန်မာ့ထီးနန်းထုံးတမ်းစဉ်လာ
မည်သို့ရှိစေ မိဖုရားခေါင်ကြီးဖြစ်လိုသည် မှာလည်း သဘာဝကျသည်
သာ ဖြစ်သည် ။ နောက်ပေါ်သည့်ရွှေကြာပင်တို့ ကောင်းစားသည် ကို
မည်သူရှုစိမ့်နိုင်မည်နည်း။

အနောက်တိုင်း သမိုင်းဆရာတို့ သည်
သီပေါမင်းအားကမ္ဘာ့ရေးရာများ တွင် ဘာမျှမသိသူ၊ နန်းတော်အပြင်
လေးမိုင်လောက်သာ ရောက်ဖူးသူ၊ နန်းမြင့်မျှော်စင်မှ တက်ကြည့်၍
မြင်ရသည့် ရှုခင်းလောက်ကိုသာ ကမ္ဘာကြီးအကြောင်းကို ဘာမျှမသိဘဲ
တိုင်းရေးပြည်ရေးတွင် ဝင်ရှုပ်နေသူဟု ရေးခဲ့ကြသည် ။ သို့ရာတွင်
သူတို့ စကားများ အရ စုဖုရားလတ်သည် စည်းကမ်းကြီး၍
သီလသန့်ရှင်းရေး ကို အလွန်ဂရုစိုက်သည့် ဝိတိုရိယခေတ်၏
ပျူရီတန်အစဉ်အလာများကို သဘောပေါက်သူဖြစ်ရာ
ဤအချက်ကိုထောက်၍ စုဖုရားလတ်သည် သူတို့ ပြောသလောက် ဗဟု
သုတခေါင်းပါးသူ တစ်ယောက် မဖြစ်နိုင်။ မှတ်တမ်းဆရာတို့ အဆိုအရ
စုဖုရားလတ်သည် သူ့နန်းတော်ထဲတွင် ဝိတိုရိယခေတ်၏ စံများ ကို
ထူထောင်ရန်စိတ်ကူးခဲ့သည် မဟုတ်လော။

ယော ကျား ပီ သ ၍ အားနွဲ့သူကို
သက်ညှာသောစိတ်မျိုး(ဂဲလဲင့်တရီ)ရှိသည် ဆိုသည့် အနောက်
တိုင်းသမိုင်းဆရာတစ်အုပ်လုံးသည်
အဘယ်ကြောင့်အကာအကွယ်မဲ့သော မိန်းမသား တစ်ဦးဖြစ်သည့်
စုဖုရားလတ်ကို ရွံ့ဖြင့်ဝိုင်းပက်ခဲ့ကြသနည်း။ အဖြေမှာ ရှင်းပါသည် ။

လုယက်ရေးနယ်ချဲ့စနစ်အထွတ်အထိပ်ရောက်နေသော
ကာလဖြစ်သည် ။ သူတို့ သည် ကိုလိုနီတိုင်းပြည်များကို
အကြောင်းအမျိုးမျိုးပြကာ လုယက်သိမ်းယူ ခဲ့သည် ။
သီ ပေါ မ င်း န န်း တ က် အ ချိ န် ၌ ပဒေသရာဇ်မန္တလေးသည်
ဥရောပနိုင်ငံများ နှင့် အဆက်အဆံ များ လာခဲ့သည် ။ အီတလီနှင့်
သဟာယမဟာမိတ်စာချုပ် ချုပ်ဆိုပြီးနေပြီ။ ပြင်သစ်နှင့် ကူးသန်း
ရောင်းဝယ်ရေး စာချုပ်ချုပ်ရန် ဆွေးနွေးပြီးပြီ။ ရုရှားဇာဘုရင်နှင့်
ချစ်ကြည်စွာ ဆက်ဆံကြရန် မင်းတုန်းမင်း ကမ်းလှမ်းထားပြီးပြီ။

အင်္ဂလိပ်သည် ပဒေသရာဇ်မန္တလေး၏ လှုပ်ရှားမှုကိုကြည့်၍
စိတ်မချမ်းမသာဖြစ်နေသည် ။ ထိုအတောအတွင်း အင်္ဂလန်တွင်
လစ်ဘရယ် ကက်ဘိနက်ပြုတ်သွားကာ ဒစ္စရယ်လီ ခေါင်းဆောင် သည့်
ကွန်ဆာဗေးတစ်အစိုးရ တက်လာခဲ့သည် ။ ဒစ္စရယ်လီသည်
မြန်မာပြည်သိမ်းပိုက်ရေးကို ကန့်ကွက်ခဲ့သည့် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်
နော့သ်ဘရူတ်ကို အရာမှ နှုတ်ပယ်ကာ ပြင်းထန်သည့်
နယ်ပယ်ချဲ့ထွင်ရေးဝါဒီတစ်ဦးဖြစ်သော လစ်တန်ကို
ဘုရင်ခံချုပ်အဖြစ်ခန့်အပ်လိုက်သည် ။ လန်ဒန်တွင် ဒစ္စရယ်လီ၏
ကွန်ဆာဗေးတစ်အစိုးရတက်လာခြင်းနှင့် လစ်တန် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်
ဖြစ်လာခြင်းတို့ သည် အိန္ဒိယနှင့် မြန်မာပြည်ရေးရာများ တွင်
ကြီးစွာသော အပြောင်းအလဲများကို ပေါ်ပေါက်စေခဲ့သည် ဟု
သမိုင်းဆရာတို့ ကယူဆကြသည် ။ ထိုအချိန်တွင် ဗြိတိသျှတို့ ၏
ကျူးကျော်ရေးစစ်ပွဲများ သည် အရေးနိမ့်နေချိန်ဖြစ်သည် ။
ဇူးလူးစစ်ပွဲတွင် ရှုံးနေသည် ။ သူတို့ ဗိုလ်ချုပ်ဂေါ်ဒင် သည်
ထရန်စဗားတွင် ကျဆုံးသွားခဲ့သည် ။ သူတို့ ကျူးကျော်ရေးစစ်၏
သူရဲကောင်းဗိုလ်မှူး ကာဗက်နရီသည် အာဖဂန်နစ္စတန် တွင်

အသတ်ခံရလိုက်သည် ။ ဗြိတိသျှခြင်္သေ့ကြီး၏ မျက်လုံးသည်
နီလာခဲ့လေပြီ။ ထိုအတောအတွင်း တွင် ရန်ကုန်ရှိကုန်သည် ကြီးများ
အသင်းနှင့် လန်ဒန် ကုန်သည် ကြီးများ အသင်းတို့ ကအထက်
မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရန် ဖိအားပေးနေကြသည် ။
ဤအခြေအနေတွင် ဗြိတိသျှတို့ သည် အထက် မြန်မာနိုင်ငံကို
သိမ်းပိုက်ကြခြင်းဖြစ်သည် ။ သူတို့ ၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို
မြန်မာပြည်ကိုသိမ်းပြီး ပြောကြား သည့်ရန်းဒေါ့ချာချီ၏ မိန့်ခွန်းတွင်
အထင်အရှား တွေ့နိုင်သည် ။ “တိုင်းရင်းဘုရင်တစ်ပါး၏ မောက်မာမှု
နှင့် ရက်စက်ရိုင်းပျမှု၊ ဗြိတိသျှသစ္စာခံ လူမျိုးများအားဖိနှိပ်မှု၊ ဗြိတိသျှတို့
၏ ကုန်စည်ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ခြင်းကို ဟန့်တားမှု၊
နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များ ၏ ခြေပုန်းခုတ်မှုတို့ သည်
အထက်မြန်မာပြည်တွင် ထာဝရဇာတ်သိမ်းသွား ခဲ့ကြလေပြီ”ဟု
ရန်းဒေါ့ချာချီက ပြောခဲ့သည် ။

ဗြိတိသျှတို့ က အထက်မြန်မာပြည်ကို
သိမ်းပိုက်လိုက်သည့်အခါတွင် အင်္ဂလိပ်သတင်းစာ အချို့ နှင့်
အိန္ဒိယသတင်းစာအချို့က ကန့်ကွက်ရေးသားခဲ့ကြသည် ။
မြန်မာပြည်စစ်ပွဲများ နှင့် ပတ်သက်၍
ကားလ်မတ်စသည့်ပညာရှင်များကလည်း ကန့်ကွက်ရေးသားခဲ့ကြသည်
။ ကားလ်မတ်သည် တတိယ အင်္ဂလိပ် - မြန်မာစစ်ပွဲကို
တွေ့မြင်မသွားရသော်လည်း ပထမနှင့် ဒုတိယစစ်ပွဲတို့ တွင် အင်္ဂလိပ်တို့
ပြုပူနေပုံများ နှင့် ပတ်သက်၍ ကန့်ကွက်ရေးသားခဲ့သည် ။ ပထမ
အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲ၊ ဒုတိယအင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲတို့ နှင့်ပတ်သက်၍
လည်း ကားလ်မတ်မှတ်စုတွင် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရသည် ။

မြန်မာမြို့စောင့်တပ်သည် အတွင်းဘက်သို့ဆုတ်ခွာသွားသည် ။
အင်္ဂလိပ်တပ်မှူး ဆာအယ်လိပ်ဇန်ဒါကင်းဗဲက မြို့နှင့်တကွ
အနီးရှိခံတပ်များကို သိမ်းယူသည် ။ ထို့နောက် မြန်မာတို့
ကြာရှည်စွာခုခံလျက်ရှိရာ လေးမိုင်အကွာရှိ ကြည့်မြင်တိုင်ကိုသိမ်းသည်
။ ရာသီဥတုပူပြင်းသဖြင့် တပ်များကို တပ်စခန်းအတွင်းမှ
ထွက်ခွင့်မပြု။ တပ်သားများ အတွက် ရိက္ခာမလုံလောက်။
ကာလဝမ်းရောဂါဖြစ်။

၁၈၂၄။ ။ ဒီဇင်ဘာလ မဟာဗန္ဓုလသည် စစ်သည်
၆၀၀၀နှင့်ဆင်းလာကာ ကင်းဗဲတပ် များကိုတိုက်သည် ။ အင်္ဂလိပ်တို့
က မဟာဗန္ဓုလကို နှစ်ကြိမ်တိုင်တွန်းလှန်လိုက်သည် ။ မဟာဗန္ဓုလ
နေဖြူသို့ဆုတ်ခွာသည် ။ အင်္ဂလိပ်တို့ က နောက်မှ
ထက်ကြပ်လိုက်လံကာ မြို့ကိုဝိုင်း ထားသည် ။

၁၈၂၅ ။ ။ ဧပြီလ အမြောက်ဆံထိသဖြင့် မဟာဗန္ဓုလကျဆုံးသည်
။ နေဖြူရှိ မြန်မာမြို့စောင့်တပ် လက်နက်ချသည် ။ ကင်းဗဲရှေ့သို့
ဆက်လက်ချီတက်၍ ပြည်မြို့ကို အခုအခံမရှိ သိမ်းသည် ။ ပြည်တွင်
တပ် နား ၍ အာသံအခြေအနေကိုစောင့်ကြည့်သည် ။ ကာနယ်
ရစ်ချက်ကွပ်ကဲ သည့် အင်္ဂလိပ်တပ်များက ရန်ပူနှင့်
ဆီဟက်မြို့များကိုသိမ်းကာ မြန်မာတပ်တို့ ကိုမောင်းနှင် ထုတ်လိုက်
သည် ။

၁၈၂၅ ။ ။ မေလ ဗိုလ်ချုပ်မက်ဘင်းကွပ်ကဲသည့်
အင်္ဂလိပ်တပ်များ အာသံမှ ရခိုင်ပြည်နယ်ထဲသို့ဝင်သည် ။မြန်မာတို့
ကတောင်ရိုးများ ပေါ်မှ ရဲရင့်စွာခုခံတိုက်ခိုက်ကြသည် ။ နောက်ဆုံး
တွင် အင်္ဂလိပ်တပ်များက အောင်နိုင်ပြီးမြေပြန့်သို့ဆင်းလာခဲ့ကာ

ရခိုင်မြို့တော်အနီးသို့ ရောက်ကြ သည် ။ အင်းဝရွှေနန်းနှင့် ဆွေးနွေးသော်လည်း အကျိုးမထူး။

၁၈၂၅ ။ ။နိုဝင်ဘာလ ကင်းဗဲကွပ်ကဲသည့်တပ်များ အင်းဝသို့ဆက်လက်ချီတက်။ မြန်မာ တို့ ဆုတ်ခွာ။

၁၈၂၆။ ။ဖေဖော်ဝါရီလ မြန်မာတို့ နှင့် နှစ်ကြိမ်တိုက်ပွဲဖြစ်။ မြန်မာတို့ ရှုံး။ အင်္ဂလိပ်တပ် များ ရန္တပိုသို့ရောက်။ အင်းဝနှင့် နှစ်ရက်ခြေကျင်ခရီးကွာ။ မြန်မာဘုရင်စေ့စပ်။

၁၈၂၆။ မြန်မာတို့ နှင့် စာချုပ်ချုပ်။ မြန်မာဘုရင်က အာသံ၊ ရေး(တနင်္သာရီနယ်တစ်ခု။) တနင်္သာရီနှင့် ရခိုင်တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ကုမ္ပဏီသို့ပေးအပ်။ ကချာပြည်နယ်အရေးတွင် ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခြင်းမပြုရန်၊ စစ်စရိတ်ကုန်ကျငွေ ပေါင်တစ်သန်းပေးလျော်ရန်နှင့် အင်းဝတွင် အင်္ဂလိပ်သံ ကိုယ်စားလှယ်ထားခွင့်ပြုရန် ကတိပေး။ (ထိုအင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ပထမစစ်ပွဲကြောင့် ဗြိတိန်အစိုးရတွင် ပေါင် ၁၃သန်းကုန်ကျ။ အင်္ဂလန်လူထုက မကျေနပ်။) ဒုတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲ ၁၈၅၂ - ၅၃။

၁၈၅၂-ခု ဧပြီလ ၁၂-ရက်နေ့တွင် စတင်ဖြစ်ပွား။ ၁၈၅၃ ခုနှစ် မတ်လ ၁၇ နှင့် ၁၈ ရက်နေ့ ဓနုဖြူတွင် ဖြစ်ပွားသောတိုက်ပွဲများကြောင့် စစ်ရပ်စဲ။ ၁၈၅၃ ဒီဇင်ဘာလ ၂၀- ရက်နေ့ ထုတ်ပြန် ကြေညာချက်ဖြင့် ပဲခူးနယ်ကိုသိမ်း။

အထက်ပါတို့ မှာ ကားလ်မတ်က အင်္ဂလိပ်-မြန်မာတို့ ဖြစ်ပွားသော စစ်ပွဲများ နှင့်ပတ်သက်၍ ရေးခဲ့သည့်မှတ်စုများ ဖြစ်သည် ။ ကားလ်မတ်သည် ဒုတိယအင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားလာမည့်

အခါတွင် အင်္ဂလိပ်တို့ ၏ ကျူးကျော်စစ်ကို
အတိအလင်းကန့်ကွက်ရေးသားခဲ့သည်။ ။

ထိုအချက်များကိုကြည့်လျှင် အင်္ဂလိပ်တို့ မြန်မာပြည်သိမ်းရေး
ရည်ရွယ်ချက်သည် အစက တည်းကထင်ရှားနေသည် ။ သူတို့ သည်
ကမ်းမြောင်ဒေသနှစ်ခုနှင့် အောက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပြီး နောက်
အထက်မြန်မာပြည်ကိုသိမ်းရန် အကြောင်းရှာနေခဲ့ကြသည် ။

ဗြိတိသျှ-အိန္ဒိယပြည်၊ အင်္ဂလန်ကျွန်းနှင့် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားက
လူထုများ သည် အင်္ဂလိပ်၏ မြန်မာပြည်ကျူးကျော်ရေးစစ်ပွဲကို
မနှစ်သက်ကြ။ ။ ဤတွင် အင်္ဂလိပ်တို့ သည် နိုင်ငံရေးအကြောင်း
ပြချက်များ အပြင် မြန်မာဘုရင်မိသားစု၏
ကိုယ်ရေးကိုယ်တာအကြောင်းပြချက် များကိုရှာဖွေကာ သီပေါမင်းနှင့်
စုဖုရားလတ်တို့ ၏ အကျင့်သိက္ခာကို ညစ်နွမ်းအောင် ဝါဒဖြန့်ခဲ့ကြ
ခြင်းဖြစ်လေသည် ။ သီပေါဘုရင်၏ ကိုယ်ကျင့်တရားကိုသာမက
စုဖုရားလတ်၏ သိက္ခာကိုလည်း ရွံ့ဖြင့်ပက်ခဲ့ကြသည် ။

စုဖုရားလတ်သည် မနာလို ဝန်တိုအားကြီးသူဟု စွပ်စွဲခဲ့ကြ၏ ။
စုဖုရားလတ်သည် နန်းတက် သည့်အချိန်တွင် အသက် ၁၉ နှစ်သာရှိပြီး
နန်းကျသည့်အချိန်တွင် အသက် ၂၆ နှစ်သာရှိသေး၏ ။
ထိုမျှငယ်ရွယ်သော မိန်းမပျိုတစ်ဦးသည် သူငယ်ချစ်နှင့်ပတ်သက်၍
မနာလိုဝန်တိုမှုရှိသည် ဆိုလျှင် ဘာမျှအံ့ဩစရာမဟုတ်။
အပြစ်ပြောဖွယ်မရှိ။

စုဖုရားလတ်သည် ဆွေတော်မျိုးတော်တို့ ကို
သတ်ဖြတ်သည့်ကိစ္စတွင် ဦးစီးဦးဆောင် ဖြစ်သည် ဟု ဆိုကာ
ရက်စက်သူဟု စွပ်စွဲခဲ့ကြ၏ ။ သို့ရာတွင် သက်သေအထောက်အထား

ခိုင်ခိုင်လုံလုံမရှိ။ ထိုကိစ္စတွင် သူတို့ သမိုင်းဆရာအချင်းချင်းပင်လျှင် တစ်ယောက်တစ်မျိုးပြောနေကြသည် ။ ထိုမျှမက ထိုမျှငယ်ရွယ်သည့် မြန်မာမိန်းမပျိုတစ်ယောက်သည် ထိုမျှကြီးလေးသော အမှုကြီးကို ဆုံးဖြတ်ဖို့ ဆို သည် မှာ လည်း မြန်မာ့မျက်စိဖြင့်ကြည်လျှင် လွယ်သည့်ကိစ္စမဟုတ်။

စုဖုရားလတ်သည် မျှော်မှန်းချက်ကြီးသူဟု သူတို့ စွပ်စွဲခဲ့ကြ၏ ။ မျှော်မှန်းချက်ကြီးသည် ဆိုသည် မှာ မိဖုရားခေါင်ကြီးတက်လုပ်ခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပုံရသည် ။ ဤနေရာတွင် လည်း ငယ်စဉ် ကတည်းကချစ်ခဲ့သူတစ်ဦး ဘုရင်ဧကရာဇ်ဖြစ်လာသည့်အခါတွင် သူသာလျှင်သူ့ချစ်သူကို ပိုင်ဆိုင် လိုသည် မှာ သဘာဝဖြစ်ပါသည် ။

ရောမသမိုင်းတွင် ပါသည့် အဂ္ဂရစ်ပီနာသည် သားမှ တစ်ဆင့် တိုင်းပြည်ကြီးကိုအုပ်ချုပ် ခဲ့၏ ။ သား၏ ယောက္ခမကိုသတ်ကာ သား၏ မိဖုရားကိုနယ်နှင့်ခဲ့၏ ။ စုဖုရားလတ်သည် ထိုအမှု မျိုးကို ကျူးလွန်ခြင်းမရှိခဲ့။ ပြင်သစ်မိဖုရား မေရီအင်တိုင်းနက်သည် ပြ င် သ စ် ပြ ည် ကြီး ၏ အဖိုးတန် ရတနာများကို သူတို့ ဩစထရီးယန်မင်းဆက်တို့ ဆက်ခံနိုင်ရန် အလွဲသုံးစားလုပ်ခဲ့၏ ။ ပြည်သူ လူထုကို ညှဉ်းပန်းသတ်ဖြတ်ခဲ့၏ ။ ဂျာမန်အတ္ထုပ္ပတ္တိဆရာနှင့် စာရေးဆရာ စတီဖင်ဇွိတ်က “မေရီအင်တိုင်းနက် သည် တော်လှန်ရေးကြီးအပေါ်တွင် တရားမျှတခြင်းကင်းခဲ့သည့်အတွက် တော်လှန်ရေးကလည်း သူ့အပေါ်တွင် တရားမျှတခြင်းကင်းခဲ့သည် ”ဟု မှန်ကန်စွာရေးခဲ့သည် ။ သို့ရာတွင် စုဖုရားလတ်ကို တော်လှန်ရေးကနန်းချခဲ့ခြင်းမဟုတ်။ နယ်ချဲ့သမားက နန်းချခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည် ။

သို့တိုင် အနောက်တိုင်းသမိုင်းဆရာတို့ သည် စုဖုရားလတ်အား အဂ္ဂရစ်ပီနာလောက် ရက်စက် လေဟန်၊ မေရီအင်တိုင်းနက်လောက် တရားမျှတမှုကင်းလေဟန်ရေးခဲ့ကြလေသည် ။ သူတို့ ရေးသား ချက်များကို ထောက်လျှင် စုဖုရားလတ်၏ စရိုက်နှင့် ပတ်သက်၍ တစ်ခုသေချာသည် ။ ယင်းမှာ စုဖုရား လတ်သည် ရဲရင့်၍ စိတ်ဓာတ်ကြံ့ခိုင်သော မိန်းမတစ်ယောက်ဖြစ်သည် ဆိုသည့် အချက် ဖြစ်သည် ။

ကျွန်တော်သည် စုဖုရားလတ်နှင့်ပတ်သက်၍ သူတို့ ရေးသားသောစာများကို ဖတ်ဖူးပါ သည် ။ သီဟာသနပလ္လင်ထက်တွင် မင်းမြောက်တန်ဆာကိုဝတ်ကာ သီပေါမင်းနှင့်အတူ အကန်တော့ခံနေ သော စုဖုရားလတ်ဓာတ်ပုံကို မြင်ဖူးပါသည် ။ ဓာတ်ပုံနှင့် သူတို့ အရေးအသားကို ပေါင်းကြည့်လိုက်သော အခါတွင် စုဖုရားလတ်၏ ရုပ်ပုံလွှာသည် ကျွန်တော်မျက်စိထဲတွင် ပီသလာ ပါသည် ။ အသားညိုလဲ့လဲ့၊ ကိုယ်ဟန်နဲ့နဲ့၊ မျက်နှာသွယ်သွယ်၊ ဖြောင့်တန်းသောနှာတံ၊ ပါးလွှာသောနှုတ်ခမ်း၊ ဖြောင့်တန်းသေး သွယ်သော မျက်ခုံးနှင့် ကြည်လင်တောက်ပသောမျက်လုံး တို့ ရှိသည့် စုဖုရားလတ်ပုံကို မြင်ယောင်လာ ပါသည် ။

နှင်းမှုန်တို့ ဝေစပြုနေသော ထိုညချမ်းတွင် တည်ကြည်သော မျက်နှာထား၊ မြဲမြံသော ခြေလှမ်း များ ဖြင့် “သူရိယ” သဘောပေါ်သို့ တက်သွားပုံကို ကျွန်တော်မြင်ယောင်ပါသည် ။ စုဖုရားလတ်သည် ဘယ်တော့မျှမပြန်သော သွားခြင်းတစ်မျိုးဖြင့် မန္တလေးမှ ထွက်ခွာသွားခဲ့ပြီ။ သူ့ခြေအစုံသည် ညိုမောင်း သော မန္တလေးမြေကြီးကို နောက်ထပ်ထိစရာအကြောင်းမရှိတော့ပြီ။ စုဖုရားလတ်သည် သဘော လက်ရန်းတွင် ရပ်၍ အံ့ကြိတ်ကာမျက်ရည်ဖုံးသောမျက်လုံးများ ဖြင့်

ဂေါဝိန်စိတ်ကမ်းကို မျှော်ကြည့်နေ ပေလိမ့်မည်။

“သူရိယ”သဘောမှာ ဥဩသံသည် ပဒေသရာဇ်မန္တလေးကို သဂြိုဟ်လိုက်သည့် ခေါင်းလောင်းသံ ဖြစ်ပြီး ကိုလိုနီမန္တလေးကို မွေးဖွားပေးလိုက်သည့် အချက်ပေးသံဖြစ်လေသည် ။

(၅)

မန္တလေး၏ ကိုလိုနီအရဏ်ဦး

မန္တလေး၏ ဟေမန်အရဏ်ဦးများသည်
အမြဲလိုလိုပင်လှနေတတ်သည်။ ။ ကြည်လင်သည့် နေ့များတွင် ဆိုလျှင်
အရဏ်သည် အရှေ့ရမ်းရိုးမတောင်တန်းကြီးပေါ်မှ
ညင်းညင်းပြေပြေလျှောကျလာတတ်၏။ ။ ပန်းနုရောင်အရဏ်ဦးသည် မှ
ိုင်းပြာသော တောင်တန်းကြီးများ ထိပ်ပေါ်တွင် ယပ်တောင်
တစ်ချောင်းပွင့်လာသလို တဖြည်းဖြည်းပွင့်လာပြီးနောက်
ရှုခင်းတစ်ခုလုံးကို နေခြည်နုတို့ဖြင့် ပက်ဖျန်းပေးတတ်သည်။ ။
ဆီးနှင်းတို့ ထူထပ်စွာကျသည့်နေ့များတွင်လည်း
အရှေ့ရမ်းရိုးမတောင်တန်းကြီးများသည် နှင်းမြူဇာပဝါကို
ခြုံထားသည့်နှယ် နှင်းမြူနှင့် တောင်ခိုးဝိုးဝါးထွေးယှက်နေတတ်သည်။
။ ထိုစဉ်လင်းလဲ့သော အရဏ်သည် နှင်းမြူဇာပဝါထဲမှ ထိုးထွက်ကာ
အပြင်သို့ ယိုဖိတ်အန်ကျလာသည်။ ။ ပန်းနုရောင်နှင့် နှင်းမြူတို့သည်
ထွေးနေကြသည်။ ။ ထိုအခါများတွင် မန္တလေး၏ ပန်းနုရောင်မနက်ခင်း
သည် တစ်မျိုးလှနေတတ်သည်။ ။

ကျွန်တော်သည် မနက်စောစောအိပ်ရာမှ ထကာ ဘီလမ်းဘက်ရှိ
ကျုံးဘေးတစ်လျှောက်တွင် လမ်းလျှောက်ထွက်လာခဲ့သည်။ ။
မြင်မြင်သမျှသည် ပန်းနုရောင်ပြေးနေကြသည်။ ။
မြို့ရိုးကြီးများကလည်း ပန်းနုရောင်။ ကျုံးရေပြင်ကလည်း ပန်းနုရောင်။

မြန်မာ့သမိုင်းနှင့်ပတ်သက်သော ကျွန်တော်တို့ အမြင်များ သည် ရှုပ်ထွေးကာမဝီမသဖြစ်နေပါ သည် ။ ကျွန်တော်တို့ သည် သမိုင်းအမြင်သည် အမျိုးသားအမြင်ပျောက်နေသော သမိုင်းအမြင်သာဖြစ်ခဲ့ ပါသည် ။ ထိုအထဲတွင် သမိုင်းအထောက်အထားကလည်း ပြည့်စုံခြင်းမရှိပြန်သည့်အခါတွင် ကျွန်တော် တို့ မှာ သူတို့ ရေးသမျှ အဟုတ်ထင်ခဲ့ကြရပါသည် ။

ယခုအချိန်၌ ကားတိမ်မြုပ်နေသော သမိုင်းအထောက်အထားတို့ သည် လည်း ပေါ်သင့်သ လောက် ပေါ်လာကြသည် ။ ထိုအခါကျမှ ပင် “သမိုင်းကျမ်းတစ်စောင်ကို မလေ့လာခင် သမိုင်းဆရာကို အလျင်လေ့လာဖို့ လိုတယ်။ သမိုင်းဆရာရဲ့ ရှုထောင့်ကို နားမလည်ရင် သူရေးတဲ့ သမိုင်းကျမ်းကိုလည်း နားလည်နိုင်မှာ မဟုတ်ဘူး ။ သမိုင်းဆရာရဲ့ ရှုထောင့်ကိုသိမှ သာ သူရေးတဲ့ သမိုင်းကျမ်းကို နားလည်နိုင် တယ်”ဆိုသည့် သမိုင်းဗေဒပညာရှင်တစ်ဦး၏ စကားကို ကျွန်တော်သွား၍ အမှတ်ရသည် ။ မြန်မာ့သမိုင်း နှင့် မြန်မာပြည်အား အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်ပုံကို ရေးခဲ့ကြသည့် အနောက်တိုင်းသမိုင်းဆရာများ သည် သူတို့လိုချင်သောအချက်များကိုသာ ဖော်ထုတ်ရေးသားခဲ့ကြပြီး သူတို့ မလိုချင်သော အချက်အလက် များ ၊ သူတို့ ၏ကိုလိုနီဝါဒ ဖြန့်ချိရေးယန္တရားအတွက် အသုံးမဝင်သော အချက်အလက်များ အားလုံးကို ချောင်ထိုးဖုံးကွယ်ထားခဲ့ကြ သည် ။ သို့ရာတွင် သမိုင်းအချက်အလက်များကို ကြာကြာဖုံးကွယ်၍ မရပါ။ ကိုလိုနီဝါဒဖြန့်ချိရေးအတွက် အသုံးမလိုသဖြင့် အမှ ဝှက်ခြင်းသို့ပစ်ထားခဲ့ကြသော အထောက်အထား များကို မြန်မာတို့ အပေါ်တွင် စေတနာထားသော တိုင်းခြားသမိုင်းဆရာအချို့နှင့်

မြန်မာ့သမိုင်း သုတေသီတို့ က အမှီ ကြံခြင်းထဲမှ ကောက်လာ၍
သမိုင်းစာမျက်နှာပေါ်သို့တင်ခဲ့ကြသည်။ ။ သို့ဖြင့်
တိမ်မြုပ်နေသောအချက်အလက်အချို့ကို ကျွန်တော်တို့
သိလာခဲ့ကြပါသည်။ ။ထိုအခါကျမှ ပင် ကျွန်တော် တို့ သည်
မြန်မာ့သမိုင်းကိုအတော်အတန် ကြည်လင်စွာ
ကြည့်နိုင်မြင်နိုင်လာခဲ့ကြပါသည်။ ။

ထိုအခါကျမှ ပင် မြန်မာပြည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခဲ့သော
အင်္ဂလိပ်တို့ ၏ စစ်ပွဲသည် မတရား သော စစ်ပွဲများ အနက်
မတရားဆုံးဖြစ်သည်။ ကို ကျွန်တော်တို့
ပြက်ပြက်ထင်ထင်သိမြင်လာခဲ့ကြရ ပါသည်။ ။ ၁၈၅၃-ခုနှစ် အင်္ဂလိပ်-
မြန်မာ ဒုတိယစစ်ပွဲဖြစ်ပွားနေစဉ်၌ ကားလ်မတ်က နယူးယောက်
ထရီဗွန်း သတင်းစာတွင် “မြန်မာပြည်စစ်ပွဲ”ဟူသောခေါင်းစဉ်ဖြင့်
ဆောင်းပါးတစ်စောင်ရေးခဲ့ရာ ထိုဆောင်းပါး၌ ဤသို့ရေးထား သည်
ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ။

အရှေ့တိုင်းတွင် တိုက်ခဲ့သော ဗြိတိသျှတို့ စစ်ပွဲများ အနက်
မြန်မာပြည်ကိုဝင်တိုက်သောစစ်ပွဲ လောက်အခြေအမြစ်ကင်း၍
အကြောင်းယုတ္တိမဲ့သော စစ်ပွဲဟူ၍ တစ်ပွဲမျှမရှိသေးချေ။
(အိန္ဒိယပြည်စစ်ပွဲ တွင် အနောက်မြောက်ဘက်မှ အန္တရာယ်ရှိသည် ဟု
အကြောင်းပြနိုင်သေးသည့်တိုင်) မြန်မာပြည်စစ်ပွဲ တွင် မူ မြန်မာတို့
ဘက်မှ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်နိုင်သည့် အန္တရာယ်ဟူ၍ လုံးဝမရှိချေ။
ဘင်္ဂလားနယ်နှင့် မြန်မာပြည် သည် တောင်တန်းကြီးများကို
မည်သည့်စစ်တပ်မျှကျော်ဖြတ်ချီတက်နိုင်မည် မဟုတ်ချေ။
မြန်မာပြည်ကို ဝင်တိုက်ခြင်းသည် မလိုမပြည့်ဖြစ်နေသော
အင်္ဂလိပ်မင်းစိုးရာဇာလူတန်းစားကို အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေပေးရန်၊

အင်္ဂလိပ်စာရေးဆရာတစ်ဦးပြောသကဲ့သို့ ထိုလူတန်းစားအတွက်
အရှေ့တိုင်းတွင် သီးသန့်အလုပ်ရုံတစ်ခု၊ သို့မဟုတ်
ဟန်ပတမ်နန်းရင်ပြင်တစ်ခု ဖန်တီးပေးရန်သာဖြစ် သည် ဟု
ပြောရန်မျှတစ်ပါး အခြားအကြောင်း ပြချက် မရှိတော့ချေ” ဟု
ကားလ်မတ်က ရေးခဲ့သည်။ ။

ကားလ်မတ်သည် ဒုတိယအင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲကို
ထိုသို့ကန့်ကွက်ရေးသားသွားခဲ့သည်။ ။ သို့ရာတွင် ကားလ်မတ်သည်
တတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲမတိုင်မီ ၁၈၈၃ ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်သွား
ခဲ့ရာ ပို၍ ပြောင်ကျသော ကျူးကျော်ရေးစစ်ပွဲကို မြင်မသွားခဲ့ရပါ။ ။
တတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲကား အင်္ဂလိပ်တို့ ၏ မတရားစစ်ပွဲများ
အနက် မတရားဆုံးသော စစ်ပွဲဖြစ်ပါသည်။ ။ ထိုကြောင့်ပင် ထိုစစ်ပွဲကို
ကမ္ဘာအရပ်ရပ်ရှိ ပြည်သူများက ဝိုင်းဝန်းကန့်ကွက်ခဲ့ကြပါသည်။ ။
လန်ဒန်မြို့တွင် ဌာနချုပ်ထားရှိသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ
ဖြန်ဖြေရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအသင်းကြီးက အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ
အတွင်းဝန် လော့ဒ်ရန်းဒေါ့ချာချီ (ဝင်စတန်ချာချီ၏ ဖခင်)ထံပေးပို့သော
က နဲ့ ကွ က် စာ ၌ “တိုင်းရင်းမြန်မာပြည်ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ရာ၌
လုံလောက်သော နိုင်ငံရေးအကြောင်းပြချက်များ ပြသထားခြင်း
မရှိသည့် အတွက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကုန်သွယ်ရေး
အကျိုးစီးပွားသက်သက်တစ်ခုတည်းဖြင့် ထိုတိုင်းပြည်ကို
ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းသည် လုံးဝတရားမျှတခြင်း
မရှိသည့်အတွက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊
ကုန်သွယ်ရေးအကျိုးစီးပွားသက်သက် တစ်ခုတည်းဖြင့် ထိုတိုင်းပြည်ကို
ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းသည် လုံးဝမျှတခြင်းမရှိသည့်အတွက်ကြောင့်
လည်းကောင်း မြန်မာပြည်အားရန်ပြုတိုက်ခိုက်မှုများ စတင်ခြင်း ကို

ဤကော်မတီက ကန့်ကွက်လိုက်သည် ..”ဟု ပါရှိသည် ။ ၁၈၈၅ခု နိုဝင်ဘာလ ၁၂ ရက်နေ့ မီဒယ်ဘာတွင် ကျင်းပသည့် ဒါလင်တန်မိတ်ဆွေများ အသင်းအစည်းအဝေးတွင် လည်း “အိုးအိမ်များ နှင့် ငြိမ်းချမ်း၍ အပြစ်မရှိသော လူသတ္တဝါများ စွာတို့ ကို သေကြေပျက်စီးစေမည့် ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်ကြောင့် ခရစ်ယာန်သာသနာ၏ အမည် နာမတော်ကို နောက်ထပ်ညှိုးနွမ်းစေခြင်းငှာ မသင့်ကြောင်းလေးနက်စွာဖော်ပြသည် ဟူ ၍ ထိုအစည်း အဝေးကြီးက ယူဆသည် ။ ထို့ပြင်အခြားသော ကိစ္စများမှာ ကဲ့သို့ပင် စစ်တိုက်ဖြေရှင်းမည့်အစားစေ့စပ် ဆွေးနွေးသောနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ကြောင်းဖြင့်လည်း ဤအစည်းအဝေးကြီးကဖော်ပြ သည် ”ဟု ပါရှိသည် ။

သို့ရာတွင် အင်္ဂလိပ်တို့ ၌ မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင်သိမ်းပိုက်ရန်ဆန္ဒရှိကတည်းက ရှိခဲ့သည် ။ သူတို့ စကားများကိုထောက်လျှင် ဤအချက်ကိုထင်ရှားစွာတွေ့နိုင်သည် ။

၁၈၅၄ ခုနှစ် နန်းမတော်ဝန် ခေါင်းဆောင်သည့် မြန်မာသံအဖွဲ့သို့ပြန်ကြားရာ၌ အိန္ဒိယဘုရင်ခံ ချုပ် လော့ဒ်ဒါလဟိုဇီက “ကောင်းကင်တွင် နေမင်းကြီးထွန်းလင်းတောက်ပနေသမျှ ကာလပတ်လုံး အောက်မြန်မာနိုင်ငံ သည် အင်္ဂလိပ်တို့ လက်ထဲတွင် ရှိနေလိမ့်မည်”ဟု ကြုံးဝါးခဲ့သည် ။

၁၈၈၅ ခု ဩဂုတ်ထဲတွင် အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ထံပေးပို့သော အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်၏ ပေးစာ၌ “အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့ ၏

ဩဇာကြီးမားစွာလွှမ်းမိုးလာခြင်း၊ သို့မဟုတ် လုံးဝ
လွှမ်းမိုးသွားခြင်းကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ ပိုင် မြန်မာနယ်မြေများ နှင့်
အိန္ဒိယပြည်တို့ အဖို့ စိုးရိမ်ဖွယ်ကောင်း သော ရလဒ်များ
ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည် ဟု ကျွန်ုပ်တို့ တညီတညွတ်တည်း
ယူဆကြပါသည် ။ ထို့ကြောင့် မန္တလေးနှင့် စစ်တိုက်၍ ဖြစ်စေ၊
ထိုအခြေအနေကို တားဆီးသင့်ပါသည် ”ဟု ဖော်ပြထားသည် ။ ၁၈၈၅
ခု အောက်တိုဘာလထဲတွင် လည်း လန်ဒန်ရှိ ဗြိတိသျှကုန်သည်
ကြီးများ အသင်းက “တိုင်းရင်းမြန်မာပြည် ကို သိမ်းပိုက်ရန် သို့မဟုတ်
ဗြိတိသျှတို့ ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးသော
အစောင့်ရှောက်ခံနယ်မြေတစ်ခုအဖြစ် ထားရှိရန်
အိန္ဒိယပြည်အစိုးရအား စောနိုင်သမျှစောစီးစွာ ညွှန်ကြားပေးပါရန်”ဟု
အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် လော့ဒ်ရန်ဒေးချာချီထံ
စာရေးသားခဲ့သည် ။ ဂလတ်စတီ၊ ကာလကတ္တား၊ ရန်ကုန်
စသည့်မြို့ကြီးများ ၌ ကုန်သည် ကြီးများ အသင်းများကလည်း
အလားတူတောင်းဆိုခဲ့ကြသည် ။ လန်ဒန်ရှိ နိုင်ငံရေးနှင့် လျှို့ဝှက်ဌာန
အကြီးအကဲ အိုဝင်ဘန်းက “အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရန်၊
သို့မဟုတ် အစောင့်အရှောက်ခံနယ်မြေ အဖြစ်ထားရှိရန်အတွက်
ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် အကြောင်းပြချက်တစ်ခုကို
မရအရရှာရပေလိမ့်မည်”ဟု ရေးခဲ့ သည် ။

ဤအချက်များကိုကြည့်လျှင် ဗြိတိသျှတို့ မြန်မာပြည်ကိုသိမ်းပိုက်ရန်
အကြံအစည်သည် မူလ ကတည်းကပင် ရှိပြီးသားဖြစ်လျက်
အကြောင်းပြချက်ရှာနေခြင်းဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည် ။

အင်္ဂလိပ်တို့ ၏ အကြောင်းပြချက်ကို ရန်းဒေးချာချီ၏
အောင်ပွဲမိန့်ခွန်းတွင် အတိအလင်းတွေ့နိုင် သည် ။ ရန်းဒေးချာချီက

မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်သည့်ရည်ရွယ်ချက်များကို ဖော်ပြရာ၌ လေးချက် ပြခဲ့သည် ။ ယင်းတို့ မှာ တိုင်းရင်းမြန်မာဘုရင်တစ်ပါး၏ မောက်မာမှုနှင့် ရက်စက်ရိုင်းပြမှု၊ ဗြိတိသျှသစ္စာခံ လူမျိုးများအား ဖိနှိပ်ညှဉ်းပန်းမှု၊ ဗြိတိသျှတို့ ၏ ကုန်စည်ရောင်းဝယ်ရေးကို ဟန့်တားမှုနှင့် အထက် မြန်မာပြည်တွင် နိုင်ငံခြားသားတို့ ၏ ခြေရှုပ်မှုတို့ ဖြစ်သည် ဟု ဆိုခဲ့သည် ။

ပထမအချက်ဖြစ်သည့် တိုင်းရင်းဘုရင်တစ်ပါး၏ မောက်မာမှုနှင့် ရက်စက်ရိုင်းပြမှုဆိုသည် မှာ ဆွေတော်မျိုးတော်များ ၏ အရေးအခင်းကိုဆိုလိုဟန်ရှိသည် ။ အရေးအခင်းဖြစ်စဉ် မန္တလေးရှိ အင်္ဂလိပ်သံ ကိုယ်စားလှယ်က ကန့်ကွက်ခဲ့ရာ ကင်းဝန်မင်းကြီးက မြန်မာနိုင်ငံသည် ထီးဆောင်းဘုရင် တစ်ပါးက အုပ်ချုပ်သည့် သီးခြားလွတ်လပ်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သည် ဟု အစချီက ထိုအရေးကြောင့် တိုင်းပြည်တွင် မငြိမ်မသက်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာပါက နိုင်ငံတော်နှင့် သာသနာတော်အကျိုး စီးပွားများ အတွက် ထုံးတမ်းစဉ်လာများ နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်သာဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန် ကြားခဲ့သည် ။

ဤအဖြစ်အပျက်နှင့် ဤပြန်ကြားချက်ကို အင်္ဂလိပ်တို့ က “မောက်မာမှုနှင့် ရက်စက်ရိုင်းပြမှု”ဟု ယူဆကြဟန်တူသည် ။

ယခု နှစ်တစ်ရာကျော်မှ ပြန်ကြည့်လိုက်သည့်အခါတွင် ထိုအဖြစ်အပျက်သည် မလိုလားအပ် သော အပြစ်ဖြစ်ကြောင်းကို မည်သူမျှ ငြင်းဆိုကြမည်မဟုတ်။ သို့ရာတွင် ရောမသမိုင်းမှ စ၍ အနိုင်နိုင်ငံ သမိုင်းများ ၌ ပဒေသရာဇ်ခေတ်တွင် အဖကိုသတ်၍ သားကမင်းလုပ်သည့်ဖြစ်ရပ်၊ အစ်ကိုကိုသတ်ပြီး

ညီကမင်းတက်လုပ်သည့်အဖြစ်တွေ ဒုနှင့်ဒေးရှိကြပါသည်။ ။
အင်္ဂလိပ်သမိုင်းတွင် ပင်လျင် ဟန်နိုဝါ မင်းဆက်တွင် မှ
ထိုအစဉ်အလာပျောက်ခြင်း ဖြစ်၏ ။ အမှန်အားဖြင့်
သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် ဆွေတော်မျိုးတော်တို့ ၏
အရေးအခင်းသည် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ လုပ်ရပ် မဟုတ်။
သက်ဦးဆံပိုင် ပဒေသရာဇ်စနစ်
ထုံးတမ်းအစဉ်အလာတစ်ရပ်သာဖြစ်သည်။ ။ ဤအဖြစ်အပျက် သည်
မြန်မာ့သမိုင်းတွင် အမည်းကွက်ကြီးတစ်ကွက်ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း
ပြည်တွင်းရေးကိစ္စတစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။ ။ (ပုဂံမင်းလက်ထက် တွင်
ထိုအဖြစ်မျိုးပေါ်ခဲ့ဖူးသည့်တိုင် အင်္ဂလိပ်တို့ သည် ဘာမျှမပြောခဲ့။)
ဗြိတိသျှတို့ သည် ထိုအရေးအခင်းကို ကမ္ဘာ့ကသိအောင်
အကြီးအကျယ်ဝါဒဖြန့်ကာ မြန်မာပြည်ကိုသိမ်း ရန်
အကြောင်းတစ်ခုအနေဖြင့် ဖန်တီးခဲ့ ကြသည်။ ။

ဒုတိယအချက်ဖြစ်သည့် ဗြိတိသျှသစ္စာခံလူမျိုးများကို ဖိနှိပ်သည်
ဆိုသည့် ကိစ္စမှာ လည်း အလွန်သေးဖွဲ့သည့် ကိစ္စကလေးသာဖြစ်သည်။ ။

အချက်အလက်များမှ ဤသို့ဖြစ်သည်။ ။ ကုလားမြို့ထဲတွင်
ညအခါမီးအိမ်မပါဘဲသွားလာနေကြ သော ဒိုဘီကုလားတစ်ယောက်ကို
မြန်မာရဲတို့ က ဖမ်းဆီးသည်။ ။ အင်္ဂလိပ်သဘောမာလိန် ဒွိုင်းလ်က
မြစ်ကမ်းရှိ မြန်မာတို့ အထွဋ်အမြတ်ထားသောနေရာကို
ဖြတ်သန်းသွားသဖြင့် မြန်မာရဲတို့ ကဖမ်းဆီးသွား ကာ မိုးရွာထဲတွင်
နှစ်နာရီကြာမျှချုပ်ထားသည်။ ။ ကာနယ်ပိုင်ဒမ်ဆိုသူ
မီးပုံးပျံစီးပြမည်လုပ်စဉ် မြန်မာတို့ က ပိုင်းဝန်းရိုက်နှက်သည် ဟု
ဆိုသည်။ ။ ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာပိုင်သဘောတစ်စင်းပေါ်မှ
မြန်မာခရီးသည် ၉၀ ခန့်ကို မြန်မာရဲတို့ ကအမိန့်မပါဘဲ

ဖမ်းဆီးပြီးကမ်းပေါ်သို့ပြန်ခေါ်သွားသည် ဆိုသည့် အဖြစ်အပျက်များ
ဖြစ် သည် ။

အင်္ဂလိပ်သံကိုယ်စာလှယ်ရှောက် ကင်းဝန်မင်းကြီးကို
တိုင်ကြားသည့်အခါတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး က
ဒိုဘီကုလားတစ်ယောက်ကို ဖမ်းဆီးခြင်းမှာ မီးအိမ်မပါဘဲ
မှောင်ရိပ်ခိုသွားလာသဖြင့် လူဆိုးသူခိုး ထင်ပြီး
ဖမ်းဆီးခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ဒွိုင်းလ်ကို ဖမ်းဆီးခြင်းမှာ လည်း
ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ထားသောနေရာသို့ ဖြတ်သွား သဖြင့်
ဖမ်းဆီးခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ညှင်းပမ်းခြင်းမဟုတ်ဘဲ
မှားယွင်းခြင်းသာဖြစ်ကြောင်း ပြန်ကြားကာ ဖမ်းဆီးခြင်းခံရသူတို့ ကို
ချက်ချင်းလွှတ်ပစ်သည် ။ ဖမ်းဆီးသော မြန်မာရဲတို့ ကို ကြိမ်ဒဏ်
ဆယ်ချက်စီ ပေးသည် ။ ဒိုဘီကုလားများ ထံမှ မြန်မာရဲတို့
တောင်းယူသည့်ငွေကို နှစ်ဆပြန်၍ ပေးစေ သည် ။ ဒွိုင်းလ်ကို
ဖမ်းဆီးသော မြန်မာအရာရှိကိုလည်း ရာထူးမှ ချ၍
ထောင်ဒဏ်အပြစ်ပေးသည် ။ အင်္ဂလိပ်သစ္စာခံလူမျိုးများကို
ညှင်းပမ်းနှိပ်စက်ခြင်းမပြုရဟု ရာဇဝတ်ရုံးတော်များ တွင် ကြော်ငြာစာ
ကပ်သည် ။ ဧရာဝတီသဘောပေါ်မှ မြန်မာတို့ ကို ဖမ်းခြင်းမှာ
အမိန့်မရဘဲ တစ်နယ်တစ်ကျေးသို့ ပြောင်းရွှေ့သဖြင့် မိမိ၏ သစ္စာခံများ
ဖြစ်သည့် အတွက် အရေးယူရခြင်းဖြစ်လေသည် ။ ကာနယ်ဝိုင်ဒမ်ကို
ရိုက်နှက်သည် ဆိုခြင်းမှာ အကြောင်းမဲ့ မဟုတ်တန်ရာဟု ယူဆရသည်
။

ဤအချက်များကိုကြည့်လျှင် မြန်မာတို့ သည် စွပ်စွဲချက်များ နှင့်
ပတ်သက်၍ ကျေနပ်လောက် အောင် လိုက်လျောခဲ့သည် ကို
တွေ့နိုင်ပါသည် ။

တတိယအချက် ဗြိတိသျှတို့ ၏ ကုန်စည်ရောင်းဝယ်မှုကို ဟန့်တားနှောင့်ယှက်ဆိုသည့်ကိစ္စမှာ လည်း ဘာမျှခိုင်လုံခြင်းမရှိ။ ဤသည် ကို ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးချုပ် ဘားနဒ်၏ အစီရင်ခံစာထဲတွင် တွေ့နိုင်သည် ။ ဘားနဒ်က “မန္တလေးတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် သတ်ဖြတ်မှုများ သည် အင်းဝ၏ ပြည်တွင်း ရေးကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန်ခိုင်လုံသော အကြောင်းပြချက်မဟုတ်ကြောင်း၊ အကြောင်းတစ်စုံတစ်ရာ မရှိဘဲ အင်းဝကို သိမ်းယူပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်း၊ သိမ်းယူမည်ဆိုပါက မြန်မာနှင့်စစ်ဖြစ်ရတော့မည် ဖြစ်ကြောင်း၊ကုန်သည် များ စွပ်စွဲသကဲ့သို့ သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် သွင်းကုန်များ လျော့နည်းသွား သည် ဆိုသည် မှာ မဟုတ်ကြောင်း၊ ကိန်းဂဏန်းများ အရ သွင်းကုန်တန်ဖိုးတိုးတက်နေသည် ကိုပင် တွေ့ရ ကြောင်း၊ မြန်မာအစိုးရသည် ဗြိတိသျှတို့ နှင့် ချုပ်ဆိုထားသောစာချုပ်များကို လိုက်နာလျက်ရှိကြောင်း၊ ...အကယ်၍ သီပေါမင်းသည် ဗြိတိသျှနယ်နိမိတ်များကို ချိုးဖောက်ခဲ့လျှင် ဗြိတိသျှတို့ ၏ မဟာမိတ်များကို တိုက်ခိုက်ခဲ့လျှင်၊ ဗြိတိသျှတို့ ၏ သစ္စာခံများအား ညှင်းပမ်းခဲ့လျှင်မူ အခြေအနေ သည် တစ်မျိုးပြောင်းနိုင်ပါသည် ။ ယခု အချိန်အထိမူ ဖော်ပြပါအခြေအနေများ ပေါ်ပေါက် ခြင်းမရှိသေး” ဟု ဖော်ပြခဲ့သည် ။

အထက်မြန်မာပြည်တွင် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များ ၏ ခြေရှုပ်မှုများကို ရပ်စဲရမည်ဆိုသည် မှာ လည်း တစ်ဖက်သတ်တောင်းဆိုချက်ဖြစ်နေသည် ။ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဗြိတိသျှတစ်ဦးတည်းချယ်လှယ် ကြီးစိုးခွင့်ရှိရမည်ဟု ဆိုခြင်းနှင့် အတူတူဖြစ်သည် ။ ဗြိတိသျှတို့ နှင့် ဆက်ဆံရေးယိုယွင်းနေသည့်အချိန် ၁၈၈၃ ခုနှစ်၌ မြန်မာတို့ ကသံအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို ဥရောပတိုင်းပြည်များကို

လွှတ်လိုက်သည် ။ ရည်ရွယ်ချက် မှာ ဥရောပနိုင်ငံများ တွင်
စက်မှုပညာရပ်ကိုလေ့လာရန်နှင့် မဟာမိတ်သစ်များ ရှာ ရန်ဖြစ်သည် ။

ဤတွင် အင်္ဂလိပ်တို့ သည် ရာဇသံကိုပို့လိုက်ကာ ငါးရက်အတွင်း
အကြောင်းပြန်ရမည်ဟု တောင်းဆို ပြီးနောက်
မန္တလေးကိုသိမ်းပိုက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည် ။

ဤသည် တို့ မှာ ပဒေသရာဇ်မန္တလေးကို
သိမ်းပိုက်ခြင်းရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်သည် ။

ထိုအချိန်၌ သီပေါမင်း၏ အုပ်ချုပ်ရေးသည် အားနည်းနေသည် ။
မန္တလေးတွင် ထောင်ထသည် ။ ထောင်ထစဉ် အပြစ်မဲ့သူအများ
အပြားအသတ်ခံခဲ့ကြရသည် ။ စော်ဘွားအချို့ ထောင်ထားခြားနား
နေကြသည် မှာ သုံးနှစ်ခန့်ရှိနေပြီ။ ပြင်သစ်တို့ က မြင်းကွန်းနှင့်
မြင်းခုန်တိုင်ဖဲချပ်တို့ ကို ကိုင်ထားပြီး အင်္ဂလိပ်က ညောင်ရမ်းနှင့်
ညောင်အုပ်ဖဲချပ်တို့ ကို ကိုင်ထားကြသည် ။ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည်
စက်မှုတော်လှန်ရေးကြီးကြောင့် ပြောင်းလဲသွားသော
ဥရောပကိုမြင်ပြီးနောက် အုပ်ချုပ်ရေးပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုကို
မျှော်မှန်းနေသည် ။ အင်္ဂလိပ်၏ စစ်အင်အားနှင့် မိမိ၏ အခြေအနေကို
နှိုင်းယှဉ်ကာဖြစ်ပွား လာသော ပြဿနာများကို
သံတမန်နည်းဖြင့်ဖြေရှင်းရန်ကြိုးစားနေသည် ။ စုဖုရားလတ်နှင့်
တိုင်တား မင်းကြီးတို့ က ဇာတိမာန်စိတ်ဓာတ်လွန်ကဲ နေကြသည် ။

ဤအခြေအနေကို အခွင့်ကောင်းယူကာ အင်္ဂလိပ်သည်
မြန်မာပြည်ကိုအလွယ်တကူ သိမ်းပိုက် ခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည် ။
မြင်းခြံတွင် လှေသင်းအတွင်းဝန်၏ အမြောက်ကြီးများမှ
မြည်ဟိန်းသံသည် ပဒေသရာဇ် မန္တလေးကို ကာကွယ်သည့်

နောက်ဆုံးအမြောက်သံဖြစ်လေသည် ။ ထို့နောက်တွင် အင်္ဂလိပ်တို့
သည် ပျော်ပွဲစားထွက်လာသကဲ့သို့ ဂေါ်ဝီနီဆိပ်ကမ်းကိုအလွယ်တကူ
ရောက်လာခဲ့ကြလေ သည် ။

ထို အ ချိ န် ၌ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာအတွင်းဝန်
လော့ဒ်ရန်းဒေါ့ချာချီသည် နာတာလူးပွဲတော်ကို
ဆင်နွှဲရန်မိတ်ဆွေတစ်ဦးနှင့်အတူ အိုင်ယာလန်ပြည်
ဟောက်မြို့ကလေးသို့ထွက်ခွာလာခဲ့သည် ။ ရန်းဒေါ့ချာချီသည်
သူ့မဟာတာဝန်ကြီးပြီးမြောက်ခဲ့ပြီဖြစ်သဖြင့်
စိတ်လက်ပေါ့ပါးရွှင်လန်းနေသည် ။ လန်ဒန်မှ မထွက်ခွာမီ
မြန်မာပြည်နှင့်ပတ်သက်သော ကြေညာချက်ကိုအကြမ်းရေးခဲ့ပြီးပြီ။
ထိုကြေညာ ချက် ကို ဇန်နဝါရီလတစ်ရက်နေ့တွင် လန်ဒန်၊
ကာလကတ္တား၊ ရန်ကုန် နှင့် မန္တလေးမြို့များ တွင် တစ်ပြိုင်နက် တည်း
ထုတ်ပြန်ရန်လည်း စီစဉ်ခဲ့ပြီးပြီ။ သူ့ကြေညာချက်မှာ
အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည် ။

“သီပေါမင်းအုပ်စိုးခဲ့ရာ ပြည်နယ်များကို၎င်း၏
အုပ်စိုးမှုအောက်တွင် ဆက်လက်မတည်ရှိစေ တော့ဘဲ
ဧ က ရီ ဘု ရ င် မ ကြီး ၏ နိုင်ငံတော်နယ်ပယ်အတွင်းသို့
သွတ်သွင်းလိုက်ပြီဖြစ်သဖြင့် ဧကရီဘုရင် မကြီး၏
သဘောတော်အတိုင်း အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်က
အခါအားလျော်စွာခန့်အပ်သော အရာရှိမင်းတို့ ကို အုပ်ချုပ်
စေမည်ဖြစ်ကြောင်း ဧကရီဘုရင်မကြီး၏ အမိန့်တော်အရ
ထုတ်ပြန်ကြေညာလိုက်သည် ”ဟူ၍ ပါရှိသည် ။

“လော့ဒ်ရန်းဒေါ့ချာချီသည် ဧကရီဘုရင်မကြီးအား

နှစ်သစ်ကူးလက်ဆောင်တစ်ခုအဖြစ် ဆက်သ ရန်အတွက်
ကြေညာချက်ကို ၁၈၈၆ ခု ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တိုင် ထုတ်ပြန်ရန်
စီစဉ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒီဇင်ဘာနောက်ဆုံးနေ့၌ ဆာရန်းဒေါ့ချာချီသည်
နာတာလူးပွဲတော်ကျင်းပရန်အတွက် သူ့မိတ်ဆွေ
ဖစ်ဂစ်ဗွန်နှင့်အတူတူရှိနေ၏။ နာရီမှ ဆယ့်နှစ်နာရီထိုးလိုက်သည် နှင့်
သူ့ဖန်ခွက်ကို မြှောက်ကာ “ဟောက်မြို့သည် မြန်မာပြည်ကို
ဖြိုတိုသျှအင်ပါယာထဲသို့ သွတ်သွင်းလိုက်ပြီ”ဟု တည်ကြည်လေးနက်စွာ
ကြေညာလိုက်သည်။ ။ နောက်တစ်နေ့မနက်တွင် ဘုရင်ခံချုပ်၏
ထုတ်ပြန် ကြေညာချက်ကို ပုံနှိပ်ဖော်ပြကြ၏။ ။
သမိုင်းမှတ်တမ်းတစ်လျှောက်တွင် သိမ်းပိုက်ရေးကြေညာချက်များ
အနက် အတိုဆုံးသော ထုတ်ပြန်ကြေညာ ချက်တစ်စောင်ပေတည်း”ဟု
ဝင်စတန်ချာချီက သူ့ဖခင်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိတွင် ဂုဏ်ယူဝင့်ကြားစွာ
ရေးခဲ့လေ သည်။ ။

ကျွန်တော်သည် ကျုံးဘေးတွင် လမ်းလျှောက်ရင်း
လွန်ခဲ့သောနှစ်တစ်ရာက မန္တလေး၏ ကိုလိုနီ အရုဏ်ဦးကို
မျှော်ကြည့်မိသည်။ ။ ရန်းဒေါ့ချာချီက ဟောက်မြို့ကလေးမှ
အရုဏ်ဦးတွင် ဧကရီဘုရင်မ ကြီးအား နှစ်သစ်ကူးလက်ဆောင်အဖြစ်
မြန်မာပြည်ကိုဆက်သနေချိန်၌ ကိုလိုနီအရုဏ်ဦးသည် သွေးတို့ ဖြင့်
ပေကျံနေပေလိမ့်မည်။ ကျုံးထဲတွင် ပေါက်နေသည့်ကြာပွင့်ဖြူဖြူတို့
သည် မြန်မာမျိုးချစ်တို့ ၏ သွေးတို့ ဖြင့် နီရဲနေပေလိမ့်မည်။
နန်းမြို့ရိုးထဲတွင် အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်များ သည် နန်းတော်ဆောင်၊ လွတ်၊
ရုံးတော်တို့ မှ ကုလားထိုင်များ ၊ စားပွဲများကို ချိုးဖျက်ကာ
ထင်းဆိုက်နေကြလိမ့်မည်။ အင်္ဂလိပ် စစ်ဗိုလ်တစ်ဦးသည်
“ကျွန်ပြုခံရသူများကို အလိုဖြည့်ရန်မှာ လူဖြူတို့ ၏

ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးပါ”ဆိုသည့် ရဒီယားဒ်ကပ်ပလင်၏ ကဗျာကို သီချင်းလုပ်၍ လေချွန်နေပေလိမ့်မည်။ နန်းတော် ပိဋကတ်တိုက်ထဲရှိ ပေပုရပိုက်တို့ သည် စစ်ဖိနပ်တွေဖြင့် နင်းထားကြသဖြင့် ကြမ်းပြင်ပေါ်တွင် အပိုင်းပိုင်းပြတ်ပြတ် ကြေမွနေပေလိမ့်မည်။ အင်္ဂလိပ်တပ်သားတစ်ဦးသည် ဆင်းတုတော်တစ်ဆူရှိ မဏိတော်မှ စိန်ကြီး တစ်လုံးကိုဖြုတ်ယူနေပေလိမ့်မည်။ ယူနီယံဂျက်အလံသည် မြို့ရိုးတွင် လွင့်လျက်ရှိကာ အင်္ဂလိပ်တပ်၏ တန်းစီခရာသံသည် အဝေးမှ ပျံ့လွင့်လာပေလိမ့်မည်။ တာရိုးတစ်နေရာတွင် လူဆိုးဓားပြဟု ဆိုကာ အင်္ဂလိပ်တပ်များက ပစ်သတ်သွားသော လူတစ်ယောက်သည် ရင်ပွင့်ကာ လဲကျနေပေလိမ့်မည်။

မန္တလေးအာရုဏ်ဦးသည် အမြဲလိုလိုလှနေတတ်၏ ။ သို့ရာတွင် မန္တလေး၏ ကိုလိုနီအာရုဏ်ဦး ကား လှပခြင်းမရှိ။

(၆)

သိမ်းပိုက်ရေးသမားများ ၏ အိပ်မပျော်သောညများ

မန္တလေးကိုရောက်လျှင် ဈေးချိုကနာရီစင်ကြီးကို ရှောင်၍ မလွှတ်။
ထိုနေရာသည် မန္တလေး၏ အချက်အချာကျသော
လမ်းလေးခွဆုံဖြစ်သည်။ ။ အနောက်သို့သွားလျှင် ပိုက်ကျုံးမရန်းခြံရိပ်မှ
တစ်ဆင့် ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းသို့ ရောက်သည်။ ။ အရှေ့သို့လာလျှင် ၂၆
ဘီလမ်းအတိုင်း ကျုံးဘေးသို့ရောက်သည်။ ။ တောင်သို့သွားလျှင် ၈၄
လမ်းမကြီးအတိုင်း ဘုရားကြီးသို့ဦးတိုက်သည်။ ။ မြောက်သို့သွားလျှင်
ဓားတန်းမှ တစ်ဆင့် မြောက်ပြင်သို့ဝင်သည်။ ။

ဈေးချိုကနာရီစင်ကိုမြင်လျှင် တင်နီဆန်ဂျက်ဆီ၏ “ယွန်းခင်ခင်”
ဝတ္ထုထဲကဇာတ်ဆောင် တစ်ယောက်ဖြစ်သော ပြင်သစ်အင်ဂျင်နီယာ
ဗွန်ဗွိုင်ဆန်ကို ကျွန်တော်အမှတ်ရတတ်ပါသည်။ ။ တင်နီဆန်ဂျက်ဆီ၏
စာအရ ဗွန်ဗွိုင်ဆန်မှာ အရပ်ထောင်ထောင်မောင်းမောင်း၊
နှုတ်ခမ်းမွေးရေးရေး၊ လှိုင်းတွန့်လိုဝေနေသော ဆံပင်ညိုလဲ့လဲ့၊
မျက်လုံးမျက်ခုံးကောင်းနှင့် ယောက်ျားပီသသော ဥပဓိ
ရုပ်ရှိသူဖြစ်ပါသည်။ ။ ညနေခင်းတွင် အနောက်တိုင်းဝတ်စုံကိုဝတ်ပြီး
မြက်ဦးထုပ်ဖြူကလေးကို ဆောင်းကာ ဇာတ်လိုက်မင်းသမီးဖြစ်သူ
ဖင်နီနှင့် ကျုံးဘေးတွင် လမ်းလျှောက်လေ့ရှိသည်။ ။ ဗွန်ဗွိုင်ဆန်သည်
ဖင်နီနှင့်ချစ်ကြိုက်ပြီးနောက် ပါရီသို့ပြန်သွားကာ
ပြင်သစ်သူတစ်ယောက်ကို လက်ထပ်ယူခဲ့သည်။ ။ ဤတွင် ဖင်နီသည်

ဗွန်ဗွိုင်ဆန်ကို လက်စားချေလိုသဖြင့် ပြင်သစ်နှင့်မြန်မာ တို့
ချုပ်ဆိုထားသော စာချုပ်မိတ္တူကိုခိုးယူကာ
အင်္ဂလိပ်လက်သို့အပ်လိုက်သည်။ ။

တဲင်နီဆန်ဂျက်ဆီ၏ ဝတ္ထုထဲမှ ပြင်သစ်အင်ဂျင်နီယာကလေး
ဗွန်ဗွိုင်ဆန်သည် သီပေါမင်း လက်ထက်တွင် အမှုထမ်းခဲ့သည့် ဗွန်ဗီလျံ၊
သို့မဟုတ် ဗွန်ဗီလိန်းကို ကိုယ်စားပြုသရုပ်ဖော် ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ။
မြန်မာတို့ ကသူ့ကိုဘုံဘီလမ်းဟု လည်းကောင်း၊ ဗိုလ်ဗီလင်းဟု
လည်းကောင်း၊ ဗလန်းသခင်ဟု လည်းကောင်း ခေါ်ခဲ့ကြပါသည်။ ။
ထိုပြင်သစ်အင်ဂျင်နီယာ ဗွန်ဗီလိန်းသည် သီပေါမင်း လက်ထက်တွင်
မဟာသကျသီဟရုပ်ပွားတော်ကြီးကို ဘုံခုနစ်ဆင့်ရှိပြသာဒ်တော်သို့
အတင်အချ၊ နတ်လမ်းစောင်းတန်း တံတားဦးမှ အာလိန်သုံးဆင့်ခံ
ပလ္လင်တော်ထိပ်ရောက်အောင် ပင့်ဆောင်ရာတွင် လိုအပ်သည့်
အင်ဂျင်နီယာလုပ်ငန်းများကို တာဝန်ခံလုပ်သူဖြစ်ပါသည်။ ။ ထိုမျှမက
မန္တလေးနန်းမြင့်နှင့် ဈေးချိုနာရီစင်ကြီးကိုလည်း ပုံစံထုတ်၍
တည်ဆောက်သွားသူမှာ လည်း ထိုပြင်သစ် အင်ဂျင်နီယာ
ဗွန်ဗီလိန်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ။

ထို့ကြောင့် ဈေးချိုနာရီစင်ကြီးကိုမြင်တိုင်း တဲင်နီဆန်ဂျက်ဆီ၏
“ယွန်းခင်ခင်”ဝတ္ထုထဲက ဗွန်ဗွိုင်ဆန်ကို
ကျွန်တော်အမှတ်ရနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ။

ဈေးချိုနာရီစင်ကိုမြင်သည့်အခါတွင် လည်း မဟိုရ်စင်ကြီးကို
ကျွန်တော်သတိရမိပါသည်။ ။ စွယ်တော်စင်မြောက်ဘက်
ဦးထိပ်လမ်းခြားလျက် နေ့လေးပဟိုရ်၊ ညလေးမဟိုရ် တီးရသည့်
ပဟိုရ်စင်ရှိသည် ဟု ဆိုပါသည်။ ။ ပဟိုရ်စင်မှ စည်မတီးမီ

နာရီတော်မှူးတို့ က ရေနာရီကိုစောင့်ကြည့် နေကြရသည် ။ အဝ
လက်ကိုးသစ်၊ စောက်လက်ခုနစ်သစ်ရှိ ကြေးဖလားထဲတွင်
ဆယ့်သုံးနှစ်ရွယ် ကညာပျို၏ ဆံပင်ဆယ့်ခြောက်ပင်စု၍
ဝင်ရုံသာအပေါက်ဖောက်ထားရသည် ။ ထိုကြေးဖလားကို
ရတနာရေအင်တုံတွင် ချထားစဉ် တဖြည်းဖြည်းရေဝင်၍
တစ်ခါနှစ်တိုင်း တာဝန်ကျနာရီမှူးက ငွေမောင်းတီးရသည် ။
ထိုငွေမောင်းသံကို ကြားရသည့်အခါတွင် ခေါင်းပေါင်းဖြူ၊ အကျူဖြူ
ဝတ်ရုံ ရှည်ကြီးများကို ဝတ်ထားသည့် ပဟိုရ်သားတို့ က
ရွှေနန်းတော်ကြီးကို ဦးသုံးကြိမ်ချကာ စည်တီးရသည် ဟု ဆိုသည် ။
“ဆယ့်သုံးနှစ်ပျိုကညာရယ်၊ ဆံကေသာ သွယ်လျောင်း၊ ဆယ့်ခြောက်ပင်
ဝင်ရုံသာနှစ်ပါ လို့ ၊ တစ်ခါနှစ်လျှင်၊ နာရီတွေညောင်းတယ်။
တီးပါရွှေမောင်း” ဟု နန်တော်ရှေ့ဆရာတင်က တေးဖွဲ့ခဲ့ဖူး ပါသည် ။

ပဟိုရ်စည်တီးပုံကို နန်းတွင်းသူမညိုက “စည်တွင် ပဟိုရ်၊
ကျွန်ုပ်ဆိုသား၊ ခါကိုသိစေ၊ ရှစ်ကြိမ်နေဖြင့်၊ ချက်ရေမရေရွေ၊
တီးခလေ့ကား၊ ညဉ့်နေနာရီ၊ ခြောက်ဆီစီလျှင်၊ ချက်ချီလှည့် ကျူး၊
ညဉ့်ဦးသန်းခေါင်၊ သောက်ရောင်မိုးသောက်၊ မွန်းတည့်ရောက်က၊
ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်း၊ လူ ရဟန်းတို့ ၊ ထက်ဝန်းဖူးမြင်၊ သိ စီရင်သည်
...”ဟု စပ်ဆိုခဲ့ပါသည် ။

ပဟိုရ်ဟူသောစကားသည် ပဟာရဟူသော ပါဠိစကားမှ
ဆင်းသက်လာသည့် မြန်မာစကား ဟု ဆိုကြပါသည် ။ စည်ကြီး၊
ခေါင်းလောင်း၊ ငွေမောင်း စသည် တို့ ကို တီးနှက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊
ခေါင်းလောင်းကြီးငါးလုံး၊ စည်ကြီးငါးလုံးရသော တကောင်းပြည်
သတိုးတိုင်းရမင်းလက်ထက်က ပေါ်ခဲ့သည် ဟု ရွှေဘုံနိဒါန်းတွင်
ဆိုပါသည် ။

လန်ဒန်သားသည် ဘစ်ဘင်းနာရီစင်ကြီးမှ နာရီသံကိုနားထောင်၍
မွေးလာခဲ့ပြီး ထိုနာရီသံကို နားထောင်၍ သေသွားသကဲ့သို့
မန္တလေးသားသည် လည်း ပဟိရ်စည်သံကို နားထောင်၍ မွေး လာပြီး
ပ ဟိ ရ် စ ည် သံ နား ထော င် ၍ သေသွားခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည် ။
ပဟိရ်စည်သံသည် မန္တလေးသား၏ ဘသကို ထိန်းချုပ်ပေးထားသော
စည်းချက်ဖြစ်ပါသည် ။ ဘုရင်သည် ထိုစည်းချက် အတိုင်း
ညီလာခံဝင်ပြီး ထိုစည်းချက်အတိုင်းညီလာခံစဲပါသည် ။
ဆင်းရဲသားသည် ထိုစည်းချက် အတိုင်း အ လုပ်သွား၍
ထိုစည်းချက်အတိုင်းအလုပ်နားပါသည် ။ ချုပ်၍ ပြောရလျှင်
ပဟိရ်စည်သံ သည် ပဒေသရာဇ်မန္တလေး၏ ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာ
နရီစည်းချက်ပင်ဖြစ်ပါသည် ။ မန္တလေးမြို့ကြီးသည်
ထိုစည်းချက်အတိုင်း အသက်ရှင် လှုပ်ရှားနေခြင်းဖြစ်ပါသည် ။
ထိုကြောင့်ကိုလိုနီခေတ် သီချင်းရေး ဆရာများ စွာတို့ က
ပဟိရ်စည်သံကို တေးကဗျာဖွဲ့ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ပါသည် ။
ဦးချစ်ဖွယ်ကြီးဆိုသည့် “နာရီမှူး”သီချင်းတွင် နန်းတော်ရှေ့
ဆရာတင်က “ နာရီမှူး၊ ရွှေဘုံဦး၊ မမြင်ပါဘူး၊ အို ကွာလွမ်းထူး”ဟု
စပ်ခဲ့ပါသည် ။ ထိုသီချင်းဖြင့် နန်းတော်ရှေ့ဆရာတင်သည်
ပဟိရ်စည်သံကို လွမ်းသော သူ့အလွမ်းကိုဖွဲ့ခဲ့ပါသည် ။ ထိုသီချင်းဖြင့်
သူ့အလွမ်းကိုဇာတိမာန်အဖြစ်ပြောင်းပစ်ခဲ့ပါသည် ။ “ပဟိရ်စည်၊
မောင်းတော်ဆော်ပြီ၊ ချစ်စဖွယ် ကျွန်တော်၊ တွေးသော်လွမ်းလှသည် ။
မှန်ပါပေသည် ရှေးက ကျုပ်တို့ မြန်မာနာရီ”ဟု ကိုလိုနီခေတ်
ပထမမျိုးဆက်ကာလက အဆိုတော် ဦးချစ်ဖွယ်က ဆိုခဲ့ဖူးပါသည် ။

ပဟိရ်စည်သံသည်	မန္တလေးမြို့ကြီး၏ ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာ
နရီစည်းချက်ဖြစ်ရုံမျှမက	ပဒေသရာဇ် မန္တလေး၏

အချုပ်အချာအာဏာကို ဖော်ပြသည့် သင်္ကေတလည်း ဖြစ်သည် ။
၁၈၈၅ ခု နှစ် နိုဝင်ဘာ ၂၉ ရက်နေ့တွင် မူ မန္တလေး၏ ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာ
လှုပ်ရှားမှုအားလုံးကို ထိန်းချုပ်ထား သည့် ပဟိရ်စည်သံသည်
ရုတ်တရက်တိတ်ဆိတ်သွားခဲ့သည် ။ ပဟိရ်စည်သံ ပျောက်သွားသည်
နှင့် မန္တလေး၏ ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာ နရီသည် လည်း ကျိုးပျက်သွားခဲ့သည် ။

ပဟိရ်စည်သံ ပျောက်သွားပုံကို အင်္ဂလိပ်သိမ်းပြီးမကြာမီ
မန္တလေးသို့ ရောက်လာသည့် “ဘုံဘောဂေဇက်”သတင်းစာအယ်ဒီတာက
အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ဂရက်တန်ဂရီယရီက “သီပေါမင်း လက်နက်
ချသောနေ့တွင် စည်တော်သံများ သည် ပျောက်သွားကြသည် ၊
ပဟိရ်စည်သံ ဤသို့ ဆိတ်သုဉ်း သွားခြင်းကြောင့်
ကြောက်စရာပိုကောင်း လာပြီး ညအခါတွင် ဆူပူသောင်းကျန်းမှုများ
များ ပြားလာခဲ့ သည် ။ လွတ်တော်ကိုပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရာတွင်
ကာနယ်စလေဒင် ပထမဆုံးအဓိက ထား၍ လုပ်သော လုပ်ငန်းမှာ
ပဟိရ်စည်ကြီးမြည်ရေးဖြစ်သည် ။ လူထု၏ စိတ်ဓာတ်ကို ထိန်းသိမ်းရာ
တွင် လည်း များ စွာ ထိရောက်သည့် ခြေလှမ်းပေတည်း”ဟု ရေးခဲ့သည်
။

မန္တလေးလူထုသည် သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားတို့ ပါတော်မူသွားသည်
ကိုကြည့်ကာ ဘာလုပ်၍ ဘာကိုင်ရမည်မသိဘဲ မွန်ထူပြီး
ကြက်သေသေနေကြသည် ။ သူတို့ စိတ်ထဲတွင် ထိုအဖြစ်အပျက် သည်
အိပ်မက်လော၊ မင်းပြောင်းမင်းလွှဲလော၊ ကြာကာလလော ဆိုသည် ကို
ဝေခွဲ၍ ရဟန်မတူကြ။ မြန်မာတို့ သည် မင်းပြောင်းမင်းလွှဲများကို
တွေ့ခဲ့ဖူးပြီ။ အာဏာစက်သည် မြန်မာမင်းတစ်မင်း၏ လက်မှ
အခြားမြန်မာမင်းတစ်မင်းလက်သို့ ပြောင်းသွားတတ်သည် ။
ထိုမင်းပြောင်းမင်းလွှဲသည် ပြဇာတ်ကြီး တစ်ခုတွင် ပြကွက်တစ်ကွက်မှ

တစ်ကွက်သို့ပြောင်းသည့် အပြောင်းအလဲမျှသာဖြစ်၍ တစ်ခန်းပြီးလျှင်
နောက်တစ်ခန်းလာလိမ့်မည်ဟု နားလည်ထားခဲ့ကြသည်။ ။ သို့ရာတွင်
ယခု မင်းပြောင်း မင်းလွဲကား ပြကွက်တစ်ကွက်မှ အခြားတစ်ကွက်သို့
ပြောင်းခြင်းမဟုတ်။ ပြဇာတ် ရှည်ကြီးပြီးဆုံးသွားခြင်းဖြစ်သည်။ ။
မန္တလေးသားသည် ပြဇာတ်ရှည်ကြီးပြီးဆုံးသွားခြင်းကို မသိလိုက် ဘဲ
ကြက်သေသေ၍ ကြည့်နေသည်။ ။

ထိုအဖြစ်အပျက်သည် ပြဇာတ်တစ်ခန်းပြောင်းခြင်းမဟုတ်။
ပြဇာတ်ကြီးပြီးသွားခြင်းဖြစ်ကြောင်း လူထုက
ရုတ်တရက်မသိလိုက်ကြ။ သီပေါမင်း၏ နန်းရင်ပြင်နှင့်
လွှတ်တော်သည် နီးကပ် လာသည့် ကျူးကျော်ရေးသမားတို့ ၏
အန္တရာယ်နှင့်ပတ်သက်၍ လူထုကို ကြိုတင် အသိမပေး နိုင်ခဲ့။
ကျူးကျော်စစ်ကို ဆန့်ကျင်ရေးအတွက်လည်း လူထုကို
လှုံ့ဆော်ခြင်းမပြုခဲ့။ သီပေါမင်းသည် နောက်ဆုံးအချိန်ကျမှ သာလျှင်
'ရဲမက်စစ်သည် တော်အပေါင်းတို့ ဖြင့် စစ်အင်ကျင်းပတော်မူလျက်
ကို ယ် တော် တို င် ရွှေ စ က် တော် ဖြ န့် ချီ တော် မူ ၍ မိစ္ဆာ
အင်္ဂလိပ်ကုလားလူမျိုးတို့ ကို သုတ်သင်ရှင်းလင်း
နှိမ်နင်းသိမ်းယူတော်မူမည်" ဟူသော ကြေညာချက်တစ်စောင်ကိုသာ
ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ။

သို့ရာတွင် နောက်ကျလေပြီ။

မြန်မာတို့ သည် ပြဇာတ်ရှည်ကြီးမှ ပြကွက်တစ်ခုပြောင်းသွားသည်
အထင်ဖြင့် ငေးကြည့်နေ မိကြသည်။ ။ ကြောင်အမ်းအမ်းဖြစ်နေကြသည်
။ နောက်ပြကွက်တစ်ခုကို မျှော်သူက မျှော်ကြသည်။ ။ သို့ရာတွင်
နောက်ပြကွက်မရှိတော့။ ကတ္တီပါကားလိပ်ကြီးကျလာသည့်အတွင် မူ

ထိုပြဇာတ်ကြီး ပြီးဆုံးသွားကြောင်းကို သဘောပေါက်လေပြီ။

ထိုညက ပဟိုရ်စည်သံဆိတ်သွားသည့်အခါတွင် မန္တလေးတစ်မြို့လုံးသည် တုတ်ဖြင့် ထိုးဆွ လိုက်သော ပျားအုံကြီးတစ်အုံကဲ့သို့ လှုပ်ရှားဆူပူစပြုလာခဲ့သည်။ ဘရီးဂေးဒီးယား ဂျင်နရယ်ဖို့၏ အမှတ် ၂၁ နှင့် အမှတ် ၂၅ မဒရယ်ခြေလျင်တပ်ရင်းနှစ်ရင်းသည် နန်းမြို့တော်တံခါးများ နှင့် တံတားများကို တာဝန်ယူ စောင့်ကြပ်နေကြသည်။ ။ ရွှေမြို့တော် လေးပြင်းလေးရပ်တွင် တပ်ခွဲလေး တစ်ခုစီ ဖြန့်ချထားကာ ကင်းလှည့်နေကြသည်။ ။ စစ်ဖိနပ်သံများ ၊ ပြောက်တိပြောက်ကျား ထွက်ပေါ် လာသော သေနတ်သံများက မန္တလေးမြို့၏ ညကို ပုဒ်ဖြတ်ပေးနေကြသည်။ ။ ဗြိတိသျှတပ်နှင့် ခပ်လှမ်းလှမ်းရှိ အတုမရှိကျောင်းရပ်ပွားတော်မှ စိန်ကြီးတစ်လုံး ပျောက်ဆုံးသွားသည်။ ။ စောင့်ကြပ် နေသော မြန်မာတပ်တို့ ဖြုတ်ယူသွားခြင်းဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဗြိတိသျှမှတ်တမ်းများက ဖော်ပြကြ သည်။ ။ မဟာမြတ်မုနိဘုရားကြီးမှ စိန်ကြီးတစ်လုံး၊ ရတနာခုနစ်ပါးတို့ စီခြယ်ထားသည့် ရွှေစလွယ် ကြီးတစ်သွယ်လည်း ပျောက်ဆုံးသွားသည်။ ။ ရတနာကုန်သည် ကြီးတစ်ဦး သူ့အိမ်မှာ ပင် အသတ်ခံ ရသည်။ ။ သူ၏ ညီကိုလည်း မန္တလေးတွင် ရှိသည့် နိုင်ငံခြားသားအရပ်သားများက ဝိုင်းဝန်း သတ်ဖြတ် လိုက်ကြသည်။ ။ ဓားပြထင်၍ မှားယွင်းသတ်မိကြောင်းဖြင့်ဆိုသည်။ ။ သို့ရာတွင် ထိုရတနာကုန်သည် ညီအစ်ကိုနှစ်ယောက် တစ်ညတည်းတွင် အသတ်ခံရခြင်းမှာ တိုက်ဆိုင်မှုမဖြစ်နိုင်။ ကင်းလှည့်နေ သော ဘရီးဂေးဒီးယားဂျင်နရယ်ဖို့ ၏ တပ်များကို အဝေးမှ သေနတ်ဖြင့် ပစ်သည့်အခါများ လည်း ရှိသည်။ ။ ဗြိတိသျှတပ်များ သည် မည်းမည်းမြင်သမျှကို ပတ်ခတ်ပြီးနောက်

လက်ဝယ်လက်နက် တွေ့ရှိသူ၊ တုတ်၊ ဓားဆွဲကိုင်သူကို တွေ့သည် နှင့် ပစ်သတ်လိုက်ကြသည် ။ ကာနယ်ကာရေးမှူးပြု သည့် အင်္ဂလိပ် တပ်များ သည် အမြောက်စက်ရုံနှင့် ခဲယမ်းမီးကျောက်စက်ရုံတို့ ကို ဝင်ရောက်ကာ လက်နက်ခဲယမ်း မီးကျောက်များ ၊ စက်ကိရိယာများကို သိမ်းဆည်းကြသည် ။ သို့ရာတွင် အကောင်း မရှိတော့။ စက်ပစ္စည်းများကို ရွာနီးချုပ်စပ်ရှိ မြန်မာတို့ က ဝင်ရောက်ဖျက်ဆီးသွားခဲ့ကြလေပြီ။ မြန်မာတပ်ကို ဖျက်လိုက်သဖြင့် အချို့တပ်သားများ သည် လက်နက်များကို ယူဆောင်ကာ အိမ်သို့ ပြန်သွားကြလေပြီ။ အချို့မြန်မာရွာသားတို့ က မြို့တွင်းသို့ဝင်ကာ ပစ္စည်းတို့ ကို သယ်ဆောင်သွား ကြလေပြီ။ အချို့ရပ်ကွက်များ တွင် မီးတွေ တဟု န်းဟု န်း တောက်လောင်နေလေပြီ။

သိမ်းပိုက်ရေးသမားတို့ သည် အုန်းအုန်းကျွတ်ကျွတ်ဖြစ်လျက်ရှိသော မန္တလေးမြို့ကြီးကို 'ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရန်' နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကြိုးပမ်းကြသည် ။ သံဃာတော်များ ထံချဉ်းကပ်၍ မေတ္တာရပ်ခံ ပေးရန် လျှောက်ထားကြသည် ။ တစ်ဖက်တွင် အကြမ်းနည်းဖြင့်လည်း နှိပ်ကွပ်ကြသည် ။ အင်္ဂလိပ် ၏ အာဏာစက်ကို ဆန့်ကျင်သူ၊ လက်နက်စွဲကိုင်လျက်ရှိသူမှန်သမျှကို "လူဆိုးဓားပြ" ဟု ဆိုကာ ပစ်သတ်လိုက်ကြသည် ။ အချို့ကို ရက်ရက်စက်စက် လူမဆန်သောနည်းများ ဖြင့် သတ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဂရက်တန်ဂရီယာရီ၏ မှတ်တမ်းတွင် ငနိုင်ဆိုသူအားညှင်းပန်းသတ်ဖြတ်ပုံကို အကျယ်တဝင့် ရေးထားသည်။

အင်္ဂလိပ်တို့ ၏ အာဏာစက်ကို တွန်းလှန်ရန်

လွှတ်တော်ဝန်ကြီးနှစ်ဦးပါဝင်သည် ဟု သင်္ကာ မကင်းဖြစ်ကာ ဝန်ကြီးတစ်ဦး၏ တပည့် ငနိုင်ဆိုသူကို အင်္ဂလိပ်တို့ က ဖမ်းဆီးခဲ့ကြသည်။ ။ အကြမ်းကြုတ် ဆုံး၊ အရက်စက်ဆုံးနည်းများ ဖြင့် စစ်ဆေးသည့်တိုင် ငနိုင်က သူမသိရပါဟု ငြင်းသည်။ ။ ဤတွင် သူ့ကို သေဒဏ်စီရင်ချက်ချထားသော သူပုန်ငါးယောက်နှင့်အတူ ချုပ်ထားပြီး နောက်တစ်နေ့တွင် ထပ်မံစစ် ဆေးသည်။ ။ အဖြေကိုမရသည့်အခါတွင် ငနိုင်ကို သူပုန်ငါးယောက်နှင့် အတူ မြို့ရိုးအပြင်သို့ ထုတ်လာခဲ့ သည်။ ။ သူပုန်ဆိုသူများကို မြို့ရိုးအပြင်တွင် လက်ပြန်ကြိုးတုပ်ကာ နှစ် သုတ် ခွဲ၍ ပစ်သတ်လိုက်သည်။ ။ ထို့နောက် ငနိုင်ကိုလည်း ပစ်သတ်ရန် အသင့်ပြင်ဆင်ပြီး နောက် တပ်သားများအား ပစ်ရန်သေနတ်ဖြင့် အချိန်ခိုင်းထားလိုက်သည်။ ။ ထိုသို့ပအချိန်ခိုင်းပြီး အနီးရှိစာရွက်တစ်ရွက်ပေါ်တွင် သူတို့ ရလိုသည့် ဖြောင့်ချက်ကိုရေးပြီးနောက် ငနိုင်ကို လက်မှတ် အထိုးခိုင်းသည်။ ။ အနားတွင် ရပ်ကြည့်နေသော "ရန်ကုန်ဂေဇက်" သတင်းစာမှ သတင်းထောက် မစ္စတာရိုးစ်၊ "အီလက်စထရိတ်တက် လန်ဒန်နယူးစ်" မှ ဓာတ်ပုံဆရာ ပရိုင်ယားထံမှ စာရွက်တောင်းပြီး ရလိုသည့်ဖြောင့်ချက်ကိုကောက်ရေးခြင်း ဖြစ်သည် ဟု ဂရက်တန် ဂရိယာရီ၏ မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ။

၁၈၈၆ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၁ ရက်နေ့တွင် လည်း လန်ဒန်တိုင်းသတင်းစာကြီးတွင် အောက်ပါ အတိုင်းသတင်းတစ်ပုဒ်ပါရှိသည်

'ထိပ်တန်းချုပ် ကြီးမှူးလုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည့် လူသတ်ပွဲများ တွင် အမြဲတမ်းလိုလို မြင်တွေ့နေရသည့် စက်ဆုပ်ဖွယ်မြင်ကွင်းများကြောင့် (အင်္ဂလိပ်) လူထုအများကြားထဲတွင် အုတ်အော်

သောင်းတင်းဖြစ်လာခဲ့သည် ။ ထိပ်တန်းချုပ်သည် အပျော်တမ်း
ဓာတ်ပုံဝါသနာအိုး တစ်ယောက်ဖြစ် သည် နှင့်အညီ သေနတ်ကျည်ဆန်
ထိမှန်လိုက်သည့်အချိန်၌ အသတ်ခံရသူတို့ ၏ မျက်နှာအမူအရာ၊
အနေအထားကို မှတ်တမ်းတင် ဓာတ်ပုံရိုက်၍ တိကျစွာ
မှတ်တမ်းတင်လိုသည် ။ ထို့ကြောင့် "အသင့်ပြင်" "ချိန်" ဆိုသည့်
အမိန့်များကို ပေးပြီးနောက်တွင် တပ်ထိန်းချုပ်သည် သူ့ ကင်မရာကို
နေသားကျအောင် ချိန်ထားသည် ။
လိုရာအကွက်ကိုရအောင်ချိန်ပြီးသည့်နောက်မှ ပစ်ရန် တပ်စုမှူးကို
ထိပ်တန်းချုပ်က အမိန့်ပေးသည် " ဟု ထိုသတင်းထဲတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်
။

ထိုသတင်းကြောင့် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်ထဲတွင် ဒေါသထွက်နေသော
အမတ်များက ထိုကိစ္စ ကို မေးမြန်းခဲ့ကြသည် ။ အစိုးရက
စုံစမ်းသည့်အခါတွင် ထိုအတိုင်းမှန်ကြောင်းကို အချိန်အတော် နှောင်းမှ
သိရှိလာခဲ့ရသည် ။ သို့ရာတွင် ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဘာမျှ
ထိထိရောက်ရောက် အရေးယူခဲ့ခြင်းမရှိဟု သမိုင်းဆရာများက
ရေးခဲ့ကြသည် ။ " ဗြိတိသျှ တို့ အား ပြင်းထန်သည့် ခုခံမှု များ
မရှိခဲ့သည့်ပြင် မည်သည့်ရက်စက်မှုမျိုးကိုမျှ ကျူးလွန်ခဲ့ခြင်းမရှိသည့်
မြန်မာတို့ အား ထိပ်တန်း ချုပ်က အစုလိုက် အပြုံလိုက် ထုတ်၍
သတ်ပစ် နေခြင်း မှာ လွန်စွာ အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသည့်အခြင်း
အရာတစ်ရပ်ဖြစ် သည် " ဟု သမိုင်းဆရာ ဒေါက်တာဆင်းဟားက
ရေးခဲ့သည် ။

အစ၌ မြန်မာတို့ သည် မင်းပြောင်းမင်းလွှဲကို ကြိုဆိုနေကြသည် ဟု
ဗြိတိသျှတို့ ထင်ခဲ့ကြ၏ ။ အထက်မြန်မာပြည်အား ဗြိတိသျှတို့
သိမ်းပိုက်ခြင်းကို အားရဝမ်းသာရှိလိမ့်မည်ဟု ထင်ခဲ့ကြ၏ ။ သို့ရာတွင်

အခြေအနေသည် ထိုသို့မဟုတ်။

"မြန်မာလူမျိုးတို့ သည် သိမ်းပိုက်ရေးကို မျှော်လင့်တကြီး စောင့်စားနေသည် ဟု ထင်ခဲ့ခြင်း မှာ မှားယွင်းသောအထင် ဖြစ်ပါသည် ။ သူတို့ ကိုကြည့်၍ သူတို့ စကားကို ကြားရသည် နှင့်အမျှ မြန်မာတို့ သည် ပေါ့ပေါ့တန်တန်နေကြသည့်တိုင် အလောင်းဘုရားမင်းဆက်အပေါ်တွင် သစ္စာ စောင့်သိ ရိုသေလျက်ရှိကြောင်းကို ကျွန်တော်ပို၍ သဘောပေါက်လာခဲ့ပါသည် ။ မည်သည့်နေရာတွင် လွင့်ထူ သည် ဖြစ်စေ မြန်မာဘုရင်အလံသည် နောက်လိုက်နောက်ပါတို့ ကို စည်းရုံးသိမ်းသွင်း နိုင်မည်သာဖြစ် ပါသည် ။ " ဟု သိမ်းပိုက်ရေးတပ်များ နှင့်အတူ လိုက်ပါလာသည့် ဘရီဂေးဒီးယား ဂျင်နရယ် ဝိုက်က ၁၈၈၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁၈ ရက်နေ့တွင် သူ့လျှို့ဝှက်စာတစ်စောင်၌ ဖော်ပြ ထားသည် ။

၁၈၈၆ ခု ဇန်နဝါရီလထဲတွင် မန္တလေးသို့ ရောက်လာသည့် ပါဠိဘာသာဗေဒပညာရှင် ရုရှား လူမျိုး မင်နာယတ်ကလည်း သူ့နေ့စဉ်မှတ်တမ်းတွင် ရေးခဲ့၏ ။

"ဇန်နဝါရီလ ၁၃ ရက်။ ။ ဘာသာတရားကိုင်းရှိုင်းသည့် မြန်မာတို့ က အင်္ဂလိပ်တို့ပ သိမ်းပိုက်ခြင်းကို လိုလားခြင်းမရှိကြ။ ထိုသို့ သိမ်းပိုက်ခြင်းသည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ပျက်စီးစေ လိမ့်မည်ဟု ထင်နေသည်။ "

"ဇန်နဝါရီလ ၂၃ ရက်။ ။ သိမ်းပိုက်ရေးပြဿနာနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာလူထု၏ စိတ်ဓာတ်အခြေအနေ မည်သို့ရှိသည် ကို ဗြိတိသျှ အာဏာပိုင်တို့ ကောင်းစွာ သဘောပေါက်ကြ သေးဟန်မတူ။ သို့ရာတွင် အပြင်လူတစ်ယောက်အနေဖြင့်မူ မြန်မာလူထု၏ စိတ်ဓာတ်ကို

ထင်းထင်း ကြီးမြင်နေရသည် ။ ဘုန်းကြီးကျောင်းတစ်ကျောင်းရှေ့တွင် ရပ်နေသော စစ်ဗါရီတစ် ယောက်ကိုမြင် သည့်အခါ၌ ဦးကာ၏ မျက်လုံးထဲတွင် ဒေါသနှင့် အခဲမကျေနပ်မှုသည် တလက်လက် တောက်နေ သည် ။ သီပေါဘုရင်ရှိစဉ်က လူထုများ သည် ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင် ရှိခဲ့ကြကြောင်း၊ သူ့ကျောင်းတိုက် တွင် လည်း သံဃာတော်များ ၊ ကျောင်းသားများ နှင့် စည်စည်ကားကားရှိခဲ့ကြောင်း၊ ယခုမူ အရာအားလုံး ပြောင်းလဲခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်း၊ စာသင်သား သံဃာအများ အပြားလည်း ထွက်ပြေးကုန်ကြပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ဗုဒ္ဓသာသနာနော် ကွယ်ပသွားမည်ကို စိုးရိမ်မိကြောင်း၊ မိမိတို့ ယခင်နေထိုင်လာခဲ့သည့် အစဉ် အလာများ ပပျောက်သွားမည်ကို စိုးရိမ်ကြောင်းဖြင့် ကျောင်းထိုင် ဆရာတော်ကြီးက ကျွန်ုပ်ကို ပြောပြသည် ။"

မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ် မြန်မာပြည် "ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး" ကို အဓိကတာဝန်ယူခဲ့ ရသည့် ဆာချားလ်စ်ကရော့စဝိတ်က "မြန်မာဘုရင် မရှိတော့သည့်အတွက် မိမိတို့ အဆင့်အတန်း နှင့် ဩဇာသည် ကျဆင်းသွားတော့မည်ဖြစ်ကြောင်းကို သံဃာတော်တို့ သိကြသည် ။ ကျွန်ုပ်တို့ နှင့် အတူ ပျော်ရွှင်ခြင်းဖြစ်ရန် တောင်းပန်လျှောက်ထား၍ ရနိုင်မည်မဟုတ်ချေ " ဟု ရေးခဲ့သည် ။

ကျွန်တော်သည် ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်ခါက မန္တလေးနှင့်ပတ်သက်သော မှတ်တမ်းများကို ဖတ်ရင်း "စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး" ဝတ္ထုကြီးထဲက နပိုလီယန်၏ တပ်များ မော်စကိုသို့ဝင်ခန်းကို သွား၍ သတိရနေသည် ။

တော်စတွိုင်းက နပိုလီယန်၏ တပ်များ ဝင်ရောက်သည့်အခါတွင်

တွေ့ရသည့် မော်စကိုမြို့ ကို ဟင်းလင်းဖြစ်နေသော
ပျားအုံကြီးတစ်အုံနှင့် နှိုင်းထားသည် ။ ပြင်သစ်တို့
ဝင်လာသည့်အခါတွင် မော်စကိုရှိ မြို့သူမြို့သား အပိုငါးဆယ်ပုံလျှင်
တစ်ပုံမျှကျန်သေးသည့်တိုင် မော်စကိုသည် ပျားဘုရင်မ ကင်းမဲ့သော
ပျားအုံတစ်အုံနှင့်တူသည် ။ ရုတ်တရက်ကြည့်လိုက်လျှင် ထိုပျားအုံ
သည် အခြားသော ပျားအုံတစ်အုံကဲ့သို့ပင်
အသက်ရှင်လှုပ်ရှားနေသည့်တိုင် အသက်မရှိတော့ပြီ။ ယခင်က
ပျားအုံထဲတွင် ပျားထောင်ပေါင်းများစွာတို့ သည်
တဝီဝီအလုပ်လုပ်လျက်၊ တောင်ပံခတ် လျက်၊ လူးလာလျက်၊
ပျားရည်ကို ထုတ်လျက်ရှိသည့်တိုင်ယခုမူ ထောင့်ကြိုထောင့်ကြားမှာ
ပျားကောင်တို့ သည် ပျားရည်ကို ယူ၍ ပျားအုံသို့လာခဲ့ကြသည် ။ ယခု
ပျားရည်ကိုယူ၍ အပြင်သို့ ထွက်သွားကြသည် ။ ယခင်က ပျားရည် တို့
ဖြင့် စိုစွတ်သန့်ရှင်းသော ပျားအုံကြမ်းပြင်သည် ပျားဖယောင်း၊ ပျားချေး၊
ပျားကောင်သေ၊ ပျား အတောင်ပံ၊ ပျားခြေလက် အကျိုးအပဲ့တို့ ဖြင့်
ညစ်ပတ်လျက်ရှိသည် ။

ဗြိတိသျှတို့ သည် သိမ်းပိုက်ပြီးစ မန္တလေးအကြောင်းကိုဖတ်ရင်း
မန္တလေးမြို့ကြီးသည် လည်း ထို့အတူ ဖြစ်နေလိမ့်မည်ဟု
ကျွန်တော်ထင်ပါသည် ။ မြန်မာတို့ သည် မန္တလေးကျပြီးသည့်အချိန်
တွင် ရုတ်တရက် ကြက်သေသေနေကြသည် ။ ပဟိရ်စည်သံ
တိတ်သွားသည့်အခါတွင် မူ စစ်ပွဲ၏ အစဉ်အလာကို
လိုက်နာခြင်းမရှိသော စစ်ပွဲတစ်မျိုး ပေါ်ပေါက်လာခဲ့လေပြီ။ မြန်မာတို့
သည် မြို့ကြီးမှ ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်ခြင်းမပြုရသေးသော
ရရာပစ္စည်းတို့ ကိုယူ၍ ၊ အရပ်လေးမျက်နှာသို့ ထွက်ခွာ သွားခဲ့ကြသည်
။ ထိုအပြုအမူသည် သာမန်အချိန်များ ၌ တောမီးလောင်၍ လက်ခပမ်း

ပေါက်ခတ်သော တောကြောင်လူဆိုးဓားပြတို့ ၏ အပြုအမူဟု ဆိုသော်လည်း နိုင်ငံခြားကျူးကျော် ရေးတပ်များ ကိုယ့်တိုင်းပြည်ကို ဝင်ရောက်သည့်အချိန်မျိုး၌ ကား ထိုအပြုအမူတို့ သည် ကျူးကျော် မှုဆန့်ကျင် ရေးအပြုအမူ၊ မျိုးချစ်အပြုအမူဟု ခေါ်ရမည်သာဖြစ်ပါသည်။ ။ ထိုအပြုအမူမျိုးတွေ ကမ္ဘာ့ သမိုင်းတွင် ဒုနှင့်ဒေး ရှိခဲ့ပါသည်။ ။ ထိုမျှမက လူထုများ သည် သင်းကွဲလာသော သိမ်းပိုက်ရေးတပ် များကို ဓားဖြင့် ဝင်ခုတ်ကြသည်။ ။ သိမ်းပိုက်ရေးတပ်များ ၏ ထောက်ပံ့ရေးလမ်းကြောင်းများကို ဖြတ် တောက်ကြသည်။ ။ မိမိထက်အားကြီးသော ရန်သူများကို ခါတိုင်းလို ရင်ဆိုင်တိုက်ခိုက်ခြင်း မပြုတော့ဘဲ အစုကလေးများ ခွဲ၍ တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ။ ကိုယ့်ထက်သာလွန်အားကြီးမားသော ရန်သူကို ရှောင်ပေးပြီး အခွင့်သာသည် နှင့်တွေ့ရာနေရာမှ တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ။ ရန်သူနှင့်ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲဖြစ်နေစဉ်တွင် မိမိသည် သာလွန်ကြီး များသော အင်အားဖြင့် ရန်သူကို စုပြိုထိုးနှက်ရမည် ဟု စစ်ပွဲ၏ သမားရိုးကျ ဥပဒေများက ဆိုသည်။ ။ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့ ၏ စစ်ပွဲကား ထိုသို့မဟုတ်။ စစ်ပွဲ၏ ထိုသမားရိုးကျဥပဒေကို ဖောက်ဖျက်ကာ မိမိထက် ကြီးမားသော ရန်သူကို အစုကလေးများ ခွဲ၍ တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ။ မြန်မာတို့ ၏ ထိုစစ်ပွဲမျိုးသည် ပြောက်ကျားစစ်ပွဲဖြစ်ပြီး အမျိုးသားရေး စစ်ပွဲတိုင်းတွင် ပေါ်ပေါက်တက်သည် ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ။

မန္တလေးကျပြီးနောက် မွန်ထူနေသော မြန်မာတို့ သည် သတိရလာသည် နှင့် ထိုပြောက်ကျား စစ် တင်းပုတ်ကြီးကိုငင်ကာ စတင်လှုပ်ရှားလာခဲ့သည်။ ။ မြန်မာ၊ ရှမ်း၊ ကချင်၊ ချင်း စသည့် တိုင်းရင်း သားပေါင်းစုံတို့ သည် မည်သူမျှ မစည်းရုံးရ၊ မည်သူမျှ

တိုက်တွန်းခြင်းမပြုရဘဲ ဇာတိမာန်သွေး နိုးသောကြောင့်
ရရာလက်နက်တို့ ကို ကောက်ကိုင်လာခဲ့ကာ သိမ်းပိုက်ရေးသမားတို့ ကို
တွေ့ရာနေရာ တွင် ခုခံခဲ့ကြသည် ။ မြန်မာတို့ ၏ ပြောက်ကျားစစ်ပွဲကို
အင်္ဂလိပ်တို့ သည် ငါးနှစ်ကြာ အောင် တိုက်ခိုက်ယူခဲ့ရလေသည် ။

မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ပြီးစည်များ သည် သိမ်းပိုက်ရေးသမားများ
အတွက် အိပ်မပျော်သော ညများ ဖြစ်ခဲ့ကြလေသည် ။

မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက်၌ သိမ်းပိုက်ရေးတပ်များ ၏
ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် သီပေါမင်းညီလာခံကျင်းပရာ
ခန်းမထဲတွင် ရုံးဖွင့်ထားသည် ။ ကာနယ်စလေဒင်သည် ရွှေနန်းတော်
ပိဋကတ်တိုက်ထဲတွင် စခန်းချနေသည် ။ သီပေါမင်း၏ နွေရာသီ
စံနန်းတော်ကို စစ်ဗိုလ်များ ၏ ဂျင်မခါနာကလပ် လုပ်ထားသည် ။

သမားရိုးကျစစ်ပွဲကို ထုကြီးထည်ကြီးဖြင့်သာ ကိုင်တိုက်ခဲ့ဖူးသည့်
ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ် သည် မြန်မာတို့ ၏ ပြောက်ကျားတပ်ကို
နားမလည်နိုင်အောင် ဖြစ်နေသည် ။ သူ၏ အတွေ့အကြုံကို ကြည့်လျှင်
ဤအချက်ကို သိနိုင်သည် ။ အင်္ဂလိပ်-အိန္ဒိယ အစိုးရသည် မိမိ၏
ရာဇသံကို မြန်မာ တို့ က ပြန်ကြားခြင်းမပြုမီ
ပဝေသဏီကတည်းကပင်လျှင် မြန်မာပြည် စစ်မြေပြင်တပ်ဖွဲ့ကို
ဖွဲ့စည်းကာ လက်နက်အပြည့်အစုံ တပ်ဆင်ထားခဲ့ပြီး နယ်စပ်ကို
ဖြတ်ကျော်ရန် မီးစိမ်းပြမည့် အချိန်ကို စောင့်နေခဲ့သည် ။
အောက်တိုဘာလ ၂၂ ရက်နေ့တွင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်
က မဒရပ်ဘုရင်ခံထံပေးသောစာ၌ "ကျွန်တော်တို့ ဟာ
မြန်မာတွေကို သတိတရားရလာအောင် လုပ်ရလိမ့်မယ်။
စတင်လှုပ်ရှားပြီဆိုတာနဲ့ တစ်ပိုင်းတစ်စ (မြွေမသေ တုတ်မကျိုး)

လုပ်တာမျိုးက တော့ အလကားပဲ။ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ရဲ့ သဘောတူညီချက်အရ ကျွန်တော်တော့ ကျွဲကို ချုံနှစ်ဖက်က ကိုင်ဆုပ်ထားလိုက်ပြီ။ ရာဇသံကို ပို့လိုက်ပြီ။ ရာဇသံကို ကျေနပ်လောက် အောင် ပြန်ကြားခြင်းမရှိဘူး ဆိုရင်တော့ ဧရာဝတီကို စစ်သည် တစ်သောင်းနဲ့ အဆန်တက်ခိုင်းပြီး ရာဇသံကို အားဖြည့်ရမှာ ပဲ။ ဒီအခွင့်အရေးကို မဒရစ်တပ်မတော်ကို ပေးဖို့ သင့်တယ်လို့ ကျွန်တော် တို့ ယူဆယ်။ ဒါ့ကြောင့် ခင်ဗျားရဲ့ လက်အောက်ခံအရာရှိတစ်ယောက်ကို ဒီသိမ်းပိုက်ရေးစစ်ပွဲမှာ ကွပ်ကွဲဖို့ ကျွန်တော်တို့ ရွေးလိုက်ကြတယ်။ တပ်အများ စုကိုလည်း ခင်ဗျားနယ်ကပဲဆွဲထုတ်ရမှာ ပဲ။ ဒီနည်းအား ဖြင့် ခင်ဗျားရဲ့ ပြည်နယ်ကြီးဟာလည်း ဂုဏ်ရှိလိမ့်မယ်လို့ ကျွန်တော် ထင်ပါတယ် " ဟု သူ့စာတွင် ဖော်ပြထားသည် ။

ဘုရင်ခံချုပ် ဒပ်ဖရင် မျှော်မှန်းထားသည့်အတိုင်း မဒရပ် တပ်မတော်ထဲတွင် မြန်မာပြည် နယ်စပ် (သရက်မြို့တစ်ဝိုက်)ကို လေ့လာကြည့်ရှုခဲ့သည့် အရာရှိတစ်ယောက် အဆင်သင့်ရှိနေ သည် ။ ထို သူ မှာ ဝိတိုရိယ ကြက်ခြေတံဆိပ်တော်ကြီးကို ရထားသူ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ် ဖြစ်သည် ။ သူတိုးအသည် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီတွင် အမှုထမ်းခဲ့ပြီး ထူးချွန်သည့် စစ်သား တစ်ယောက်ဖြစ်ခဲ့ သည် ။ ဆာဘွဲ့ရခဲ့ပြီး ၁၈၅၆ ခုနှစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတစ်ဦးအဖြစ် ကွယ်လွန်ခဲ့ သည် ။ သူ့သားဖြစ်သူ တောမတ်စ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် လည်း အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီမှာ ပင် အမှုထမ်းခဲ့ကာ နောင်တွင် မဒရပ် ပြည်နယ်တွင် တရားသူကြီးနှင့် အခွန်ဝန်ဖြစ်လာခဲ့သည် ။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တောမတ်စ်ပရင်ဒါဂတ်စ်၏

ဒုတိယသားဖြစ်သည် ။ အိန္ဒိယပြည် တွင် ၁၈၄၃ခုနှစ်က မွေးခဲ့ပြီး ဘရိုက်တန်ကောလိပ်နှင့်အက်ဒစ္စကုန်ဗီစစ်ကောလိပ်တို့ တွင် ပညာ သင်ခဲ့သည် ။ ၁၈၅၆-၅၇ ခုနှစ်တွင် ပါးရှားစစ်ပွဲတွင်း ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည် ။ အိန္ဒိယတပ်တွင် သူပုန်ကြီးကို နှိမ်နင်းရာတွင် စွမ်းစွမ်းတမံ အမှုတော်ထမ်းခဲ့သဖြင့် ဝိတိုရိယ ကြက်ခြေတံဆိပ်ကြီး ကို ရရှိခဲ့သည် ။ တိုက်ပွဲတစ်ပွဲတွင် ဗိုလ်တစ်ယောက်၏ အသက်ကိုကယ်ခဲ့သည် တွင် လက်ဝဲရင်အုံကို ကျည်ဆံထိမှန်ခဲ့သည် ။ သို့ရာတွင် ပြန်၍ ကျန်းမာလာခဲ့သော နောက်ထပ် နှစ်ကြိမ်တိုက်ပွဲတွင် ဒဏ်ရာ ရခဲ့ဖူးသည် ။

၁၈၆၇ ခုနှစ်တွင် မဒရပ်ဆက်ပါးတပ်တွင် မေဂျာဖြစ်ခဲ့ပြီး အဘီဆီနီယားကို သိမ်းရာတွင် ပါဝင်ခဲ့ သည် ။ ထို့နောက် ဆိုက်ပရပ်ကျွန်းနှင့် မော်လတာကျွန်းသို့သွားရောက်၍ တိုက်ပွဲများ ဆင်နွှဲခဲ့သည် ။ ၁၈၈၀ ခုနှစ်တွင် ဘရီဂေးဒီးယားဂျင်နရယ်ဖြစ်ပြီး ၁၈၈၂ ခုနှစ်တွင် မေဂျာဂျင်နရယ် ဖြစ်လာခဲ့သည် ။

မြန်မာပြည် စစ်မြေပြင်တပ်ဖွဲ့တွင် တပ်သားတစ်သောင်းရှိပြီး တပ်မသုံးခုခွဲထားသည် ။ တပ်မတော်တစ်ခုမှာ ဘင်္ဂလားတပ်မတော်မှ ဖြစ်ပြီး အခြားတပ်မနှစ်ခုမှာ မဒရပ်ပြည်နယ်မှ ဖြစ်သည် ။ ပထမတပ်မတွင် အမှတ် ၁ လစ်ဗာပူတပ်ရင်း၊ ဘုရင်မ၏ အမှတ် ၂ ဘင်္ဂလားတပ်ရင်း နှင့် အမှတ် ၁၁ ဘင်္ဂလားခြေလျင်တပ်ရင်းတို့ ပါဝင်ကြသည် ။ ဒုတိယတပ်မတွင် အမှတ် ၁ ဘုရင့် ဝေလတပ်ရင်း၊ အမှတ် ၂၁-နှင့် အမှတ် ၂၅ မဒရပ် ခြေလျင်တပ်ရင်းတို့ ပါသည် ။ တတိယတပ်မ တွင် အမှတ် ၆၇ ဟန့်ပရိုင်းယားတပ်ရင်း၊ အမှတ် ၁၂ နှင့် အမှတ် ၂၃ မဒရပ် ခြေလျင်တပ်ရင်းတို့ ပါကြသည် ။ ထို့ပြင် ဆက်ပါးနှင့် မိုင်းနားတပ်ခွဲခြောက်ခွဲ၊ ဘုရင့်အမြောက်တပ်စု သုံးစု၊

အိန္ဒိယ တောင်ပေါ်ပစ်အမြောက် တပ်စု သုံးစုတို့ လည်း ပါသေးသည်။
ပထမထပ်ကို ကာနယ်နော်မန်က ကွပ်ကဲသည်။ တတိယထပ်ကို
ကာနယ်ဂျိုက်ကကွပ်ကဲသည်။ တိုက်ပွဲစဉ်အတွင်းတွင် သူတို့
သုံးဦးစလုံးကို ဘရီးဂေးဒီးယားဂျင်နရယ် များ အဖြစ်
တိုးမြှင့်ခန့်ထားလိုက်သည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်သည် ၁၈၈၅-ခု၊ အောက်တိုဘာလ
၂၉ရက်နေ့တွင် မဒရပ်သို့ရောက် လာခဲ့သည်။ မြန်မာပြည်
စစ်မြေပြင်တပ်ဖွဲ့များကိုစိန်ကျောခံတပ်ကြီးထဲတွင် စခန်းချထားသည်။
နိုဝင်ဘာလ ၂ရက်နေ့တွင်
မြန်မာပြည်စစ်မြေပြင်တပ်ဖွဲ့အရာရှိများအား မဒရပ်ဘုရင်ခံက
ညစာစားပွဲ တည်ခင်းသည်။

နိုဝင်ဘာလ၃ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စစ်ကွပ်ကဲသည့်
မြန်မာပြည်စစ်မြေပြင်တပ်ဖွဲ့သည်
အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီပိုင်သင်္ဘောများ ဖြင့် ရန်ကုန်သို့ထွက်ခွာလာခဲ့သည်။
။ "ခုတော့ ဘာပဲဖြစ် ဖြစ်မန္တလေးကို အရောက်ချီရတော့မှာ ပဲ။
ဒါပေမယ့်သီပေါရဲ့ ပြန်ကြားချက်ဟာအာခံတဲ့ သဘော ရှိလိမ့်မည်လို့
ငါထင်တယ်။ ဒီတော့တို့ အလုပ်ဟာလည်း ပုလိပ်အလုပ်မဟုတ်ဘဲ
စစ်သား အလုပ်ဖြစ် လိမ့်မည်လို့ ထင်တယ်။"ဟု
ဘရီးဂေးဒီးယားဂျင်နရယ်ဂျိုက်က သူ့ဇနီးထံရေးခဲ့သည်။

သူတို့ စီးနင်းလာသည့် ကလိုက် အမည်ရှိ စစ်သားတင်သင်္ဘောသည်
နိုဝင်ဘာလ ၆ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်ဆိပ်ကမ်းသို့ ဆိုက်ကပ်သည်။

မြန်မာပြည် စစ်မြေပြင်တပ်ဖွဲ့ဝင်တပ်များ သည် ရန်ကုန်မှ
နယ်စပ်ဖြစ်သည့် သရက်မြို့သို့ ရွှေ့ခဲ့ကြသည်။ သူတို့ စစ်ဌာနချုပ်သည်

ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းမြေပုံများကို လေ့ လာပြီးလေပြီ။ ဧရာဝတီ
ဖလိုတီလာသင်္ဘောကုမ္ပဏီမှ မာလိန်များ သည် မြစ်ကွေ့မြစ်ကောက်၊
ရေစီးရေလာ၊ သဲသောင်စည်း တိမ်တို့ ကို ကောင်းစွာနဲ့စပ်ကြသည် ။
တပ်များကို မီးသင်္ဘောများ ၊ ဘေးတွဲသမ္ဗန်ကြီး များ ဖြင့်တင်သည် ။
သင်္ဘောများ တွင် သေနတ်ပစ်စင်များ ၊ ပစ္စည်းများ ချိတ် သည့်ချိတ်၊
ရေအိမ်များ ၊ ရေလှောင်ကန်များ တပ်ဆင်သည် ။ ဧရာဝတီ
ဖလိုတီလာကုမ္ပဏီမှ ဌားသော တွဲသမ္ဗန်ကြီးများ ပေါ်တွင်
အမြောက်ကြီးများ ကိုဆင်သည် ။ သယ်ပို့ခမျာ သင်္ဘောများ အ တွက်
တစ်တန်လျှင် ၄၆ကျပ်နှုန်း၊ သမ္ဗန်များ အတွက် တစ်တန်လျှင်
၁၅ကျပ်နှုန်းဖြစ်သည် ။

"စစ်ရေးစီမံကိန်းများကို နှစ်ပေါင်းများ စွာကပင် သေချာစွာ
ပြင်ဆင်ရေးဆွဲထားပြီးဖြစ်သည် " ဟု မှတ်တမ်းဆရာစတီးဝပ်က
ရေးခဲ့သည် ။ ထောက်လှမ်းရေးဌာနမှ သတင်းများ အရ မြန်မာတို့ သည်
အချို့နေရာများ တွင် ခံတပ်များ ၊ ခံကတုတ်များ
တည်ဆောက်ထားကြောင်း သိရပြီး ထိုနေရာ များကိုလည်း
မြေပုံဆွဲလာခဲ့ပြီးဖြစ်သည် ။ သင်္ဘောများ ပေါ်တွင်
ဆေးဝါးများကိုလည်း အပြည့် တင်ဆောင်လာခဲ့သည် ။
တပ်သားတစ်ယောက်အတွက် တစ်ပတ်လျှင် လိုင်းမဂျူး
တစ်အောင်စစီ၊ သကြားတစ်အောင်စပေးသည် ။ ရန်ကုန်တွင်
အသားရှားသဖြင့် ကာလကတ္တားမှ တစ်ပတ်လျှင် သိုးနှင့်
ဆိတ်အကောင် ၈၀၀ အပတ်စဉ် သင်္ဘောဖြင့်ပို့ရသည် ။

ဧရာဝတီမြစ်ရိုးမှ အဓိကစစ်ဆင်ရေးကို အားဖြည့်ရန်အတွက်
နိုဝင်ဘာလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် အခြားစစ်ကြောင်းတစ်ကြောင်းက
တောင်ငူဘက်ရှိ နင်းကြမ်းဒေသသို့ ချီတက်သည် ။

ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည်

မြန်မာပြည်သို့ထွက်မလာခင်အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင် ထံမှ
ညွှန်ကြားချက်တစ်စောင် ရရှိခဲ့သည် ။ ထိုညွှန်ကြားချက်မှာ
အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည် ။

"မန္တလေးအစိုးရသည် ကျွန်ုပ်တို့ပ တောင်းဆိုချက်များကို
လက်ခံမည် လက်မခံမည် မသေချာ သေး။ သို့ရာတွင် လက်မခံလျှင်
ချက်ချင်းဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ရန်အဆင်သင့် ပြင်ထား ရမည်။
လျင်မြန်မှုနှင့် ပြတ်သားမှုတို့ သည် အသက်နှင့်ငွေကို အကုန်အကျ
သက်သာစေသည် ။ မြန်မာတို့ ဘက် မှ ပြင်းထန်သည့် ခုခံမှုကို
တွေ့ရမည်မထင်။ သို့ရာတွင် ရန်သူကို အလွန်အမင်း အထင်မသေးဖို့
သတိထားရလိမ့်မည်။ ... ရန်သူနယ်မြေသို့ ဝင်ရောက်သည့်အချိန်မှ စ၍
အမြင့်ဆုံး နိုင်ငံရေးစစ်ရေး အာဏာများကို သင့်အား
အပ်နှင်းလိုက်သည် ။ ကာနယ်စလေဒင်က သင့်ကွပ်ကဲမှု အောက်တွင်
နိုင်ငံရေးအရာရှိအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရမည်။ ... နယ်စပ်ကို
ကျော်ဖြတ်ပြီးသည် နှင့် မည်သည့်စေ့စပ်ရေး ကမ်းလှမ်းချက်ကိုမျှ
လက်မခံရ။ တပ်များ ၏ လှုပ်ရှားမှုကို ရပ်ဆိုင်းစေခြင်း မရှိရ။
မန္တလေးကိုသိမ်းပိုက် ၍ သီပေါကို နန်းမှ ချရမည်။"

"အထက်မြန်မာပြည်မြို့တော်ကို သွေးထွက်သံယိုမှုမရှိဘဲ
သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့လျှင် သင်လည်း ဂုဏ်ရှိ၍ အစိုးရ၏ အစွန်ဆုံးရည်မှန်း
ပြည့်ဝရေးတွင် လည်း တိုက်ပွဲများ နိုင်သည် ထက် အကျိုးရှိ
ပေလိမ့်မည်" ဟု လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်၏ ညွှန်ကြားချက်တွင် ပါရှိသည် ။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် မန္တလေးကို သွေးထွက်သံယိုမှုမရှိဘဲ
သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည် မှာ မှန်ပါသည် ။ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်၏

ညွှန်ကြားချက်အတိုင်း မန္တလေးကို သွေးထွက်သံယိုမှုမရှိဘဲ သိမ်းခဲ့
ပြီးပြီ။ သီပေါကိုလည်း နန်းချပြီးပြီ။ ထို့ကြောင့် ကျေနပ်စွာ
ဂုဏ်ယူမည်ဆိုလျှင်လည်း ယူနိုင် လောက်ပေပြီ။

သို့ရာတွင် အိပ်၍ မရပါ။ သေနတ်ကိုင်၍
စည်းဝိုင်းထဲသို့ဝင်လာသောရန်သူကို ကြောင်ကြည့် နေရာမှ
သတိရလာကာ ရရာလက်နက်ဖြင့် ခုခံသည့်လူတစ်ယောက်ကဲ့သို့
ပဟိုရ်စည်မှ ပဟိုရ် စည်သံများ တိတ်သွားသည့် မန္တလေးသည် လည်း
လူးလွန်လှုပ်ရှားလာကာ ပြောက်ကျားစစ်တည်းဟူ သော
တင်းပုတ်ကြီးကို ကိုင်ဆွဲကာ သိမ်းပိုက်ရေးသမားများကို
စတင်ခုခံတိုက်ခိုက် လေသည် ။

သွေးထွက်သံယိုမှုသည် ယခုမူအစပြုပါသည် ။
ပဟိုရ်စည်သံတိတ်ခဲ့သော ထိုညမှ စ၍ သိမ်းပိုက်ရေးသမားများ သည်
နောင်ငါးနှစ်ကာလပတ်လုံး အိပ်ကောင်းခြင်းမအိပ်ခဲ့ရဘဲ အိပ်မပျော်
သောညများကို ဖြတ်သန်းခဲ့ကြရပါသည် ။

(၇)

နွေလယ်ခြောက်အိပ်မက်များ

‘ခက်လက်တွေ ဝေဖြာ

တဲ့ သရက်ပင် တစ်ပင်အောက်မှာ

မြန်မာအကြီးအကဲ တစ်ဦး မတ်တပ်ရပ်လို့ ။

သူ့အချိန် ရောက်လာခဲ့ပြီ။ အောင်နိုင်သူတို့ လက်ထဲမှာ

သူဟာ အကျဉ်းသားတစ်ဦး။

ခိုင်မာတောင့်တင်းတဲ့ သူ့လည်ပင်းကို

ဂုန်လျှော်ကြိုးကွင်းတစ်ကွင်း တပ်လိုက်ကြတယ်။

ခက်လက်ဝေဖြာတဲ့ သရက်ပင် တစ်ပင်အောက်မှာ

အသက်မဲ့တဲ့ ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခု လှုပ်ယမ်းလို့ ။

ခြေလက်တို့ ကို တုပ်နှောင်ထားပေမဲ့

ဝိညာဉ်ကတော့ လွတ်လပ်နေတယ်။

ကွယ်ပျက်ထားတဲ့ အရာထောင်သေးရဲ့

နက်နဲ ဆန်းကြယ်မှုတွေကို ဖြေရှင်းဖို့

ပျော်မြူးဖွယ် တောင်ပံတွေကို ခတ်နေကြတယ်။

ခက်လက်ဝေဖြာတဲ့ သရက်ပင်တစ်ပင်အောက်မှာ

စေတီတစ်ဆူ ရပ်တော်မူလို့ ။

တလျှပ်လျှပ် သဲပြင်မှာ ကလေးတစ်သိုက်

ဒူးထောက်ထိုင် ကစားနေကြလေရဲ့ ။

အရှေ့တိုင်းက သဲမြေပေါ်မှာ

အနောက်တိုင်း ယဉ်ကျေးမှု မျိုးစေ့ဟာ

အမြစ်တွယ်စ ပြုလေပြီ ။ ။’

အထက်ပါ ကဗျာတိုကလေးမှာ ‘ဦးလေး’ ကလောင်အမည်ခံ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ပုလိပ် အရာရှိ တစ်ဦးဖြစ်သူ မေဂျာ ဒဗလျူစီကွန်းဝေးပူးလ်၏ ကဗျာကလေးတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည် ။ မေဂျာ ကွန်းဝေး ပူးလ်သည် အင်္ဂလိပ်သိမ်းပြီးစ မြန်မာပြည်တွင် ပုလိပ်အရာရှိတစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့ပြီး အင်္ဂလိပ်တို့ ၏ ‘ မြန်မာပြည်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး ’ ဇာတ်သွင်းချိန်ကို ကိုယ်တွေ့မြင်သွားခဲ့ရသူ ဖြစ် သည် ။

သူက အင်္ဂလိပ်တို့ သည် မြန်မာ မျိုးချစ် အကြီးအကဲတို့ ကို တွေ့ရာ သစ်ပင်အောက်တွင် ကြိုးပေး သတ်ခဲ့ကြကြောင်း၊ မကြာမီ ထိုနေရာကလေးတွင် စေတီကလေးတစ်ဆူ ပေါ်ပေါက်လာ ခဲ့ကြောင်း၊ ထို စေတီအနီးတွင် ကလေးတွေက(အင်္ဂလိပ်တို့ ဘုရားရှိခိုးသည့်ပုံမျိုး)

ဒူးထောက် ကစားခဲ့ကြကြောင်း ၊ ဤသို့ဖြင့် အနောက်တိုင်း ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစေ့သည် အရှေ့တိုင်းမြေပေါ်တွင် အမြစ်တွယ်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် စပ်ဆိုသွားပါသည်။ ။

အင်္ဂလိပ်တို့ မန္တလေးကို သိမ်းပြီး တစ်လအကြာတွင် ရောက်လာသည့် “ဘုံဘေဂေဇက်” သတင်းစာ အယ်ဒီတာ ဂရက်တန် ဂရီယာရီကလည်း အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့၏။ ။

“ မသင်္ကာဖွယ် အခြေအနေမျိုးတွင် တွေ့ရှိပါက မည်သူ့ကိုမဆို အမေးအမြန်းမရှိ ပစ်သတ် ရန်၊ ထိုသို့ ကြောက်လန့်အောင် လုပ်ပြခြင်းဖြင့် လူထုအား ကျိုးစွဲသွားအောင် အမြန်ဆုံး လုပ်ရန် စသည့်နည်းများကို သုံးလာသဖြင့် ထိုနည်းသည် ထုံးစံတစ်ခုသဖွယ် ဖြစ်လာသည် ။ အကျဉ်းသား အဖြစ် ဖမ်းဆီးထားခြင်းသည် မှားယွင်းသော လုပ်နည်းတစ်ရပ် ဟု ယူဆလာခဲ့ကြသည် ။ ခြောက် လှန့်နှိပ်ကွပ်ခြင်းခံရသည့် ပြည်သူလူထုများ တွင် လူ့အခွင့်အရေးရှိသည် ဟူသော အယူအဆ သည် လည်း တဖြည်းဖြည်း မှေးမှိန် ပျောက်ကွယ်သွားခဲ့သည် ။ အရေးကြီးဆုံးမှာ လူထုများ ၏ စိတ်ထဲ တွင် ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်သောစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးပင်ဖြစ်သည် ။”

ထိုအကျိုးသက်ရောက် မှုမျိုး ကို ရရှိအောင် မလုပ်နိုင်သည့် အပြုအမူမှန်သမျှသည် အားနည်း ပျော့ညံ့ချက် ဖြစ်သည် ။ ထိုသို့သာ လုပ်နေလျှင် ရရှိနေသည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုကလေးပင် ပျက်စီးသွားနိုင်သည် ဟု ယူဆလာခဲ့ကြသည် ” ဟု ရေးခဲ့သည် ။

မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ပြီးသည့်နောက် ဗြိတိသျှသိမ်းပိုက်ရေး တပ်များ သည် မြန်မာပြောက်ကျားတို့ ကို နေ့စဉ်နှင့်အမျှ ပစ်သတ်နေကြသည် ။ သူတို့ သည် ဗြိတိသျှ လက်မရွံ့တပ်ဖွဲ့များ ရှေ့တွင် ပြုံးပြုံးပင်အသေခံသွားကြကာ ဆေးလိပ်ကိုပင် သောက်သွားကြသေး

သည် ဟု ရုရှားခရီးသည် မင်နာယက်က သူ့နေ့စဉ် မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ ။

မြန်မာပြည် ‘ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးလုပ်ငန်း’ တွင် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ပါဝင်ခဲ့သည့် ဗိုလ်မှူးကြီး အီး၊ စီ၊ ဗရောင်းက

“ တခါတွင် မူ ကျွန်တော်သည် လူတစ်ဒါဇင်ကျော်လောက်အား ကြိမ်ရိုက်နေသည် ကို ကိုယ်တိုင် မြင်ခဲ့ရဖူးသည်။ ။ ကြိမ်ရိုက်သူမှာ အားကောင်းမောင်းသန် ဥရောပတိုက်သား တစ်ဦး ဖြစ်၏။ ။ သူ့ကြာပွတ်မှာ အလွန်တောင့်တင်းသည့် ကြိမ်တုတ်ကြီး ဖြစ်သည်။ ။ ကြိမ်တစ်ချက် ရိုက် လိုက်တိုင်း အရိုက်ခံရသူ၏ ကျောပြင်ဟင်းလင်းပေါ်တွင် အရှိုးရာကြီးတစ်ခု ထင်းထင်းကြီး ပေါ် ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။ ။ ကြိမ်ရိုက်ခံရသူများမှာ အသက်အရွယ်အမျိုးမျိုး၊ အလုံးအဖန် အစားစား ပါသည်။ ။ သို့ရာတွင် သူတို့ အားလုံးသည် ယောက်ျားပီပီ ကြိမ်ဒဏ်ကို ကြိတ်မှီ တံခံကြသည်။ ။ မျက်နှာတစ် ချက်မရှုံ့၊ အသံတစ်ချက်မထွက်။ ။ တောင်အာဖရိကတိုက်တွင် ထိုသို့ အစုလိုက် အပြုံလိုက် ကြိမ် ရိုက်သည် ကို တွေ့ခဲ့ဖူး၍ သတိမေ့မြော လဲကျသွားသူ၊ ညည်းတွား အော်ဟစ်သူတို့ ကို ကြုံခဲ့ဖူး ပြီးသည့်နောက်၌ ကား ဂျက်ဘားမင်း(မြန်မာ)တို့ ၏ သူရသတ္တိကို အံ့အားသင့်မိကြောင်း ဝန်ခံလိုပါ သည် ” ဟု ရေးခဲ့သည်။ ။

ပြည်သိမ်းတပ်မှူးကြီး ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် မန္တလေးကို သွေးထွက်သံယိုမရှိ သိမ်း ပိုက်နိုင်ခဲ့သည် မှန်ပါ၏။ ။ စစ်သဘင်ခင်းသကဲ့သို့ ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာကုမ္ပဏီမှ မာလိန်တစ်ဦးကို လမ်းပြအဖြစ် ရှေ့ဆုံးမှ တင်လာကာ တပ်ဝင်းခင်းကျင်းပြီး ဂေါ်ဝိန်ဆိပ်ကမ်းမှ မန္တလေးနန်းတော်သို့ ရောက်အောင် အခုအခံမရှိ

ချီတက်လာနိုင်ခဲ့သည် မှာ လည်း မှန်ပါ၏။ သူ့စစ်ဦးစီးချုပ်ကို သိပေါ
ဘုရင်ညီလာခံကျင်းပသော ညီလာခံခန်းဆောင်ထဲတွင်
ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည် မှာ လည်း မှန်ပါ၏။ သို့ ရာတွင်
မန္တလေးနန်းတော်ကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ပေါ်ပေါက်လာသော
မြန်မာတို့ ၏ တော်လှန်မှုကိုမူ သူနားမလည်နိုင်။ ထိုတော်လှန်မှုများ
သည် သူ့အတွက် ခြောက်အိမ်မက်များ သဖွယ် ဖြစ်နေကြသည်။ ။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တစ်လျှောက်လုံး စစ်တိုက်လာခဲ့သော
စစ်သားကြီးဖြစ်သည် ။ သူ့ဘဝတွင် ထိုသို့သော စစ်ပွဲမျိုးကို
မတွေ့ဖူးသေး ။ အိန္ဒိယတပ်တွင်း သူပုန်ကြီး ၊ ဆိုက်ပရပ်စ် စစ်ပွဲ၊
အဘီစီနီးယားစစ်ပွဲ၊ ပါရှားစစ်ပွဲ ၊ မော်လတာကျွန်းစစ်ပွဲ...။
ထိုစစ်ပွဲများအားလုံးသည် လက်နက်ကိုင်၍ သူနိုင်ကိုယ်နိုင်
မျက်နှာချင်းဆိုင် တိုက်ရသော သမားရိုးကျ စစ်ပွဲများ ဖြစ်သည် ။
မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ပြီး နောက် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည် မြန်မာတို့ ၏
စစ်ပွဲကား သူတစ်သက်တွင် တခါမျှ မတွေ့ဖူးသေးသော
ပြောက်ကျားစစ်ပွဲဖြစ်သည် ။ ဇာတိမာန်စစ်ပွဲ ဖြစ်သည် ။
အမျိုးသားရေး စစ်ပွဲဖြစ်သည် ။ အမျိုးအစားသစ် ဖြစ်သော
စစ်ပွဲဖြစ်သည်။ ။

မြန်မာပြည်သိမ်း စစ်ပွဲတွင် နေရာအနည်းငယ်မှ အပ
အားလုံးချောမောခဲ့သည် ။ သူ့ဒိုင်ယာရီကို ပြန် ကြည့်သည့်အခါ၌
သူ့စစ်ဦးစီးဌာနချုပ်သည် “သံပုရာဒိုင်း” သဘောဖြင့်
အထက်နှင့်အောက် မြန်မာပြည် နယ်စပ်ဖြစ်သော သရက်မြို့သို့
နိုဝင်ဘာလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် ရောက်ရှိလာခဲ့သည် ။ သူတို့
စစ်ဦးစီးဌာနချုပ် မရောက်မီကလေးတွင် “ တာလီဖူး” အမည်ရှိ
ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီပိုင် မီးသဘောသည် သရက်မြို့ သို့

ရောက်လာခဲ့ကာ မာလိန်ထံမှ အရေးကြီးသည့် သတင်းများကို ရရှိခဲ့သည် ။ ထိုသတင်းများ အရ မန္တလေး မြို့တွင် လှုပ်လှုပ်ရွရွ ဖြစ်လျက်ရှိကြောင်း၊ မန္တလေးတွင် ကျန်ရစ်ခဲ့သည့် နိုင်ငံခြားသားများ သည် ဆေးဆရာ ဒေါက်တာ ဝီလျံ၏ အိမ်အိုကြီးတွင် စုရုံးနေထိုင်ကာ သစ်တပ်အိုင်အမာ ဆောက်၍ နေကြကြောင်း၊ သူတို့ ကို အီတလီသံမှူး အန်ဒရေနိုက ခေါင်းဆောင်လျက် ရှိကြောင်း၊ “တာလီဖူး” သင်္ဘောကို မြန်မာတပ် တို့ က မင်းလှတွင် ရပ်တန့်ထားသော်လည်း မာလိန်က ကျောက်ဆူးကို နှုတ်ကာ အတင်း စုန်ဆင်း ပြေးလာခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာတို့ ဘက်မှ အီတလီအရာရှိနှစ်ဦး ကူညီ၍ မြစ်ကြောင်းကို ပိတ်ဆို့ လျက်ရှိကြကြောင်း၊ မင်းလှတစ်ဖက်ကမ်း ဂွေးချောင်းခံမြို့တွင် မြန်မာစစ်သည် ရှစ်ထောင်ခန့် စုရုံး လျက် ရှိကြောင်း၊ မြန်မာပိုင်နက် ရေပြင်တွင် ကျန်ရစ်ခဲ့သည် ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီပိုင် “မူဝံ” သင်္ဘောအကြောင်းကို ဘာမျှ သတင်းမကြားခဲ့ရကြောင်းဖြင့် သတင်းများက ဆိုသည် ။

သရက်သို့ သူစစ်ဦးစီးဌာနချုပ် ရောက်လာသည့်အခါ၌ နိုင်ငံခြားရေးရုံးမှ ကြေးနန်း တစ်စောင် ရောက်နှင့်နေသည် ။ ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ ရာဇသံကို ပြန်ကြားသည့် မြန်မာတို့ ၏ ပြန်ကြား ချက် မှာ ကျေနပ်ဖွယ် မရှိသည့်အတွက် ချက်ချင်း မန္တလေးသို့ ချီတက်ရမည်ဟု ကြေးနန်းတွင် ပါရှိ သည် ။ နိုဝင်ဘာလ ၁၄ ရက်နေ့ မနက်စောစောတွင် မိမိတို့ ရေတပ်မှ ‘ဧရာဝတီ’ (တပ်မှူးကတ္တားဘတ်) နှင့် ‘ကက်သလင်း’ (တပ်မှူးဗိုလ်ကြီး ဖရင့်) သင်္ဘောနှစ်စင်းသည် နယ်စပ်ကို ဖြတ်ကျော်ဆန်တက်သွားကာ အနီးရှိ မြန်မာသင်္ဘောအချို့ကို ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်လာခဲ့ကြသည် ။

ထိုမြန်မာသင်္ဘောများကို အပြင်းအထန် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ပြီးမှ
ခေါ်လာနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ။ ထို သင်္ဘောများမှာ ဆင်ပေါင်ပဲ၊ သို့မဟုတ်
မင်းလှ အနီး မြစ်ကြောင်းကို ပိတ်ရန် မြှုပ်နှံမည့် သင်္ဘောများ ဖြစ်သည်
။ ထိုမြစ်ကြောင်း ပိတ်ဆို့ရေး လုပ်ငန်းကို အီတလီလူမျိုး အင်ဂျင်နီယာ
နှစ်ဦး ဖြစ်သော ဗိုလ်ကြီး ကင်မိုတိုနှင့် မိုလီနာရီ တို့
ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ။ တွဲသမ္ဗန် တစ်စင်း ကိုမူ
မြှုပ်နှံပိတ်ဆို့ရန် အဆင်သင့် ပြင်ဆင်ပြီး ဖြစ်နေလေပြီ။
အရှည်ဆယ်ပေ၊ လုံးပေ ခြောက်လက်မ ပတ်လည်ရှိ
ကျွန်းတိုင်ကြီးများကို ထိပ်ဖျားချွန်ထားသည်။ ။ မိမိတို့ သင်္ဘောများ
ဝင်ဆောင်မိသည် နှင့် သင်္ဘောဝမ်းပေါက်သွားရန် ဖြစ်သည်။ ။ မိမိတို့
တပ်များက တွဲသမ္ဗန်ကို ဝင် သိမ်းသည့်အချိန်၌ အီတလီ အင်ဂျင်နီယာ
ကင်မိုတိုသည် ခုန်ဆင်းကာ ရေကူး၍ တစ်ဖက် ကမ်းသို့
ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားသည်။ ။ သမ္ဗန်ပေါ်တွင် သူ့အဝတ်အစားများ
၊ စာရွက်စာတမ်းများ ၊ သီပေါမင်း၏ စစ်ပြင်ဆင်မှု စီမံကိန်းနှင့်
ပတ်သက်သော မြေပုံများ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။ ။

ကင်မိုတို၏ နေ့စဉ်မှတ်တမ်းနှင့် စာရွက်စာတမ်းများကို ဘုရင့်
အင်ဂျင်နီယာတပ်မှ ဗိုလ်ကြီး စပိက ဘာသာပြန်ပေးသည်။ ။
စိတ်ဝင်စားဖွယ် သတင်းများကို တွေ့ရသည်။ ။ နိုဝင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့
ရက်စွဲဖြင့် အီတလီရှိ သူ့ဆွေမျိုးများ ထံ ပေးသည့် စာတစ်စောင်၌
အင်္ဂလိပ်တွေက ပြင်သစ်ကို လန့်ပြီး မြန်မာတွေ လက်မခံနိုင်တဲ့
တောင်းဆိုချက်တွေကို တောင်းဆိုနေကြတယ်။ စစ်ကတော့
ဖြစ်တော့မှာပဲ။ ။ ကျွန်တော့် ကိုတော့ လစာငွေ လေးရာကျပ် နဲ့ ပြန်ပြီး
ခန့်ထားတယ်။ နယ်စပ်တစ်လျှောက် ကာကွယ်ရေးအစီအမံတွေနဲ့
ပတ်သက်ပြီး ဘုရင်နှင့် ဝန်ကြီးတွေက ကျွန်တော်နှင့် ဗိုလ်ကြီး

မိုလီနာရီတို့ ကို တာဝန် ပေးထားကြတယ်။ ကျွန်တော်တို့ အလုပ်ကတော့ တစ်ခုတည်းသော ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း ဖြစ်တဲ့ ဧရာဝတီဖြစ်ကြီးကို ဆီးဆို့ ပိတ် ထားဖို့ ဖြစ်တယ်။ တော်တော် ကြီးလေးတဲ့ တာဝန်ပဲ။ မိုလီနာရီကတော့ ခံတပ်တွေကို တာဝန်ယူ ဆောက်ရတယ်။ မနက်ဖြန်ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့ နှစ်ယောက်စလုံး သင်္ဘောနှင့် အမြန်ထွက်ရမယ်။ အင်္ဂလိပ်တွေလာရင်တော့ အခွံမာတဲ့ သစ်သီးကို တွေ့ရမှာ ပဲ။ ကျွန်တော့်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်တဲ့ နေရာမှာ လိုအပ်သည် ထက် ပိုပြီး အရဲမစွန့်ပါဘူး ဆိုတာတော့ စိတ်ချစေလိုပါတယ်။ အလွန်ဆုံး ကျွန်တော့်ကို လေးစားတဲ့ အင်္ဂလိပ်တွေ လက်ထဲကို သို့ပန်းအဖြစ် ကျရုံပဲ ရှိမှာ ပေါ့ ဟု ရေးထား သည် ။

‘ဧရာဝတီ’ သည် အထက်သို့ ဆန်တက်ခဲ့သည် တွင် သ မ္မ န် လေး စ င်း တွဲ၍ စုန်လာသော ‘ရူဝံ’နှင့် တွေ့သည် ။ ကိုယ့်သင်္ဘောမှန်း မသိသေးသည့်အတွက် အမြောက်ဖြင့် ပစ်ခတ်သေးသည် ။ ကိုယ့်သင်္ဘော မှန်းသိမှ ရပ်လိုက်သည် ။ ‘ရူဝံ’ သင်္ဘောမာလိန်က သူ့စွန့်စားခန်းကို ပြောပြသည် ။ သူ့သင်္ဘောသည် နီဝင်ဘာလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးမှ စုန်ဆင်းထွက်ပြေးလာခဲ့ကြောင်း၊ မန္တလေးအောက်မှ ရွာတစ်ရွာ သို့ ရောက်သည့်အခါ ရွာသူကြီးက သူ့သင်္ဘောကို အတင်း ရပ်တန့် ခိုင်းပြီး သင်္ဘောကို စီးနင်းတိုက်ခိုက်ကြောင်း၊ သူကလည်း ပြန်လည်ခုခံကြောင်း၊ မြန်မာတို့ က သူ့ထံသို့ လှံများ ဖြင့် ပြေးလာကြကြောင်း၊ ရေကြောင်းပြဗိုလ် ဖြစ်သည့် အမေရိကန်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဘတ်တာလေက သူကြီးကို သေနတ်ဖြင့် ပစ်သတ်လိုက်ကြောင်းဖြင့် ပြောပြသည် ။ ‘သူကြီးကျ သွားတော့

မြန်မာတွေလည်း ဆုတ်သွားကြတယ်။ ဒီတွင် ကျွန်တော်လည်း ကျောက်ဆူးကို နုတ်ပြီး စက်ကုန်ခုတ်လာခဲ့တယ် ' ဟု ပြောသည် ။ ထို့နောက် 'ရူဝံ'သည် မင်းလှသို့ စုန်လာခဲ့သည် ။ မင်းလှ တွင် တစ်ဖန် သူ့ကို ရပ်တန့်ရန် ကြိုးစားပြန်သည် ။ ဤတွင် အတင်းစုန်ဆင်းလာခဲ့ရာ ဂွေးချောင်း ခံတပ်မြို့မှ သူ့သင်္ဘောကို ဆီးပစ်ကြသည် ။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် နောက်တစ်နေ့ တိုက်ပွဲအကြောင်းကို သူ့မှတ်တမ်းတွင် ဤသို့ ဆက်ရေးသည် ။

‘နီဝင်ဘာလ ၁၆ ရက်နေ့မှာ ဆင်ပေါင်ဝဲအောက်နားက နှစ်မိုင်သုံးမိုင် အကွာ ကမ်းခြေ နှစ်ဖက်စလုံး ကို တပ်မတစ်ခု တင်လိုက်တယ်။ ‘ဧရာဝတီ’ သင်္ဘောပေါ်ကနေပြီး လက်ယာဘက် ကမ်း ကို အဝေးပစ် အမြောက်ကြီးတွေနဲ့ လှမ်းထုတယ်။ စစ်ကစားမှုတွေကို အောင်မြင်စွာ လုပ်နိုင် ခဲ့တယ်။ တောင်ကုန်းတွေပေါ်က ခြေလျင်တပ်တွေရဲ့ တိုက်ပွဲကတော့ ကြည့်လို့ အကောင်းဆုံးပဲ ။ ဒါပေမဲ့ မိမိတို့ တပ်တွေ နောက်ပိုင်း ကို မရောက်ခင်မှာ ပဲ မြစ်ကမ်းနှစ်ဖက်က မြန်မာတပ်များ ဆုတ်သွားနှင့်ကြပြီ။ သစ်တပ်တွေကို မီးရှို့ပစ်ခဲ့ပြီး မြန်မာအမြောက် ဆယ့်တစ်လက်ကို ဖျက်ဆီး ပစ်ခဲ့တယ်။ ဒီအမြောက်ကြီးတွေကို သယ်ယူနေရရင် အချိန် အများကြီး နှောင့်နှေးသွားနိုင်တယ်။ နေသိပ်ပြင်း တဲ့ အတွက် နေပူမိပြီး အဖျားအနာတွေ အများကြီးရှိတယ်’

မိမိတို့ တပ်များ နှင့် မန္တလေးကြားထဲတွင် အင်အားတောင့်တင်းသည့် မြန်မာခံတပ် ဟု ချ် နှစ်ခုသာရှိသည် ။ ပထမ ခံ တပ် မှာ သရက်မြို့နယ်စပ်နှင့် မိုင်ခြောက်ဆယ် အကွာရှိ မင်းလှခံတပ် ဖြစ်သည် ။ မင်းလှ ခံတပ်စု တွင် မြစ်တစ်ဖက်တစ်ချက်ရှိ

ခံတပ်ကြီး နှစ်ခုနှင့် ခံတပ်ကလေးများ ပါသည် ။
အနောက်ဘက်ကမ်းတွင် ရှိသည့် မင်းလှခံတပ်မှာ မြစ်ရေကို
စားထားသဖြင့် အသုံးပြု ဟန်မတူတော့ ။ မျက်နှာချင်းဆိုင်
အထက်နားတွင် မူ အီတလီအင်ဂျင်နီယာများ ပုံစံထုတ်ပေးသည့်
ဂွေးချောင်းခံ မြို့ခံတပ် ရှိသည် ။ ထိုခံတပ်သည် မြန်မာတို့ ခံတပ်များ
တွင် အတောင့်တင်းဆုံး ခံတပ် တစ်ခု ဖြစ်သည် ။ ထိုခံတပ်မှ
စီးကြည့်လျှင် မြစ်ကို နှစ်မိုင်ခန့်အထိ လှမ်းမြင်နေရပြီး မန္တလေးကို
သိမ်းချင်လျှင် ထိုခံတပ်ကို မသိမ်းဘဲ မဖြစ်နိုင်။ ထိုခံတပ်တွင်
တိုင်တားမင်းကြီး၏ သမက် ကွပ်ကဲ သည့် တပ်သား ၁၇၀၀၀
ရှိနေသည် ။ ဧရာဝတီ သင်္ဘောမာလိန်၏ သတင်းအရဆိုလျှင် ယခု
နောက်ပိုင်း တွင် ထိုတပ်တွင် အင်အား ထပ်မံဖြည့်ထားသည် ဟု
သိရသည် ။

ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် ဂွေးချောင်းခံမြို့နှင့် မင်းလှခံတပ်ကို
တချိန်တည်း ဝင်တိုက်ရန် ဆုံးဖြတ်သည် ။ အတောင့်တင်းဆုံးဖြစ်သည့်
ဂွေးချောင်းခံမြို့ကို တိုက်ရန် အတွက် လက်ရွေးစင် တပ်များကိုချည်း
ရွေးထုတ်သည် ။ ဗိုလ်မှူးချုပ် ဖို့ ၏ တပ်မက လက်ဝဲဘက်ကမ်းရှိ
ပတ္တနဂိုကို တက်သိမ်းပြီး ဂွေးချောင်းခံမြို့ ကို တိုက်ရန်၊
ဆန်တက်လာသည့် သင်္ဘောများ ပေါ်တွင် ရှိနေသေး သည့်
ဗိုလ်မှူးချုပ်ဂျွန်၏ တပ်မက ထိုတပ်များ နောက်မှ တပ်ကူအဖြစ်
လိုက်သွားရန်၊ ဗိုလ်မှူးချုပ် နော်မန်၏ တပ်မက မလွန်တွင်
ကမ်းသို့တက် ၍ မင်းလှမြို့ဝန်အိမ်ကို ဝင်တိုက်ပြီးနောက် မြို့ဝန်
နှင့်အတူ အခြားအထက်တန်းအရာရှိကြီးများကို ဖမ်းဆီး ခဲ့ရန်၊
ထိုအတောအတွင်း၌ ‘ဧရာဝတီ’ သင်္ဘောမှ အမြောက်ကြီးများက
ဂွေးချောင်းခံမြို့ကို လှမ်းပစ်ပေးရန်၊ ထိုသို့ဖြင့် ခံတပ် အနောက်ဘက်ကို

ဖြူချရန်၊ မိမိတို့ တပ်များက ကမ်းမှ တက်ပြီး နှစ်နာရီကြာလျှင် သို့မဟုတ် ခံတပ် အရှေ့ဘက်အရပ်ရှိ ဘုရားဖြူ ကုန်းထိပ်မှ စစ်ဆိုင်းအလံဖြူပြလျှင် ပစ်ခတ်မှုများကို ရပ်စဲထားရန် အမိန့်ထုတ်သည်။ ။

နိုဝင်ဘာလ ၁၇ ရက်နေ့စောစောတွင် ဗိုလ်မှူးချုပ်ဖို့ ၏ တပ်မသည် ပတ္တနဂိုသို့ တက်မိ သည် ။ သူ့တပ်မတွင် လီဗာပူတပ်ရင်း အမှတ် ၂၁ နှင့် အမှတ် ၂၅ မဒရပ် ခြေလျင်တပ်ရင်းတို့ ပါကြသည် ။ ဝါးလှေကားများ ဖြင့် မြို့ရိုးပေါ်သို့ တက်မည့် ရှေ့ပြေးကင်းတပ်များ လည်း ပါလာခဲ့ ကြသည် ။ ပတ္တနဂိုမှ မြောက်ဘက်သို့ သွားသည့် လှည်းလမ်းကြောင်းကြီးကို အထင်းသား တွေ့ရသည် ။ ဗိုလ်မှူးချုပ်ဖို့ ၏ တပ်မှူး သည် ထိုလှည်း လမ်းကြောင်းအတိုင်း လျင်မြန်စွာ ချီတက် လာနိုင်ခဲ့ကြသည် ။ သစ်ပင်တို့ ထူထပ်သည့် တောအုပ်များ ထဲတွင် ရှစ်မိုင်ခန့် ချီတက်လာ ခဲ့ပြီးနောက် သူ့တပ်များ သည် ခံတပ်အရှေ့ဘက်ရှိ တောင်ကမူ ကလေးပေါ်သို့ ရောက်လာခဲ့ ကြသည် ။ ခံတပ်ထဲမှ မြန်မာတပ်သားများ နှင့် ခံတပ်ပေါ်တွင် လွှင့်တင်ထားသည့် အလံများကို သဲကွဲစွာ မြင်နေရလေပြီ။

မြန်မာတို့ သည် ကုန်းတွင်းပိုင်းမှ ဝင်ရောက်လာသော တပ်များကို မြင်သည့်အခါတွင် အငိုက်မိသွား ကြသည် ။ မြန်မာတို့ သည် ခံတပ်အောက်၊ ဧရာဝတီဖြစ်ကြောင်းအတိုင်း ဆန်တက် လာကာ ခံတပ်ကို အမြောက်များ နှင့် ထုနေကြသော ‘ဧရာဝတီ’နှင့် ‘ကက်သလင်း’ သင်္ဘောတို့ ကို အာရုံစိုက်နေကြသည် ။ ထိုသင်္ဘော နှစ် စ င်း မှာ ခံတပ်နှင့် ကိုက် ထောင့်ရှစ်ရာခန့်တွင် ရောက်ကြပြီး ပေါင်နှစ်ဆယ်ပစ် အမြောက်ကြီး များ ၊ ကိုးပေါင်ပစ် အမြောက်ကြီးများ ဖြင့် လှမ်းထုကာ နော်ဒင်ဖဲ နှင့် ဂျီ

နားစက်သေနတ်ကြီးများ ဖြင့် ခံတပ်ကို မွေ့ယမ်းနေကြသည် ။
ဗြိတိသျှတပ်များ ရောက်သွား သည့် အချိန်၌ မြန်မာအမြောက်များမှာ
မြစ်ဘက်သို့ ဦးလှည့်ချိန်ရွယ်ထားကြဆဲ ဖြစ်ပြီး ၊ နောက် ပိုင်း
ကုန်းတွင်းမှ ဝင်လာသော ဗြိတိသျှ တပ်များကို မြင်သည့်အခါတွင်
မြန်မာတပ်သည် ခံတပ်ကို စွန့်ခွာသွားကြသည် ။
ခံတပ်အရှေ့ဘက်မျက်နှာကို ဗြိတိသျှတပ်များက အတင်းဝင်ရောက်
တိုက် ခိုက်ကာ၊ ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင် ဦးစီးသည့်အဖွဲ့က
အရှေ့မြောက်ဘက် တံခါးကိုဖွင့်ပြီး၊ ခံတပ်ထဲသို့ ဝင်သွားကြသည် ။
နေ့လယ် နာရီပြန် တစ်ချက်တွင် မူ ဂွေးချောင်းခံမြို့သည် ဗြိတိသျှတို့
လက်ထဲသို့ ရောက်နေလေပြီ။

အခြားတစ်ဖက်ကမ်းရှိ အခြေအနေမှာ တစ်မျိုး ဖြစ်သည် ။
မင်းလှခံတပ်ကို သိမ်းခြင်းမှာ စတိ သဘောမျှလောက်သာ
ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ယူဆထားသဖြင့် ၊ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည်
တပ်ဖွဲ့အနည်းငယ် ကိုသာ လွှတ်လိုက်၏ ။ ထိုအထဲတွင် ဗိုလ်မှူးချုပ်
နော်မန် ဦးစီးသည့် တပ်များမှာ သင်္ဘောနှင့် ဆန်တက်လာ ခြင်း ဖြစ်၍
အရောက်နောက်ကျသောကြောင့်၊ ဗြိတိသျှတပ်အင်အားမှာ
အားနည်းနေသည် ။ ထိုတပ်ဖွဲ့တွင် ဘုရင်မတပ်ရင်း၊
ဘင်္ဂလားခြေလျင်တပ်ရင်းကြီးမှ အမှတ် ၂ တပ်ရင်း၊
မဒရပ်ခြေလျင်တပ်ရင်းနှင့် အမှတ်၁၂ မဒရပ်တပ်ရင်းတို့ သာ ပါဝင်ပြီး
ထိုတပ်ဖွဲ့အားလုံး ကို ဗိုလ်မှူးကြီး ဘေကာက ကွပ်ကဲသည် ။
ထိုတပ်ဖွဲ့များ သည် ကမ်းသို့တက်သည် နှင့် အခက်အခဲ များကို
ရင်ဆိုင်ရသည် ။ ကုန်းတွင်းပိုင်းတောမှာ မျှော်လင့်ထားသည် ထက်
ထူထပ်နေသည် ။ တပ် များ သည် ကျဉ်းမြောင်းကွေ့ကောက်သော
တောလမ်းကလေးများ အတိုင်းသာ ချီတက်ရသည် ။ မွန်း

တည့်ချိန်လောက်တွင် တောအုပ်ထဲမှာ ဆီးကြိုပစ်မှုကို စတင်ကြုံတွေ့ရသည်။ ။

ကမ်းပေါ်သို့ ရောက်သည် နှင့် မြန်မာရွာသားတစ်ယောက်ကို ဖမ်း၍ စစ်ဆေးရာ၊ မြန်မာ ဘုရင်၏တပ်ကူများ သည် ယမန်နေ့ကပင်လျှင် သင်္ဘောများ ဖြင့် ရောက်လာခဲ့ကာ ရှေ့တွင် ကတုတ်များ ၊ ခံတပ်များ တူး၍ စောင့်လျက်ရှိကြောင်းဖြင့် သိရသည်။ ။ ရန်သူတို့ က တောထဲမှာ ပစ်ခတ်လျက်ရှိသဖြင့် ပြန်၍ ပစ်ရန် မလွယ်ကူလှ။ ။ ဤတွင် အရာရှိများ သည် ရှေ့သို့တက်လာကာ တပ်သားများကို တက်လာရန် အမိန့်ပေးကြသည်။ ။ ဤတွင် ရှုပ်ရှုပ်ထွေးထွေးဖြစ်ကာ ဆုတ်ဆိုင်း နေကြသည်။ ။ နောက်ဆုံးတွင် မှ မဒရပ်ခြေလျင်တပ်သား အချို့နှင့် ဘင်္ဂလားခြေလျင်တပ်သားအချို့ အရာရှိများ နောက်သို့ လိုက်လာကြသည်။ ။ ထိုအချိန်၌ ဗြိတိသျှတပ်များ သည် ဆူးချုံများ ၊ မြန်မာ တို့ ၏ ကျည်ဆန်များကြားမှ အတင်းတက်လာကာ သစ်တပ်ဖြင့် ကာထားသည့် မင်းလှမြို့သို့ လာခဲ့ ကြသည်။ ။

မြန်မာတို့ က မြို့ဝန်အိမ်ခံတပ်ထဲမှ အပြင်းအထန် ခုခံကြသည်။ ။ ရှေ့ဆုံးမှ တက်သွားသည့် အမှတ် ၁၁ ဘင်္ဂလားတပ်ရင်းသည် ကျဉ်းမြောင်းသည့်နေရာကလေးထဲတွင် ဖိ၍ အပစ်ခံနေရ သည်။ ။ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့ က တုတ်များကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ ။ ထိုတိုက်ပွဲ တွင် ဗိုလ်ဂျူရီ ကျဆုံးသည်။ ။ သစ်တပ်ကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် မြို့ဝန်၏ အိမ်ကို မီးတင်ရှို့လိုက်ကြသည်။ ။ ထို့နောက် ဗြိတိသျှတပ်များ သည် လက်ယာဘက်သို့ ချိုးကာ ၊ အရှေ့ဘက်ရှိ မင်းလှခံတပ် ဆီသို့ ချီတက်လာခဲ့ကြသည်။ ။ မိမိ တို့ ရှေ့ကိုက် တစ်ထောင်ခန့် အကွာတွင် ချုံနွယ်တို့ အထက်မှ ထိုးထွက်နေသော တောင့်တင်းခိုင်မာသည့် မင်းလှခံတပ်ကြီးကို

မြင်နေရသည် ။ ထိုနေရာတွင် ပုန်းကွယ်နေသော မြန်မာတို့ ၏ အပြင်းအထန် ခုခံမှုကို တွေ့ရပြန်သည် ။ မြန်မာတို့ သည် မင်းလှ ခံတပ်အထိ မြေတစ်လက်မတိုင်းကို အသေခံ၍ ကာကွယ် သွားကြသည် ။

ကျဉ်းမြောင်းသော လမ်းတစ်လျှောက်တွင် တပ်များ ဖြင့် စုပြုံထိုးနှက်ရန် မဖြစ်နိုင်။ ဤ နေရာတွင် ဗြိတိသျှတပ်များ သည် ရန်သူတို့ ၏ ကျည်အားဖြင့် သွန်ပစ်ခြင်းကို ခံကြရပြန်သည် ။ မြန်မာတို့ ၏ ပစ်ခတ်မှုမှာ ထူထပ်၍ တိကျသည် ။ နောက်ဆုံးတွင် ခံတပ်ကို အတင်းဝင်ရောက်ရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်ရသည် ။ ဗိုလ်မှူးကြီး ဆင်ပဆင်၊ ဗိုလ်မှူးဟီးလ် နှင့် ဗိုလ် ဝီလ်ကင်ဆင်တို့ သည် စစ်ဗာရီ သုံးဆယ်နှင့် အတူ ခံတပ်ရှေ့ကိုက်ခြောက်ဆယ်ခန့် ကျယ်သည့် ကွင်းပြင်ကြီးကို ဖြတ်ပြေးကာ၊ ခံတပ်အနောက်ဘက်ပိုင်းရှိ အောက်ခြေတံတိုင်း တာရီးကို အတင်းဝင်းကပ် ကြသည် ။ ထိုနေရာမှာ မြန်မာတို့ က အမြောက်ကြီးများကို ခံတပ်ထဲသို့ ဆွဲယူသည့်နေရာ ဖြစ်သည် ။ ခံတပ်အောက်ခြေတွင် အမှတ် ၁၁ ဘင်္ဂလားတပ်ရင်းမှ ဗိုလ်ဒေါနက်နှင့် သူတပ်သား တစ်ဒါဇင်တို့ ရောက်နှင့်နေသည် ကိုလည်း တွေ့ရသည် ။ ခံတပ်ခြေရင်း တာရီးမှာ ခပ်စောင်းစောင်းဖြစ်ပြီး၊ ရှစ်ပေ ခန့်မြင့်လျက် ထိပ်တွင် ရင်တားများ နှင့် သွားဆက်နေသည် ။ အနည်းငယ်မတ်စောက်၍ အောက် ခြေ တွင် ရေတိုက်စားထားသဖြင့် အပေါ်သို့ တက်ရန် ခဲယဉ်းသည့်တိုင် ဗိုလ်ဝီလ်ကင်ဆင်နှင့် ဗိုလ် ဒေါနက်တို့ သည် စစ်ဗာရီသုံးဦးကို ခေါင်းဆောင်ကာ တာရီးထိပ်သို့ တက်သွားကြသည် ။ ဗိုလ်ဝီလ် ကင်ဆင်မှာ ထိပ်သို့ ပထမဆုံး ရောက်သွားသော်လည်း ချော်လဲကျသွားသည် ။ ဤတွင် မြန်မာတို့ က သူ့ကို ဓားဖြင့် ဝိုင်းခုတ်ကြရာ၊ ခေါင်းနှင့် အခြားနေရာများ တွင်

ဓားဒဏ်ရာများ ရရှိသည် ။ အပေါ် သို့ နောက်ထပ် စစ်ဗာရီများ ရောက်လာသဖြင့်သာ အသက်ချမ်းသာရာ ရသွားခြင်းဖြစ်သည် ။

ထိုအတောအတွင်းတွင် ဘင်္ဂလားတပ်ရင်းသည် ကမ်းခြေသို့ ကပ်လာကာ ရန်သူ တို့ ကို ဝိုင်းထားကြရာ မြန်မာတို့ ခံတပ်ထဲတွင် မိတ်မိနေကြသည် ။ မြန်မာတို့ သည် မြစ်ထဲသို့ ခုန်ဆင်း ထွက်ပြေးကြသည် ။ လှမ်းပစ်သဖြင့် အချို့လည်း ရေနစ်သေဆုံးကြသည် ။ မင်းလှခံတပ်တိုက်ပွဲတွင် မြန်မာသို့ပန်း ၂၇၀ ခန့် ဖမ်းဆီးရမိခဲ့သည် ။ အင်္ဂတေဖြင့် ခိုင်ခံ့စွာ ပြုလုပ်ထားသည့် ထိုကတုတ်မှာ မင်းလှခံတပ်ထဲကို ကာကွယ်ရာတွင် အခိုင်ခံ့ဆုံးနေရာ ဖြစ်သည် ။ မင်းလှခံတပ် ကျဆုံးပြီးသည့် နောက်တွင် မူ မြန်မာတို့ ခုခံမှု များ စွာ အားနည်းသွားခဲ့လေပြီ။ တစ်ဖက်ကမ်းရှိ တောင်ကုန်း တစ်ခုပေါ်တွင် ရောက်နေကြသော ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်နှင့် အရာရှိများ သည် နောက်မှ စစ်ကူ သင်္ဘောများ လိုက်မလာသေးသဖြင့် ငွေ့ချောင်းခံမြို့ကို ဘာမျှ မလုပ်နိုင်ကြသေးဘဲ ထိုအတိုင်းပင် နေကြရသည် ။ သို့ရာတွင် မင်းလှခံတပ်တိုက်ပွဲကိုကား သေချာစွာ မြင်နေရ၏ ။ ဗိုလ်မှူးချုပ်ဂျိုက် သည် ဟန်ပရိုင်းယားတပ်ရင်းနှင့် ဘုရင့်အမြောက်တပ်စုများကို ကမ်းပေါ်သို့ တက်စေကာ ငွေ့ချောင်းခံမြို့ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ကြသည် ။ သို့ရာတွင် ငွေ့ချောင်းခံမြို့ထဲတွင် မြန်မာ စစ်သည် တို့ မရှိကြတော့။

အောက်ခြေပေတစ်ရာခန့်တွင် ရှိသည့် မြစ်ထဲတွင် မူ “ဧရာဝတီ” နှင့် “ကက်သလင်း” တို့ သည် မင်းလှခံတပ်ကို အမြောက်ကြီးများ ဖြင့် လှမ်းပစ်နေကြသည် ။ ဘုရားဖြူ ကုန်းထိပ်တွင် အလံဖြူကို မြင်လိုက်သည့်အခါတွင် မှ မင်းလှခံတပ်၏ အခြေအနေကို လှမ်းကြည့်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည် ။ သို့တိုင်အောင် မင်းလှခံတပ်ထဲမှ

မြန်မာအမြောက်ကြီးများကိုမူ ဖြိုခွင်း၍ မရသေးချေ။ မင်းလှမြို့ တစ်မြို့လုံးမှာ မူ အမြောက်ဆန်ထိသဖြင့် မီးဟု နုံးဟု နုံးတောက်လျက်ရှိလေပြီ။ ဗိုလ်မှူးကြီး ဘေကာ တပ်များ သည် ခံတပ်တစ်လျှောက်ကို အတင်းဝင်တိုက်နေကြဆဲဖြစ်သည် ။

“မှန်ပြောင်းနဲ့ ကြည့် လိုက်တော့ စစ်ဗာရီတွေက မြန်မာစစ်သားတစ်စုကို ခံတပ်ထဲကနေ မြစ်ဆိပ်ဆီကို မောင်းထုတ် လာတာ မြင်လိုက်ရတယ်။ တချို့က မြစ်ထဲ ခုန်ဆင်းကူးပြေးကြတယ်။ စစ်ဗာရီတွေက ရေထဲက ပေါ်နေတဲ့ ခေါင်းတွေကို အမြောက်နှင့် လှမ်းပစ်ကြတယ်။ သူတို့ အားလုံး အမြောက်မှန်ပြီး ရေနစ် သေကုန်ကြတယ်လို့ ယူဆရတယ် ” ဟု ဗိုလ်မှူးချုပ်ဂျိုက်က သူ့မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည် ။

မင်းလှခံတပ်တိုက်ပွဲတွင် မြန်မာစစ်သား တစ်ရာကျော်ခန့် ကျဆုံးပြီး သုံးဆယ်ကျော် လေးဆယ်ခန့် ဒဏ်ရာရကြသည် ။ ဗြိတိသျှ တို့ ဘက်မှ စစ်ဗာရီ သုံးဦး ကျဆုံးပြီး နှစ်ဆယ့်လေးဦး ဒဏ်ရာရရှိသည် ။ အင်္ဂလိပ်အရာရှိများ အနက် ဗိုလ်ဂျူရီ ကျဆုံးပြီး အခြားဗိုလ်သုံးဦး ဒဏ်ရာ ပြင်းထန်စွာ ရကြသည် ။ ဗိုလ်မှူးကမ်ကနီးလည်း ဒဏ်ရာရသည် ။

မင်းလှခံတပ်တိုက်ပွဲတွင် ပြည်သိမ်းတိုက်ပွဲစဉ် တစ်လျှောက်လုံးတွင် တစ်ခုတည်းသော အရေးကြီးသည့် တိုက်ပွဲဖြစ်သည် ။ မြန်မာတို့ သည် မင်းလှတွင် အသေအလဲ ခံကာ ရဲရင့်စွာ တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည် မှာ ယုံမှားဖွယ်မရှိ။ မြန်မာတို့ သည် မတော်တဆလော၊ ကြိုတင်ကြံရွယ်ချက် အရလော၊ မသိ။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ တပ်အများ စုကို ဂွေးချောင်းခံမြို့ဘက်သို့ အယောင်ပြ ခေါ်ပြီး မင်းလှဘက်တွင် အပြင်းအထန် ခုခံကြသည် ။ အကယ်၍ သာ

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ် သည် တစ်ရက်ခန့် နောက်ကျခဲ့ပြီး မြန်မာတို့
ဘက်မှ အီတလီအင်ဂျင်နီယာများက မြစ်ကြောင်းကို ပိတ် ဆို့
နိုင်ခဲ့မည်ဆိုလျှင် ထိုခံတပ်များကို အလွယ်ဖြင့် သိမ်းနိုင်ဖွယ်မရှိ။
အပြင်းအထန် တိုက်ပြီးမှ သာ သိမ်းနိုင်ပေလိမ့်မည်။ သို့ဆိုလျှင်
သီ ပေါ် ၏ စစ်အရာရှိများ သည် လည်း မန္တလေးတွင် ထို့ထက်
ခိုင်မာသော ကာကွယ်ရေးအစီအမံများကို
လုပ်ချိန်ရသွားခဲ့ပေလိမ့်မည်ဟု ဗိုလ်ချုပ်ဂျိုက်က ရေးခဲ့သည် ။

“မင်းလှက အဖြစ်အပျက်ကို သတိရကြသေးရဲ့ လား၊
ပေါင်နှစ်ထောင်တန် ပညာရေးသည် တစ်ဆယ်တန်
မြင်းစီးသေနတ်ရှေ့တွင် ကျခဲ့လေပြီ။ တပ်ခွဲ၏ ဂုဏ်ယူဝင့်ကြားဖွယ်
(သူရဲကောင်း) သည် တောလိုက်ရာတွင် ယုန်ကလေးတစ်ကောင်ချယ်
ပစ်သတ်ခံခဲ့ရလေပြီ”

ဗိုလ်ဂျူရီကျဆုံးပုံနှင့် ပတ်သက်၍ နောင်လေးနှစ်အကြာတွင်
နယ်ချဲ့ကဗျာဆရာ ရဒီယတ် ကစ်ပလင်းက ရေးခဲ့သည် ။ ဗိုလ်ဂျူရီသည်
သူနှင့် ကျောင်းနေဖက် သူငယ်ချင်းမဟုတ်လော။
ရဒီယတ်ကစ်ပလင်းသည် သူ့သူငယ်ချင်းအတွက် ကဗျာစပ်ခဲ့ရုံသာမက
၁၈၉၀ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန် သို့ရောက်လာသည့်အခါ၌ လည်း “ဂျူရီကို
ဝက်မသားတွေ သတ်လိုက်တာကို ခင်ဗျာတို့ မြင်တယ် မဟုတ်လား။
ဒီလို ပညာတတ်တစ်ယောက်ထွက်ဖို့ အတွက် ပေါင်တစ်ထောင့်ရှစ်ရာ
အကုန်ခံပြီး ပညာသင်ခဲ့ရတာ ဗျ။ ခုတော့ အဲဒီ ပညာရေးရော၊
လူကောင်းတစ်ယောက်ရော မရှိတော့ဘူး” ဟု ကစ်ပလင်းက
နာကျည်းစွာ ပြောခဲ့သည် ။

မင်းလှခံတပ်တိုက်ပွဲပြီးသည့် နောက်တစ်နေ့တွင် သူတို့

စစ်သင်္ဘောများကို ပြန်၍ စုစည်း ကြသည် ။ မနက်ဝေလီဝေလင်းတွင်
“ဧရာဝတီ”နှင့် “ကက်သလင်း”တို့ သည် မီးသင်္ဘောနှစ်စင်း နှင့်အတူ
ရှေ့မှ မြစ်ညာသို့ ဆန်တက်လာခဲ့ကြသည် ။ မင်းလှအထက်
တစ်နေရာသို့ အရောက်တွင် ကမ်းဖူးတွင် ရပ်၍ မိမိတို့ ဘက်သို့ ဦးထုပ်
ငွေယမ်းပြနေသော ဥရောပတိုက်သား နှစ်ယောက်ကို မြင်ရသည် ။
တပ်မှူးကာပင်တာက သူတို့ နှစ်ယောက်ကို သင်္ဘောပေါ်သို့
အခေါ်ခိုင်းလိုက်သည် ။ သူတို့ နှစ်ယောက်မှာ
အီတလီအင်ဂျင်နီယာနှစ်ဦးဖြစ်သော ကင်မိုတိုနှင့် မိုလီနာရီတို့
ဖြစ်သည် ။ သူတို့ စီမံကိန်းများ မအောင်မြင်သဖြင့် မြန်မာတို့ သတ်မည်
စိုးသောကြောင့် ထွက်ပြေးလာခြင်း ဖြစ်သည် ဟု ပြောကြသည် ။ သူတို့
တွင် ပါလာသော စာရွက်စာတမ်းများ ၊ ကျည်အပြည့်ထိုးထား
သည့်ခြောက်လုံးပြူးတစ်လက်နှင့် ငွေအနည်းငယ်ပါသော
အိတ်တစ်အိတ်ကို မိမိတို့ ထံ အပ်သည် ။ ကင်မိုတိုက
သင်္ဘောခန်းထဲတွင် သူ့ဒိုင်ယာရီကို ပှက်ရန် ကြိုးစားသေးသော်လည်း
ဆိုင်ရာတို့ က တွေ့ရှိသွားကြသည် ။ ဒိုင်ယာရီထဲတွင် သင်္ဘောပုံစံများ ၊
မြစ်ကြောင်းကာကွယ်ရေး အစီအစဉ်များ ကို တွေ့ရသည် ။

ညပိုင်းတွင် မိုးရွာလာသည် ။ ထိုညတစ်ညလုံးနှင့်
နောက်တစ်နေ့လုံး မိုးသည်းထန်စွာ ရွာလျက်ရှိသဖြင့် သင်္ဘောများ
ချီတက်ရာတွင် များ စွာ နှောင့်နှေးနေသည် ။ သင်္ဘောတန်းကြီးမှာ
ထိပ်ဖျားမှ နောက်ဆုံးအထိ လေးမိုင်ခန့် ရှည်သည် ။ မိုးသည်းထန်ခြင်း၊
ရေကြောင်းကျပ်ခြင်း၊ မြင်ကွင်းမှုန်ဝါးခြင်းတို့ ကြောင့် သင်္ဘောများမှာ
တစ်စင်းနှင့်တစ်စင်း အချက်ပြ၍ သွားလာနေကြ ရသည် ။

နိုဝင်ဘာလ ၂၂ ရက်နေ့၌ မြန်မာကြည်းတပ်ဖွဲ့တစ်ခုနှင့်
မြန်မာ ဘုရင်၏ သင်္ဘောနှစ်စင်း ကို ပုဂံအလွန် နှစ်မိုင်ခန့်တွင်

တွေ့ရသည် ဟု “ဧရာဝတီ” က သတင်းပို့သည် ။ ဗြိတိသျှ သင်္ဘောများက အမြောက်တင် တွဲသမ္ဗန်ကြီးများကို ဆွဲယူလာကာ အဝေးပစ် အမြောက်ကြီးများဖြင့် လှမ်းထုပြီး မြန်မာတို့ ကို ခံတပ်ထဲမှ မောင်းထုတ်လိုက်ကြသည် ။ အမြောက်ငယ် ဆယ်လက် ကို သိမ်းဆည်းမီးရှို့ပစ်ခဲ့ကြသည် ။ နိုဝင်ဘာလ ၂၃ ရက်နေ့တွင် လီဗာပူတပ်ရင်းမှ တပ်ခွဲတစ်ခွဲ တို့ သည် အမြောက်ကြီး နှစ်လက်နှင့်အတူ မိုးသည်းထန်စွာ ရွာနေသည့်ကြားမှ ပုဂံကို တက်ရောက် သိမ်းပိုက်ကြသည် ။

နိုဝင်ဘာလ ၂၄ ရက်နေ့ ညနေတွင် ဗြိတိသျှတပ်များ မြင်းခြံသို့ ရောက်ကြသည် ။ မြင်းခြံတွင် မြန်မာတို့ ၏ အင်အားမှာ အတော်အတန်များ သည် ဟု ခန့်မှန်းရသည် ။ မှန်ပြောင်းဖြင့် လှမ်းကြည့်သည့်အခါတွင် အတွင်းဘက် သုံးမိုင်ခန့်ကွာသော တောင်ကုန်းပေါ်တွင် အနီ၊ အဖြူ၊ မိန့်ညိုချပ်ဝတ်တန်ဆာတို့ ကို ဝတ်ဆင်ထား၍ ရွှေထီးဆောင်းထားသည့် မြန်မာစစ်ဗိုလ်အချို့နှင့် တပ်သားအချို့ စုရုံးရောက်ရှိကာ တိုက်ပွဲကို ဣန္ဒြေမပျက် လှမ်းမျှော်ကြည့်နေသည် ကို တွေ့ရသည် ။ မြန်မာအရန်တပ်များ နှင့် စစ်ဌာနချုပ် ဖြစ်မည်ဟု ခန့်မှန်းရသည် ။ ဗြိတိသျှသင်္ဘောများ နှင့် အမြောက်ကြီးများက မြန်မာတို့ ၏ အမြောက်များကို ဖျက်ဆီးလိုက်သည့်အခါတွင် သားနားစွာ ဝတ်ဆင်ထားသည့် မြန်မာတပ်များ သည် စနစ်တကျ ဆုတ်ခွာသွားကြသည် ။ မြင်းခြံရှိ မြန်မာတပ် များမှာ သီပေါ၏ အတော်ဆုံး ဗိုလ်ချုပ်တစ်ဦး ဖြစ်သည့် လှေသင်းအတွင်းဝန်၏ တပ်များ ဖြစ်ကြောင်း သိရသည် ။ ဗြိတိသျှရေတပ်ကြောင်း ချီတပ်များ သည် မြင်းခြံတွင် တပ်သား ၅၀၀ ကို မြို့စောင့်ထားခဲ့ပြီးနောက် ၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့ ညနေ ၃ နာရီ

၄၅ မိနစ် အချိန်တွင် မြင်းခြံမှ ဆက်လက်ချီတက်လာခဲ့ကြကာ ၁၈၂၅ ခုနှစ်က အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ စစ်ပြေငြိမ်းရေးစာချုပ် ချုပ်ဆို ခဲ့ရာ ရန္တပိုရွာအနီးရှိ လက်ပံပင် ထမင်းဆိုင်ကလေးနှင့် မလှမ်းမကမ်းတွင် စခန်းချရပ်နားကြသည်။ ။

နောက်တစ်နေ့မနက်တွင် မြစ်ပြင်တစ်ပြင်လုံး နှင်းမြူတွေဖုံးနေသည်။ ။ နေတော်တော်မြင့် မှ နှင်းတွေကွဲသွားကြသည်။ ။ ဗြိတိသျှတပ်များ သည် အင်းဝနှင့် မဝေးတော့ပြီ။ အင်းဝမှာ မန္တလေး အပြင် ခံစစ်ကြောင်းဖြစ်ပြီး မြန်မာတပ်များ အများ အပြား စုရုံးရောက်ရှိနေကြသည်။ ။ မန္တလေးကို ကာကွယ်လျှင် သီပေါတပ်များ သည် ထိုနေရာမှ အပြင်းအထန် ကာကွယ်ကြရလိမ့်မည်။ အင်းဝ နှင့် တစ်ဖက်ကမ်း စစ်ကိုင်းဘက်ရှိ သပြေတန်းခံတပ်တွင် လည်း မြန်မာတပ်များ စုရုံးရောက်ရှိ နေကြသည်။ ။ စုစုပေါင်းလျှင် ဗြိတိသျှတပ်များ နှင့် ရင်ဆိုင်မည့် မြန်မာတပ်အင်အားမှာ ရှစ်ထောင် ခန့် ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ။ ညနေပိုင်းတွင် လက်ပံပင်ရွာအနီးတွင် စခန်းချနေသော ဗြိတိသျှ သင်္ဘောများ ဆီမှာ သီပေါမင်း၏ အလံနှင့် စစ်ဆိုင်း အလံဖြူ လွှင့်ကာထားကာ၊ လှေတော်သား လေးဆယ့်လေးယောက် လှော်ခတ်လာသည့် “ခိုတောင်ရွှေခဲ” အမည်ရှိ မှန်စီရွှေချ မင်းစီးလှေကြီး ၏ ဦးပိုင်းတွင် ရွှေထီးဆောင်းထားသည့် သံတမန်နှစ်ဦး လိုက်ပါလာခဲ့သည်။ ။ ယင်းတို့ မှာ ကျောက်မြောင်းမြို့စားအတွင်းဝန်မင်းနှင့် ဝက်မစွတ် ဝန်ထောက်တို့ ဖြစ်သည် ဟု နောင်တွင် သိရ၏။ ။ ခိုတောင်ရွှေခဲ မင်းစီးလှေကြီးမှ သံတမန်တို့ သည် မိမိတို့ သင်္ဘော “မူဝံ” ပေါ်သို့ တက် ရောက်လာကြသည်။ ။ မြန်မာသံတို့ က လွှတ်တော်မှ ပေးပို့လိုက်သော စာကို ထုတ်ပြကြသည်။ ။ မြန်မာသံအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်

ကျောက်မြောင်းမြို့စားအတွင်းဝန်က မြန်မာတို့ ဘက်မှ စစ်ပြေငြိမ်း
လိုကြောင်း၊ ဗြိတိသျှတို့ တောင်းဆိုချက်များ အားလုံးကို
လိုက်နာရန်အတွက် ပြင်ဆင်ရန် အချိန် ပေးစေလိုကြောင်းဖြင့်
တင်ပြသည် ။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က စစ်ပြေငြိမ်းခြင်း
မပြုနိုင်ကြောင်း၊ မြန်မာဘုရင် သူတပ်တော်နှင့် မန္တလေးကို
အပ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မန္တလေးတွင် ရှိသည့် ဥရောပ တိုက်သားများ ၏
အသက်နှင့် စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ ကို တစ်စုံတစ်ရာ အန္တရာယ်မရှိကြောင်း
တွေ့ရလျှင် သီပေါမင်း၏ အသက်ကို ချမ်းသာပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊
မပြီးပြတ်သေးသော ကိစ္စများကိုမူ အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ်၏ အမိန့်အရ
ဆက်လက်ဆွေးနွေးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာတို့ ၏
အကြောင်းပြန်ချက်ကို မနက်ဖြန် နိုဝင်ဘာလ ၂၇ ရက်နေ့
မနက်လေးနာရီတွင် နောက်ဆုံးထား၍ စောင့်မည်ဖြစ်ကြောင်း ဖြင့်
အကြောင်းပြန်လိုက်သည် ။ (ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏
အကြောင်းပြန်ချက်ကို စာရေးကြီး နီကလတ်က သာသာပြန်ပေးသည်
ဟု ကုန်းဘောင်ဆက် မဟာရာဇဝင်တွင် ဆိုသည် ။) ထို့နောက်
ရေကြောင်းချီတပ်များ သည် လက်နက်များ တပ်ဆင်ထားသော
မြန်မာစစ်သင်္ဘောတစ်စင်းကို ဖမ်းဆီးကာ သို့ပန်းများကို
ယူဆောင်ခဲ့ပြီးနောက် အင်းဝအောက်ဘက် သုံးမိုင်ကွာသို့ ချီတက်လာ
ခဲ့ကြသည် ။ နောက်တစ်နေ့ မနက်လင်းသည် နှင့် ဗြိတိသျှ
စစ်သင်္ဘောများ သည် ထွက်ခွာ လာကြသည် ။ သို့ရာတွင် နှင်းတို့
ထူထပ်စွာ ပိတ်ဖုံးလျက်ရှိသဖြင့် ခရီးမတွင် လှ။ မနက်ဆယ်နာရီ
လောက်၌ ဗြိတိသျှ တပ်များ နှင့် အင်းဝနှင့် ကိုက်သုံးထောင်ကျော်
လေးထောင်ခန့်အကွာသို့ ရောက်သည့်အခါတွင်
ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန်နှင့် ဝက်မစွတ်ဝန်ထောက်တို့

စီးနင်းလိုက်ပါလာ သည့် သံလှေသည် ပြန်လည်ရောက်ရှိလာကာ
မြန်မာတပ်တို့ အား ခုခံပစ်ခတ်ခြင်းမပြုရန် အမိန့်နှင့် မိမိတို့
တောင်းဆိုချက်များကို ခြွင်းချက်မရှိ လက်ခံကြောင်း၊ စာချွန်ကို
ယူဆောင်၍ ရောက်လာကြ သည် ။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က
အင်းဝနှင့် သပြေတန်းခံတပ်ရှိ မြန်မာတပ်များအားလုံးကို
လက်နက်ချရမည်ဖြစ်ကြောင်း တောင်းဆိုသည် ။ သို့ရာတွင်
မြန်မာတပ်မှူးမှာ သံအဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ထက် အဆင့်မြင့်သူဖြစ်သဖြင့်
ထိုတောင်းဆိုချက်ကို လိုက်လျောရာတွင် နှောင့်နှေးမှုများ ရှိနေသည် ။
လက်အောက်အရာရှိများကမူ မြန်မာတို့ သည် တမင်အချိန်ဆွဲနေသည်
ဟု ယူဆကာ စိတ်တိုနေကြလေပြီ။ ထို့ကြောင့် ခံတပ်တို့ ကို
ချက်ချင်းဝင်တိုက်ရန် တင်ပြကြသည် ။ သို့ရာတွင်
ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် အန္တိယဘုရင်ခံချုပ်၏ အမှာ စကားကို
သတိရနေသည် ။ ဖြစ်နိုင်လျှင် သွေးထွက်သံယိုမှုမရှိဘဲ သိမ်းယူရန် မှာ
ကြားလိုက်သည် မဟုတ်လော။

နောက်တစ်နေ့မနက်တွင် ဗိုလ်မှူးချုပ်ပိုက်သည် စစ်ကိုင်း
သပြေတန်းခံတပ်ရှိ အမြောက် များကို သိမ်းဆည်းကျန်ရစ်ခဲ့သည် ။
ကျန်သင်္ဘောများက မန္တလေးသို့ ဆန်တက်လာခဲ့ကြသည် ။ မနက်
နေထန်းတစ်ဖျားသာသာခန့်တွင် သင်္ဘောများ သည်
ဂေါဝိန်ဆိပ်ကမ်းသို့ ဆိုက်ကပ်မိလေပြီ။ ကမ်းပေါ်တွင်
အန်ဒရေနိုအပါအဝင် သူတို့ ကို လာရောက်ကြိုဆိုနေသည့်
နိုင်ငံခြားသားများကို တွေ့ရသည် ။ စစ်ကိုင်းတွင် ရှိစဉ်
ကာနယ်စလေဒင်က ကိစ္စများ လျင်မြန်ချောမောစွာ ပြီးမြောက်စေ
လိုလျှင် သီပေါမင်းသည် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့်အတူ
ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ သင်္ဘောပေါ်သို့ မိမိကိုယ်ကို

လာရောက်အပ်နှံမည်ဟု အကြောင်းကြားခဲ့သည် ။ သို့ရာတွင် သီပေါသည် ထိုအလုပ် မျိုးကို လုပ်မည်မထင်။ မိမိတို့ တပ်များ ကမ်းသို့ရောက်ပြီး နန်းတော်ကြီးဆီသို့ ချီတက်တော့မည် ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ဆက်သားတစ်ယောက်ကိုလွှတ်၍ ဝန်ကြီးများ ထံ စာပေးပို့သည် ။ သို့ရာတွင် ဘာမျှ အကြောင်းပြန်ကြားချက်မရ။ “မည်သည့် အကြောင်းပြန်ကြားချက်ကိုမျှ မရတော့သည့်အတွက် နေ့လယ်တစ်နာရီတွင် တပ်များကို ကမ်းပေါ်သို့ တင်လိုက်သည် ” ဟု ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က သူ့မှတ်တမ်းတွင် ရေးသည် ။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် မန္တလေးနန်းမြို့ကြီးကို တိုက်ခိုက်ရန် အစီအစဉ်ကို ရေးဆွဲပြီး လေပြီ။ တပ်မသုံးခုသည် ရွှေနန်းတော်ကြီးဆီသို့ တစ်လမ်းစီ ချီတက်သွားကြသည် ။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က မြင်းစီးခြေလျင်တပ်ဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ခြံရံ၍ ပထမတပ်မကို ခေါင်းဆောင်ချီတက်သည် ။ ညနေသုံးနာရီခန့်၌ တောင်ဘက်မြို့ဝသို့ အရောက်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးပေါ်ပေါက်လာကာ စလေဒင်အား သူနှင့် အတူ သီပေါမင်းထံ လိုက်ခဲ့ရန်ခေါ်သည် ။ ကာနယ်စလေဒင်က သဘောတူ သဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ကာနယ်စလေဒင်ကို ညီလာခံခန်းမသို့ ခေါ်သွားသည် ။ သီပေါမင်းမှာ များစွာ စိတ်ထိခိုက်နေဟန်ရှိပြီး အင်္ဂလိပ်တို့ သည် သူ့အသက်ကို အန္တရာယ်ပြုမည် မဟုတ်ဟု မျှော်လင့်ကြောင်းပြောသည် ။ ထိုသို့ ပြောဆိုလျက်ရှိစဉ် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တောင်ဘက် တံခါးဝမှ နေ၍ မြို့ရိုးထဲသို့ ဝင်လာခဲ့ကာ နန်းမြို့ကို သိမ်းပိုက်လိုက်သည် ။ မြို့တံခါးလေးခုစလုံး တွင် ရှိသည့် မြန်မာအစောင့်တို့ ကို လက်နက်ဖြုတ်လိုက်ပြီးနောက် ဗြိတိသျှအစောင့်များ ချထားလိုက်သည် ။ ညနေ ငါးနာရီတွင် ကာနယ်စလေဒင်နှင့်

ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့ သူ့ထံပြန်လာကာ ဘုရင် ကတောင်းဆိုချက်ကို လက်ခံကြောင်း သတင်းကို ယူလာခဲ့သည် ။ မိမိသည် ရွှေနန်းတော်ကြီးမှ ထွက်ခွာကာ နွေရာသီနန်းတော်တွင် ရှိနေမည်ဖြစ်ကြောင်း သိပေါမင်းက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည် ။ သို့ဖြင့် မနက်ဖြန်မနက်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်ထံ တရားဝင် လက်နက်ချ အခမ်းအနား ပြုလုပ် ရန် သတ်မှတ်လိုက်သည် ။ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တပ်အနည်းငယ်ကို အစောင့်ထားရှိကာ ကျန်တပ်များကို စစ်သင်္ဘောများ ပေါ်သို့ ပြန်၍ ဆုတ်ခွာပေးထားလိုက်သည် ။ ဤသည် မှာ ဗြိတိသျှ အမှားပင်ဖြစ်သည် ။

မွန်းတည့်ချိန်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် သင်္ဘောမှ ဆင်းလာကာ ဗိုလ်မှူးချုပ် ဝိုက်၊ ကာနယ်စလေဒင်တို့ နှင့်အတူ နွေရာသီစံနန်းတော်သို့ ရောက်လာခဲ့သည် ။ မိဖုရားနှစ်ပါး၊ မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်တို့ နှင့်အတူ သိပေါမင်းက နန်းတော်ဝရန်တာတွင် လက်ခံတွေ့ရသည် ။

“သိပေါမင်းဟာ မသက်မသာနှင့် ဟိုဟိုသည် သည် ကို လှမ်းကြည့်နေပေမဲ့ ဣန္ဒြေမပျက် ဘူး။ တည်ကြည်ခန့်ညားနေတယ်။ သူ့ကို သင်္ဘောနှင့် ချက်ချင်းပို့မယ်လို့ ပြောပြီး သင်္ဘောပေါ် လိုက်ဖို့ ပြောတယ်။ ဒါပေမယ့် သိပေါမင်းက မနက်ဖြန်မှ အဆင်သင့်ဖြစ်မယ်လို့ ပြောတယ်။ တို့ က ခုချက်ချင်း လိုက်ရမှာ ဖြစ်တဲ့ အကြောင်း၊ ဆယ်မိနစ်အချိန်ပေးမဲ့အကြောင်း ပြောတယ်။ ဒါပေမယ့် နောက်တစ်နာရီ ကြာသွားတယ်။ နှစ်နာရီကြာသွားတယ်။ နောက်ဆုံးထွက်လာတယ်။ ထွက်လာလို့ အမိန့်ပေးရတယ်။ ရွှေပိန်းချထားတဲ့ သူ့ရထားတစ်စင်းနှင့် လိုက်ဖို့ ပြောပေမဲ့ တို့ က

လက်မခံဘဲ စစ်ဆေးရုံသုံး ထမ်းစင်တစ်ခုပေးတယ်။ သူနဲ့ သူ့မိဖုရားတွေကို ဒီလိုခေါ်ရမလားပြောပြီး ရဲရင့်စွာ လမ်းလျှောက်လိုက်လာတယ် ” ဟု ဗိုလ်ချုပ်ဂျိုက်က သူ့ဇနီးထံ ပေးသည့်စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ။

ထို အ ချိ န် ၌ သီပေါမင်းသည် သူ့ကို ပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးမည့် ဗြိတိသျှအရာရှိများ မလေးစားဘဲ မနေနိုင်လောက်သောတည်ကြည်ခန့်ညားသည့် ရာဇဏူဇ္ဈေတြကို ဆောင်နေသည် ။ အများက ထင်နေ ကြသကဲ့သို့ အရက်ကြောင့် ဖောသွပ်နေသော အမူအရာမျိုး ဆို၍ တစ်စုံတစ်ရာမျှ မတွေ့ရ။ ညနေ သုံးနာရီခွဲတွင် မင်းနှင့် မိဖုရားတို့ သည် နန်းဦးလှေကားထိပ်တွင် ပေါ်လာကြသည် ။ ကာကီ ခပ်မှို င်း မှို င်း အရောင်ကို ဝတ်ထားကြသည့် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်နှင့် အဖွဲ့သားများက ရှေ့မှ ဦးဆောင် လာကြသည် ။ ထို့နောက်တွင် ဆင်ဖြူမရှင်၊ ထို့နောက် သီပေါမင်းသည် မိဖုရားနှစ်ပါးကို လက်တစ် ဖက် တစ်ချက်တွင် ဆွဲ၍ လိုက်ပါလာသည် ။ ထိုနေ့က မြင်ရသည့် ရှုခင်းကို မြင်ရသူတိုင်း မေ့နိုင် ကြမည်မဟုတ်။

“သီပေါမင်းအတွက် တော်တော်စိတ်မကောင်းဖြစ်မိတယ်။ တည်ကြည်ခန့်ညားတဲ့ ရာဇ ဏူဇ္ဈေတြကို ပြနိုင်ပေတာပဲ။ ဒီလိုအချိန်မျိုးမှာ တောင် သူ့မိဖုရားနှစ်ပါးကို ကြင်ကြင်နာနာ ဆက်ဆံနိုင် တာတော့ တော်တော်ယောက်ျားပီသပြီး ရက်ရော သဘောထားကြီးတဲ့ အမူအရာ ဖြစ်တယ်” ဟု ဗိုလ်မှူးချုပ် ဂျိုက်က သူ့ဇနီးထံ ရေးခဲ့သည် ။

နန်းတော်မြို့ရိုးအဝသို့ အရောက်တွင် သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားတို့ ကို နွားလှည်းနှစ်စီးဖြင့် သင်္ဘောဆိပ်သို့ ခေါ်လာခဲ့ကြသည် ။

ခရီးတစ်လျှောက်တွင် စစ်တပ်တွေ ပြည့်လျက်။ အစတွင် လူထုများများ စားစားကို မတွေ့ရ။ သို့ရာတွင် မှောင်လာသည် နှင့်အမျှ လူအုပ်ကြီးမှာ အလွန်များ ပြားလာခဲ့ပေပြီ။ “သီပေါမင်းကို ဝင်လုဖို့ ကြိုးစားတာတို့ ဘာတို့ ကို မတွေ့ရဘူး။ ကင်းဝန်မင်းကြီး လည်း သင်္ဘောပေါ်ကို လိုက်ပါသွားတယ်” ဟု ဗိုလ်မှူးချုပ်ဂျိုက်၏ စာတွင် ဖော်ပြထားသည် ။

ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် သီပေါမင်း၏ ညီလာခံခန်း ဖြစ်ခဲ့သည့် သူရုံးခန်းထဲတွင် ထိုင် ရင်း နယ်စပ်ကို ကျော်ဖြတ်ခဲ့သည့်အချိန်မှ စ၍ မြန်မာဘုရင်မိသားစုအား သင်္ဘောဆိပ်သို့ ပို့ဆောင် ခဲ့သည့်အချိန်အထိ အဖြစ်အပျက်အစုံအလင်ကို အနိဗ္ဗိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်ထံသို့ အစီရင် ခံစာ ရေးလျက်ရှိသည် ။

“သူတို့ (မြန်မာဘုရင်မိသားစု) အား မြန်မာပြည်မှ အမြန်ဆုံး ပို့သင့်ပါသည် ။ သနားစရာ ကောင်းသော သူတို့ တစ်တွေသည် လုံးဝမာန်စွယ် ကျိုးသွားကြပါပြီ။ သူတို့ အား ကသုတ်ကရက် ပို့ ရ ခြ င်း မှာ ဝမ်းနည်းဖွယ်ကောင်းသည့် တာဝန်ဝတ္တရားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည် ။ သို့ရာတွင် မြန်မာပြည် တွင် သူတို့ ရှိနေသရွေ့ မည်သည့်လုပ်ငန်းကိုမျှ လုပ်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် သူတို့ အား အမြန်ထွက်ခွာရန် ကျွန်တော် အတင်းအကျပ် လုပ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည် ။ သူတို့ အား ဆယ်မိနစ် အတွင်း ‘သူရိယ’ သင်္ဘောပေါ်သို့ အစောင့်အရှောက်ဖြင့် ပို့ခဲ့ရပါသည် ။ထိုနေ့ညတွင် မြို့ထဲ၌ လူဆိုးဓားပြအနည်းငယ် ထကြွသောင်းကျန်းကြပါသည် ။ မန္တလေးရှိ အနောက်တိုင်းသားများမှာ ထိတ်လန့်လျက် ရှိကြသဖြင့် မြို့ထဲတွင် တပ်ရင်းငါးရင်းနှင့် အမြောက်တပ်စုတစ်စုကို တာဝန်ချ ထားပါသည် ။ ဘုရင်ကို နန်းမှ ချသော ကိစ္စသည် ညနေမိုးချုပ်မှ ပြီးပါသည် ။ ထို့ကြောင့် မြို့တွင်း အခြေအနေကို ကျွန်တော်ကောင်းကောင်း မသိပါ။

ယခုလောလောဆယ်တွင် ဝန်ကြီးလေးဦးကို မူရင်းနေရာတွင် ဆက်လက်ခန့်ထားဆဲဖြစ်ပါသည်။ ။ မန္တလေးသည် လျှို့ဝှက်ကြံစည်မှုများ ပေါ် ပေါက်ရာနေရာ ဖြစ်ပါသည်။ ။ ကာနယ်စလေဒင်သည် လိမ္မာကျွမ်းကျင်ခြင်း ရှိမရှိကို ကျွန်တော် ကောင်းကောင်း မသိပါ။ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့ အကြောင်းကို နားလည်၍ မြန်မာတို့ နှင့် မည်သို့ ဆက်ဆံရမည်ကို သိသူဖြစ်ပါသည်။ ။ သူ့တာဝန်ကို ကောင်းစွာလုပ်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ကျွန်တော်ထင် ပါသည်။ ။ ”

ကာ န ယ် စ လေ ဒ င် ၏ အစီရင်ခံချက်အရ ဆိုလျှင် အစစအရာရာကျေနပ်ဖွယ် အခြေ အနေတွင် ရှိနေကြောင်း၊ သာသနာပိုင်များ နှင့် အစိုးရသည် နှစ်ဖက်အကျိုးအတွက် သစ္စာရှိစွာ ပူးပေါင်းလက်တွဲလျက်ရှိကြောင်း၊ တိုင်းပြည်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ပြီဟု ယူဆ ကြောင်း၊ လူဆိုးဓားပြ ထကြွသောင်းကျန်းသူများ နှင့် တောနယ်များ တွင် တိုက်ပွဲအနည်းငယ် ဖြစ် ပွားသည် မှ အပ ကြီးကျယ်သော ခုခံမှုကို တွေ့ဖွယ်မရှိကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ။ ကာနယ် စလေဒင်သည် အခြေအနေကို အကောင်းဘက်မှ မြင်လွန်းသည် ဟု ကျွန်တော်ယူဆပါသည်။ ။ မည်သို့ဖြစ်စေ ခုခံသူတို့ ၏ သွားများကို နုတ်ပစ်ရန် လိုအပ်သည့် ဆောင်ရွက်မှုများကို ဆက်လက် လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ ။ သီပေါ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကျွန်တော်တို့ တပ်များအား မြင်းခြံတွင် ရေရှည်ဆွဲ၍ တားထားရန်ဖြစ်သည်။ ။ အကယ်၍ မြင်းခြံတွင် ရေရှည် တားမထားနိုင်ခဲ့လျှင် အင်းဝမှ အပြင်းအထန်ခုခံရန် နောက်ဆုံးတွင် မန္တလေးမှ အပြင်းအထန် ခုခံတိုက်ခိုက်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ။ ထိုသို့ တိုက်နေစဉ်တွင် သီပေါမင်းသည် မုဆိုးဘိုသို့ ဆုတ်ခွာရန်၊ ထိမှ တစ်ဆင့် လိုအပ်လျှင် ဗန်းမော်နှင့် အရှေ့မြောက်ဒေသသို့ ဆုတ်ခွာရန်

ဖြစ်ပါသည်။ ။ ထိုအတွက် လိုအပ်သည့် ကြေးငွေ များကို ဗန်းမော်သို့ ပို့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ။ ပြည်သိမ်း တိုက်ပွဲစဉ်အတွက် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရသည် မှာ များစွာ တန်ဖိုးကြီးခြင်းမရှိဟု ဘုရင်ခံချုပ် ယူဆလိမ့်မည်ဟု ကျွန်တော် မျှော်လင့်မိပါသည် ဟု သူ့အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရာတွင် မင်းလှခံတပ်တွင် မှ အပ အခြားမည်သည့်နေရာတွင် မှ ပြင်းထန်သည့် မြန်မာတို့ ၏ ခုခံမှုကို မတွေ့ခဲ့ရဘဲ အလွယ်တကူ သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည် မှာ မှန်ပါသည်။ ။ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် ပေးအပ်သည့် တာဝန်ကို ကျေပွန် စွာ ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီးလေပြီ။ သူ့စစ်ဆင်ရေးကို အင်အားအနည်းဆုံးသုံးနိုင်၍ အောင်မြင်စွာ ထမ်းဆောင်ပြီးခဲ့ပြီ။ ထို့ကြောင့် သူ့စစ်ဆင်ရေးကို “စစ်ရေးပြအခမ်းအနားသာသာမျှသာ” ဟု သမိုင်း ဆရာတို့ က ခေါ်ခဲ့ကြပါသည်။ ။ ဂရက်တန်ဂရီယာရီက အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်သည့် စစ်ပွဲ နှင့် ပတ်သက်၍ “ထိုကိစ္စသည် စစ်ပွဲမဟုတ်၊ လမ်းမမှ ရန်ပွဲတစ်ပွဲသာဖြစ်သည်။ ။ မြန်မာတို့ သည် စစ်ပွဲအတွက် ပြင်ဆင်ထားခြင်းမရှိ။ ထိုစစ်ပွဲ ပေါ်ပေါက်လာလိမ့်မည်ဟု လည်း မယုံကြည်ကြ။ ဗြိတိသျှတို့ သည် ရာဇသံပေးသည် မှန်၏။ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့ က ရာဇသံအကြောင်းကို ဘာမျှ မသိကြ။ ကြီးကျယ်သော ပြဿနာများကို ငါးရက်အတွင်း မည်သို့ ဆွေးနွေးဖြေရှင်းနိုင်မည်နည်း။ ထိုအဖြစ်မျိုးကို တခါမျှ မကြားစဖူး။ ဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်သည် ဆိုကတည်းက သင့်လျော်သော အချိန်ကို ပေးရပေလိမ့်မည်။ ငါးရက်ကျော်လျှင် စစ်တိုက်မည်ဆိုသည် မှာ မည်သို့ ဖြစ်နိုင်မည် နည်း” ဟု ရေးခဲ့သည်။ ။

ထိုသို့ “စစ်ရေးပြအခမ်းအနားသာသာ” ကလေးဖြင့် ဗိုလ်ချုပ်
ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် မန္တလေး ကို အလွယ်တကူ
သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် မူ မြန်မာပြည်သူတို့ ၏
ပြောက်ကျား စစ်ပွဲများ သည် နေရာအနှံ့အပြားတွင်
ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြသည်။ ။

ထိုပြောက်ကျားစစ်ပွဲသည် အမျိုးသားရေး စစ်ပွဲဖြစ်လေသည်။ ။
ဇာတိမာန်စစ်ပွဲ ဖြစ်လေ သည်။ ။ လူထုစစ်ပွဲ ဖြစ်လေသည်။ ။ ထိုစစ်ပွဲများ
သည် အုပ်စိုးသူ ဗြိတိသျှတို့ အဖို့ ခြောက်အိပ်မက် များ
ဖြစ်ခဲ့ကြလေသည်။ ။
